

19 78 93 63

5 1963

planinski vestnik

planinski vestnik

Glasilo Planinske zveze Slovenije | Letnik XIX | Maj

VSEBINA:

TRENTUTKI ŽIVLJENJA IN SMRTI V GORAH	
Marjan Keršič-Belač	209
PLEZANJE V DURMITORJU	
Janez Krušič	215
ZAKASNELO POSVETILO	
Boris Režek	221
SLEDI	
Leopold Stanek	223
PO GORAH IN DOLINAH POREČJA DRETE	
Drago Meze	226
DRUŠTVENE NOVICE	235
NOVICE IZ MLADINSKIH ODSEKOV	236
ALPINISTIČNE NOVICE	237
IZ PLANINSKE LITERATURE	239
RAZGLED PO SVETU	241
NOVI PLEZALNI VZPONI ČLANOV AV-PD	
JESENICE (TEHNIČNI OPIS)	
Janez Krušič	247
OB NOVEM STATUTU PZS	
Tone Bučer	254
IZ KARTOTEKE PLANINSKIH VZPONOV	256
NASLOVNA STRAN:	
KEPA IZPOD BEGUNJSKEGA VRHA —	
Foto Ravnik	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga PZS - urejuje ga uredniški odbor. Odgovorni urednik: Stanko Hribar; glavni urednik: Tine Orel. Revija izhaja dvanaajstkrat na leto. Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvorčakova 9, p. p. 214, telefon 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina je din 900.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 225.— (naročnina za inozemstvo din 1600.—) / Tekoči račun revije pri Narodni banki 600-14-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

MARIBORSKA TEKSTILNA TOVARNA

M A R I B O R
KRALJEVIČA MARKA 19

Poštni predal 9 — Telefon 40-11 — Telex 033-17
Telegrami: Tekstiltvor, NB Maribor, 604-11/1-150

PREDILNICE, TKALNICE,
BARVARNE, TISKARNE,
APRETURE

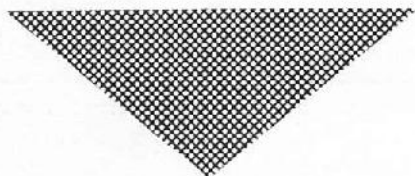
PROIZVAJAMO: bombažno in stanično prejo, sukanec za šivanje in vezenje, hlačevino, bombažne in umetno svilene podloge, klote, flanelc za srajce in pijame, tiskanine iz bombaža in stanične volne, popelinc, cefirje itd.

Vsi naši popelini z oznako »EVASET« Shrunk-Guaranteed Anti Shrink se po pranju ne krčijo več.

Vse naše tkanine iz stanične volne so apretirane proti mečkanju in so opremljene s posebnimi zaščitnimi znaki, ki jamčijo za obstojnost apreture tudi po večkratnem pranju.

IZVAŽAMO: klote, svilene serže, popeline, ter cefirje, tiskanine za moško perilo in ženske obleke ter sukanec.

UVAŽAMO: surovine, barve, kemikalije, utensilije, stroje itd.

Vsi naši izdelki so znani po izredno dobri kvaliteti in nizkih cenah!

Trenutki življenja in smrti v gorah

Marjan Keršič-Belač

Že dolgo smo se vsak po svojih močeh in z različnimi cilji po domačih in tujih gorah pripravljali za udeležbo pri prvi odpravi v Himalajo. Malo med nami jih je sicer verjelo v uresničenje dolgoletne želje, in še manj nas je bilo takih, ki bi bili brezskrbno uverjeni, da bomo izbrani za to nalogo iz vrst številnih kandidatov.

S prijatelji smo že nekaj zim odlašali z zelo zahtevno turo, o kateri se je med posameznimi navezami po odsekih že dolgo govorilo: o celotnem prečeanju Kamniških Alp po grebenih in vrhovih od Jezerskega oz. Kokre — do Korošice. Do leta 1959 je bilo izvršenih več etap, vendar v celoti tega načrta ni uspelo do takrat izvršiti nobeni navezi. Že nekaj let po zadnji vojni je od Ojstrice do Skute premagal vrhove po grebenih Boris Režek s pokojnim Isteničem, pa je moral zaradi skrajno slabih vremenskih in snežnih razmer odstopiti od nadaljevanja ture predvsem zaradi slabe opreme s slabimi konopnениmi vrvmi in brez bivač-vreč. Pozneje so se naloge lotili še nekateri, med njimi Vlasto Kopač in inž. Daro Dolar s tovariši, vendar v prvotno zasnovani smeri od Kokre proti Ojstrici, pa tudi brez večjega uspeha.

Jaz sam sem se ogreval za to prečeanje v do takrat neosvojeni varianti: izpustiti že nekajkrat preplezani greben Kočne in Dolcev do Grintovca, pa zato izvršiti grebensko prečeanje cele grebenske »podkve« od Krvavca čez Zvoh, Koren, Kalški greben in Kalško goro, čez Dolge stene na Grintovec in po vsem grebenu preko Ojstrice, Dedca, Presedljaja in Konja ter Rzenika pohod zaključiti šele na Veliki planini. Po načrtu bi za pre-

nočevanje izkoristili vse tri koče, ki stojijo v neposredni smeri tega prečeanja, in tudi od grebena Rinke — Turska gora le malo oddaljeni bivač pod Skuto. Naš namen je bil turo izvršiti v pravih zimskih razmerah, to je v januarju ali februarju oz. marca, nikakor pa ne v aprilu ali celo maju. Čeprav so snežne razmere aprila in maja ugodnejše in vreme mnogo bolj ustaljeno, smo menili, da bo imela tura izvršena v času prave zime večjo veljavo, snežne razmere, temperatura in scenetrija gora pa da bodo bolj himalajske.

Čakali smo samo še na ugoden sneg. Sleherno nedeljo in včasih tudi kakšen dan med tednom je bil kdo od tovarišev, s katerimi smo bili dogovorjeni za ta podvig, v gorah. Ker je bilo vse drugo, kot hrana, oprema in fotomaterial, brez katerega si takega podviga sploh nismo mogli zamisliti, pripravljeno, vsi štirje kandidati pa v dobri kondiciji, nas ugotovitev, da ne smemo zamuditi nobenega dneva več, sredi januarja ni več presenetila. Boljših snežnih razmer si ni bilo mogoče zamisliti. Po vrhovih širom po vseh Kamniških Alpah je bila debela snežna odeja prejužena in pozneje premrzljena ter zglajena od ostrega severnega vetra. Nedeljo pred odločilnim dnevom smo si brez navdušenja za smučanje po poledenelih krvavskih Njivicah zaželeli hoje z derezami in se samo še bali, da nas ne prehitijo vreme z novim snegom.

Ves čas smo bili v dogovoru, da se zadeve lotimo v dveh navezah: midva z Jozvo Govekarjem v eni in Tone Jeglič s Petrom Janežičem v drugi. Pri grebenskem prečeanju štčvilo navez ni problematično in druga drugo prav nič ne ovirajo, število vrvi in klinov pa se koristneje porazdeli na več »nosačev«. Večje število vrvi olajša spuste v večje raztežaje in s tem odpade prepogosto prebijanje klinov in prepenjanje vrvi. Delo prvega pri vzponu in sestopu je varnejše, če se obe navezi včasih združita, sicer pa nastopata neovirano vsaka zase.

Žal se je vsa stvar začela krhati s trenutkom, ko je Jozva Govekar zaradi nujnega dela moral ostati doma. Ostali trije nismo imeli druge izbire, kot da odpade še eden. To bi

planinski vestnik

70 let slovenskega planinstva

moral biti prvenstveno jaz kot Govekarjev partner ali pa, da se vsi trije združimo v eno navezo in s tem prevzamemo nase tudi vse neprijetnosti, ki so zvezane s tem številom. Zedinili smo se za slednje... Seveda nihče od nas ni slutil, kako usodna bo za nas ta odločitev...

Osemnajstega januarja 1959 smo se dobili zjutraj v domu na Krvavcu ob čudovitem, jasnem vremenu, pa ob tem bolj klavrnem mojem telesnem počutju, ki me je pripravilo do krčevitega bruhanja, od katerega sem si opomogel šele po enajsti uri. Zaradi tega smo se šele ob enajstih odpravili proti vrhu Krvavca. Pri tem smo bili tarča opazk nekaterih tovarišev iz matičnega odseka, ki so bili mnjenja, češ, ob takih snežnih razmerah bi bilo pametneje lotiti se kakšne »zahtevnejše« šeststopenjske smeri v stenah. Ker so bili res pametnejši, so ta dan, »tako ugoden za plezanje šeststopenjske smeri« rajši presmučali na Njivicah, naše ture pa so se lotili šele meseca aprila, ko so lahko plezali po soncu brez sraja in jo pozneje oklicali za »veliko uverturo Himalaje«...

Na vrhu Krvavca smo bili točno opoldne. Sneg je bil čez ves greben do Korena trd in le mestoma zmehčan od sonca in se skoraj ni udiral. Pobočja v sencah so bila poledenela in v derezah se je hodilo kot po kopnem. Naglo smo napredovali in ob strupenem severnem vetru že malo po tretji uri popoldne stali na vrhu Kalškega grebena. Le nad Dolgimi njivami se je sneg v odvetrnih kontah neusmiljeno vdiral v premalo zbitih kložah, ki so se predirale pod teže korakov.

Severna pobočja Grebena so bila pokrita z debelim steklenotrdim ledom. Sestopali smo previdno in skrbno varujoči drug drugega. Ob zahodu sonca smo stali na rdeče ožarjenem grebenu Kalške gore in se brez zadrževanja jeli spuščati v smeri poletne poti proti Kokrskemu sedlu.

Zeblo nas je kot polarne pse in sneg, ki je drobil izpod cepinov ob sekanju stopenj — se nam je lepil na obraze. Na licih raztopljene kaplje so spet zmrzovale v ivje ob strupenem severnem vetru. Polovični mesec nam je v temi za silo razsvetljeval snežišča, ko smo iskali varne prehode po poševnih in izpostavljenih policah. Jutranja smola z bruhanjem me ni zapustila: V najbolj izpostavljenem raztežaju sem pri cepinu na ratišču odlomil okovano konico in ga topega nisem več mogel zasajati v sneg za varovanje.

Srečno smo ob pol sedmih zvečer odpahnili do vrha zasnežena vrata zimske sobe v Cojzovi koči.

Odurno mrzla in nesnažna je ta soba, brez ključavnice v vratih in zato tudi brez kurjave. Grelj smo se le ob kuhalnikih in napol zmrznjenih jestvinah, ki smo jih zlagali iz težkih oprtnikov. Šele v puhastih spalnih vrečah, postlanih na vlažnih pogradih — smo se ugreli in zaspali kot ubiti.

Ker smo zvečer pozabili odpreti polknice na oknu, smo se v temi prebudili, ko so ure kazale že pol osmih... Takrat bi morali biti že na grebenu Dolgih sten, pa smo se jih lotili po zamudnem zajtrku šele ob pol desetih. Nepotrebna zamuda se nam je zvečer bridko maščevala...

Ob plezanju po ostri grebenski rezi proti vrhu Grintovca smo čutili, da se je veter obrnil, čeprav je bilo še vedno jasno vreme. Pihalo je z nezmanjšano močjo, samo ne več od severa, temveč od severovzhoda... Čez jasnino so se zamrenili tenki oblaki, ki so opoldne že pokrivali s sivino zahodno obzorje. Vreme se je nevarno sprevračalo...

Po grebenu Malega Grintovca do Mlinarskega sedla smo kar hitro napredovali. V zavetrju pod Dolgim hrbtom smo se okrepčali z jedjo in pijačo. Iz zavetja med skalami nas je kaj kmalu pregnal zopni veter, ki je z vedno hujšo močjo šaril po pobočjih.

V grebenu Dolgega hrbta smo se že krepko dajali z viharjem, ki nam je k sreči pihal od strani v hrbet. Proti popoldnevu je veter menjal smer in nas tolkel v obraze z oglavnicami vetrovk zmerom bolj z desne strani — od Kokrskega sedla. Nobenih izgledov ni bilo več za kaj prida vreme naslednjega dne. Dolgi hrbet je za zimski vzpon kot nalašč ustvarjena gora, ki nam je takrat postregla z vsemi registri zime: z mrazom, ledenim vetrom, požledom in nevarnimi kložami. Le nevarnih opasti in visečih streh ni bilo na grebenu, vsega drugega, s čimer smo se ubadali tisto popoldne, je bilo za doživetje gorske zime več kot dovolj. Na tistem grebenu, ki ni ne lahek ne pretežak — sem užival, kot le more uživati gorniškega boja željno srce. Bili smo vigrana enota in brez odvišnih povelj smo povzemali in popuščali vrvi ter tolkli stopinje v izpostavljenih prečnicah.

Dan se je nagibal v večer, ko smo sekali varovališča v grebenu Štruce. Skale so bile pokrite s steklenim požledom. Bleščal se je v močnih odsevih sonca, ki je tonilo za Dol-

Večer na Katskem grebenu

Foto: M. Belac

gimi stenami v pooblačeno obzorje. Na Jezerskem so se vžgale prve luči med hišami, ko smo samogibno koračili proti vrhu Skute. Na vrhovih je še ležal odsev daljne zarje, ki je ugašala na zahodu, ko smo si na vrhu z otdelimi potezami v obrazih stisnili desnice. Brez posebnih razprav smo se odločili za najlažji sestop v mraku: nazaj čez Štruco v Škrbino pod Dolgim hrbtom, čez Pode pod Skuto in pod Slemenom (Umik Slemenu) na bivač pod Skuto. V temi je bila ta varianta za beg pred vedno hujšim viharjem, ki je od zahoda prinašal nevihto s snežnim metežem — najsprejemljivejša. Malo smo verjeli v toliko znosno vreme, da bi se naslednji dan z vzponom iz bivača v smeri letne poti čez Strežo povzpeli na Skuto z vzhodne strani in s sestopom po grebenu Rinka - Skuta obdelali v dveh dnevih ta vrh v treh smereh, z dvojnimi vzponi in dvojnimi sestopi. Preveč je bilo očitnih znamenj, da se bo že več kot teden dni trajajoče lepo in stanovito vreme za daljšo dobo poslabšalo. Sreča naša, da je luna vzšla, še preden je sonce zašlo, zato se ni čisto do kraja znočilo.

Oblaki na vzhodu so bili še redki in koprenasti, zato so se po medlo obsijanih snežiščih orisavale mračne sence skalovja in Štrucinega vrha.

Nobeden od nas se po dveh dnevih naporov in neprestane hoje v derezah ni mogel hvalliti, da ni utrujen. Koraki so bili preračunljivi in omahujoči, čuti otopeli. Sneg je bil po Podih nanesen v klozaste zamete, v katerih se nam je včasih udiral čez kolena. Utrujeni smo vlačili noge iz globokih jam, ki so se predirale pod težkimi koraki v skorjastem snegu.

Korak za korakom smo izgubljali višino... Spotikali smo se v skale, pokrite s tanko skorjo snega, in spet padali v praznino kont z naphanim pršičem. Priganjali smo drug drugega in čakali na zadnjega, če se je predolgo zadrževal v otepanju s snegom. Neugnane moči prejšnjih dni so se polagoma spreminjale v topo trudnost, ki nam je meglila oči, boljšeče v temo.

Pod nami so v temi zijale čudne globeli, ki se jih nikakor nisem mogel spomniti, pa se mi spet z znanimi obrisi zasmejale iz mraka.

Z občutkom neizogibnega poraza se je izgubljala misel na končni cilj, ki je bil skrit za vrhovi daljnih grebenov Ojstrice... Pod gladko, strehasto vesino Slemenca smo le za hip omahovali v odločitvi. Plezanje v poledenelih plateh v temi bi bilo več kot neodgovorno početje. Spust »Umik Slemenca« se nam je zdel sprejemljivejši, čeprav bo treba pozneje daleč navzgor do bivaka.

Drug drugemu smo sledili stopinjam, ki jih je utiral prvi v skrepenelem srencu in ugibal o pravi poti.

Visoko nad nami se je razlivala medla mesečina na poledenelih temenih skal. Obšli smo nekaj skalnih bolvanov in obstali na izpostavljeni glavi v pobočju.

Mračna je zijala pod nami globel Gamsovega skreta pod Velikim grebenom. Veter je zavijal z nezmanjšano močjo in prhotal z oglavnicami vetrovk, ki so otrdele od zmrzali. Globoko v dnu Kamniške Bistrice je nekje na cestnem ovinku zablisnila avtomobilska luč in spet ugasnila.

Nikoli ne bom pozabil vsega tistega, kar se je dogodilo v naslednjih drobcih ene same minute.

Po strmini v sestopu najraje hodim v navezi zadnji. Tudi takrat sem stal na robu tiste zasnežene glave in strmел za Tonetovo senco, ko je prvi zakoračil čez rob. V oddaljenosti nekaj metrov za njim se je od časa do časa pobilisnilo oklo Petračevega cepina.

Za hip je skozi vrzel v oblakih zasijala svetla mesečina in s prizirljivo jasnostjo razsvetlila prizorišče: V naklonini okrog 45° je pod nami zijala strmina okrog dve sto korakov dolgega snežišča, ki se je končalo v skalnati grapi, ki pada pod strehastimi odlomi velikega grebena v Gamsov skret. Če smo hoteli na bivač, smo morali čisto v dno pod navpično steno Slemenca in nazaj navzgor na Male Pode. Dereze obeh tovarišev so se hrestaje zadirale v trdo površino ledene skorje, ki se je iskrila v mesečini... Obstal sem na robu in previdno urejal zanke vrvi...

Nenadoma se je Tone, ki je hodil na čelu, okrog 20 korakov pod menoj, z derezo nerodno zataknil, izgubil ravnotežje in se prekopicnil na bok. Niti za hip se ni udržal na mestu, ker mu je cepin zletel iz roke. Na boku drse je poletel v globino in postajal manjši in manjši...

Ze v naslednjem trenutku se je vrv, ki ga je vezala v navezo s Petračem, izprožila kot struna in Petraču je spodneslo noge, kot bi

ga nevidna roka dvignila s tal... Njegovo padajoče telo je zarisalo v zraku smešne obrise iz cunj sešitega pajaca, ki ga je užaljeni otrok zagnal v kot... Z derezami je moral udariti ob skale, ker so se v temi zabiskale iskre.

Srce mi je najprej prežgal plamen varilnega aparata, nato pa me je preplaval občutek, da se mi je kri spremenila v hlapljivi cter... kot da so mi v možgane zabili žebelj in mi vse gore okrog s krohotanjem rjovejo v ušesa: »Takole vidiš je bilo pri srcu vsem, ki si jih po teh gorah zmerom živ mrtve pobiral... Zdaj ste tudi vi trije na vrsti...« Prepozno je bilo za kesanje nad vsem, kar sem kdajkoli v življenju narobe storil... Prepozno za kesanje, da nismo ob sestopanju varovali drug drugega v raztečajih, ker smo verovali v svojo previdnost.

Teža obeh tovarišev s težkimi nahrbtniki me je z dve sto kilogrami na vrvi spodnesla s tal in me kot s katapulta izstreljenega vrgla z glavo naprej v globino...

Vem samo to, da sem najprej letel po ledeni površini snežišča z glavo navzdol in na hrbtu in si nisem mogel prav nič pomagati. Videl sem, da letim mimo temne gmote, ko je že v naslednjem hipu izginila nekje zadaj nad menoj in se zarisala v silhueti bele površine snežišča in črnega neba za Koglom. Že v naslednjem hipu je črna pošast postala spet večja, kot ogromen skalni bolvan šinila tik mimo mene in spet se je ponovil prejšnji občutek strahovitega udarca vrvi na vezavi ob pasu. Metalo nas je drugega čez drugega s povečano hitrostjo, kadar je teža spodnjega v drsenju potegnila s sunkom zgornjega spet za seboj...

Ne vem, zakaj mi je uspelo, da sem se prevalil na trebuh, ko sem čutil, da imam glavo zgoraj in drsim z nogami naprej... Mesec, ki sem ga še pravkar videl na hrbtu laže visoko nad seboj, je izginil v poblaznelem vrtenju in nekaj ostrega me je udarilo kot kladivo čez obraz. Vse do tistega trenutka je bilo kot nemočna onesveščenost, ki je v hipu izginila ob zavesti, da me je udaril cepin, katerega sem imel z varovalno zanko trdno obešenega na zapestje desnice. Z levico sem ujel rastišče in začel zavirati z oklom. Spet se mi je približevala črna gmeta enega od obeh padajočih tovarišev ob močni zavesti, da mi bo zdaj zdaj priletel z derezami na glavo... Samo to še vem, da se je senca nenadoma začela spet oddaljevati, že v na-

slednjem trenutku pa je vse okrog mene obmirovalo v oledeneli negibnosti...

Tudi tista črna gmota nad menoj je nekaj hipov mirovala, nato pa sem videl, da nekdo tolče z nogo stopinjo v skorjasti sneg. Ležal sem na obrazu in visel na zabitem oklu cepina. Na ustih sem čutil mokroto snežnice in grenkoslani okus krvi, ki me je silil na bruhanje. Tiščal sem glavo k tlom in požrl grudo snega, šele nato sem lahko izpljunil ogabno gosto slino, ki me je davila...

Pod seboj, nekaj scžnjev nižje, sem videl tretjega; visel je na napeti vrvi, ki se je vlekla čez snežišče k zgornjemu. Šele takrat se mi je iz grla iztrgal vzklík: »Ne premikajla se, dokler si vsi trije ne izbijemo v sneg stojišče!« Iz višine sem zaslišal Petračev glas: »Ja, ja, ga že tolčem, samo Tone naj nikar tako ne vleče za vrv...!«

Od Toneta ni bilo nobenega glasu... Šele takrat sem se zavedel, da je le za naju s Petračem gotovo, da sva jo srečno odnesla... Zoprno vroče in tesno mi je postalo, čeprav sem se tresel od razburjenja, ob katerem sem komaj dihal... Srce mi je udarilo močneje, ko se je premaknil in zastokal, da ima zlomljeno nogo... da ne more napraviti stojišča, ker hima cepina.

Treba je bilo ukrepati hitro in preudarno. Vrv med menoj in Petračem je ležala v snegu v dolgih, po snegu ležočih zankah. Tista med njim in Tonetom pa je bila še zmerom napeta. Ko bi ne bil Petrač tako priseben in junaški, bi se vsa stvar za nas tri prekleto slabo končala. S svojim cepinom je udržal in ustavil drsenje njiju obeh, jaz sem rešil le sam sebe... Tone si ves čas padanja in drsenja ni mogel prav nič pomagati, ker je že ob prvem padcu izgubil cepin.

V gorah prekaljen človek si po vsem takemle kaj hitro opomore. Spustil sem se do Toneta in ga najprej rešil težkega nahrbtnika ter mu v ledu izkopal stojišče. Nato je do naju sestopil še Petrač. Šele takrat smo ugotovili, kako malo je manjkalo, da nismo tam na »Umiku Slemena« vsi trije izgubili glave... Neskončno daleč in visoko je bila zasnežena glava, kjer se je začel naš padec in drsenje v globino... Leteli smo več kot 150 metrov globoko in se ustavili komaj 30 metrov pred ustjem z ledom zalite skalne grape, ki pada v strmih skokih v Gamsov skret. Če bi z isto hitrostjo, s katero smo drseli po strmini zgoraj, prileteli v grapo in skale v njej, bi prav gotovo nobeden od nas ne ostal živ...

S Petračem sva bila le opraskana po rokah in izgubila sva kape in naočnike. Toneta je poleg levega gležnja bolela desna podlaht in se je komaj držal na nogah.

Ko smo ugotovili, da se za silo lahko naslanja na nogo, če ga eden od naju dvch podpira, sva si s Petračem razdelila nalogi. On je podpiral Toneta pri hoji, jaz pa sem sekal stopinjo, da je bolečo nogo postavil vsakokrat na ravno stopnjico.

Sestopili smo še pol raztežaja nižje pod najnižji odstavek južne stene Slemena, potem pa zakoračili navzgor proti Bivaku.

Skoraj tri ure smo rabili do tja... Izsekal sem na tisoče stopinj v ledeno površino sne-

Na Dolgih stenah

Foto: M. Belac

žišč, ki so bila na našo srečo skoraj vso pot gladko spihana od vetrov in brez nevarnih klož.

Tone je vso pot strašno trpel, čeprav ga je Petrač podpiral in je poleg svojega nosil še njegov nahrbtnik. Ko bi jaz ne bil kipar in vaje sekanja s težkim kladivom, ne vem, kako bi zmozel tisto triurno sekanje s cepinom v neusmiljeno trd led.

Okrog desetih ponoči smo dosegli bivak.

Vihar, na katerega smo spodaj v grapi čisto pozabili, je zgoraj na Podih besnel, da smo komaj splezali do zavetišča na izpostavljeni glavi.

Varno zavetje bivaka nas je sprejelo vase. Zakuril sem v peči in skuhal lonec čaja. S Petračem sva Tonetu imobilizirala nogo in bolečo podlaht, nato pa sem po kratkem počitku napolnil z odvišnimi stvarmi svoj nahrbtnik in odšel v dolino Kamniške Bistrice po reševalce.

Okrog polnoči, ko je svetla mesečina že zdavnaj ugasnila na črnem, oblačnem nebu, sem brez luči dosegel rušje v Žmavčarjih. Onemogla trudnost mi je legala v ude, v mečih so me popadali krči, kadar sem za hip sedel v sneg, udrť čez kolena v zamete.

Čim niže sem bil, bolj se mi je udiralo.

V hosti v Žmavčarjih sem komaj še vlačil noge iz globokih kont med podrtimi debli. V trebušni preponi me je začenjala žgati pekoča bolečina.

Zmerom pogosteje sem se naslanjal na drevesna debela, poscđal v snegu in s trudnimi očmi iskal pravo pot. V krošnjah dreves je tulil vihar, lomil suhe veje in škripal v dotikajočih se deblih. Na vrhovih je vršalo kot v peklu. S smrek se je usipal po vejah obešeni snežni poprhi. V meglah je izginila zahodna stena Brane, ki je bila še malo prej visoka do neba...

Ob pol dveh ponoči sem dosegel dno Kotliške grape in kar v celem zagazil skozi hosto in čistino proti Lepemu Kamnu. Pod njim sem še malo počival, nato pa se do Doma v Kamniški Bistrici nisem več ustavil.

Ko je bila ura četrť na tri zjutraj, sem preko postaje LM v Stahovici dobil telefonsko zvezo z Ljubljano in načelnika GRS Igorja Levstka. V kratkih besedah sem mu razložil naš položaj in ga zaprosil, da skliče reševalce, še ponoči, če hočemo, da bomo Jegliča do noči prenesli v dolino. Ko bi bil jaz na bivaku čakal za pot v dolino svetlobe jutra, bi bili reševalci sklicani in zbrani v Kamniški

Bistrici v najboljšem primeru okrog 11. ure dopoldne in bi z vso reševalno opremo prišli na bivak šele pozno popoldne. Če bi se vreme še poslabšalo in bi začelo snežiti, potem bi bilo reševanje spričo nevarnosti plazov v Žmavčarjih zaradi poledenosti sploh nemogočeno ali skrajno tvegano.

Enajstčlanska ekipa reševalcev je prispela iz Ljubljane z avtom TNZ že ob pol šestih zjutraj. Še preden se je zdanilo, smo krenili čez Žmavčarje proti Bivaku.

Tovariše sem spremljal z delom reševalnih nosil le do vrha hoste v Žmavčarjih. Ker sem svoje dereze posodil encmu od reševalcev in ker sta me utrujenost in bolečina v trebuhu že krepko dajali, sem ostal v zavetju »Zijalke« in tam počakal, dokler niso okrog štirih popoldne prinesli Jegliča do hoste. Tam smo ga preložili iz reševalne vreče v Akia čoln in bili z njim ob pol sedmih zvečer v Domu v Kamniški Bistrici. Čez gore je udaril od zahoda jug, v meglah so izginili vrhovi.

Ko sem pozno ponoči po osemintridesetih urah naprezanja in brez počitka legel v posteljo, še dolgo nisem mogel zaspati... Potem pa se celih šestnajst ur nisem prebudil iz blodnega sna...

Čez dober teden sem moral zaradi pretrgane trebušne prepone na operacijo. Ko mi je v navzočnosti prijatelja dr. Vavkena, ki me je operiral, anesteziist v žilo na roki vbrizgal hladno tekočino narkoze, me je še enkrat prešinil tisti strahotni občutek prežganega in preledenelega srca ter padanja v neskončno brezno in neizogibno smrt... Dve leti pozneje pa sem v Gamsovem skretu tik nad stometrsko steno pod Koglom našel ob tisti »srečni nesreči« izgubljena očala, prav gotovo več kot pet sto metrov pod usodnim mestom. Še zdaj jih hranim za spomin...

Novembra 1962.

OPOZARJAMO NA KNJIGI:

»Noči in viharji«, dnevnik prve slovenske himalajske odprave. Avtorji: Keršič-Belač, Debeljak in Mahkota;

M. Lipovšek: »Steze, skale in smučišča«. Obe je izdala Mladinska knjiga v Ljubljani.

Plezanje v Durmitorju

(Odprava jeseniških alpinistov
v l. 1956)

Janez Krušic

Ko zahajajoče sonce barva krvavordečo morsko globino, strmiva z Jankom molče v razkošje in harmonijo nepozabnega prizora. Sediva na kljunu ladje, ki plove iz Budve proti Dubrovniku. Vsiljuje se mi misel, ki sem jo slišal nekoč: Morje večno hrepenenje, gore veličasten mir...

Da, gore! Neurejeno doživljam spet posamezna dejanja iz našega potepanja po durmitorskih robih. Pred par urami sva se poslovila od tovarišev, ki bodo ostali še nekaj dni ob morski obali blizu Budve. Prepričan sem, da jim kljub večernemu koncertu škrtatov v oljkovem gaju, kjer imajo postavljene šotore, misli vasujejo še vedno v divjih durmitorskih ostenjih in grebenih, ob skrivnostnih škrčkih jezerih, ob tabornih ognjih. Ali ni to potrdilo globoke skupnosti z gorami, ki nam v življenju toliko pomenijo? Skušam urediti spomine.

Sen, da obiščemo Durmitor, ki slovi po svoji prirodni lepoti, prijaznih jezerih, čudoviti cvetani in nepreplezanih, samotnih stenah, je postajal resnica. Vse obširne priprave, ki so nujno zvezane s tako odpravo, so za nami. Nasmeljani sedimo v udobnih sedežih Jatovega aviona, ki brni nad krajinami. Širni gozdovi, zvijugane reke in ceste, pisana polja, raztresena selišča — vse se vrsti pod nami kot v filmu. Kako čudovito! — Samo strmimo. Pristanemo. Pa se spet dvignemo v zračne višave. Svet pod nami postaja vse bolj valovit in divji. Neizmerni bosenski gozdovi, hercegovski krš, črnogorski kanjoni — nad njimi pa hrumi in niha naš jekleni ptič. Skoro dvomim o njegovi solidnosti, saj se ves trese. Glej Durmitor! Vsi planemo k desnim oken-

cem, ko se nam prvič tik pod nami razkrije vsa panorama Durmitorja kot na dlani. Črno jezero, gore, planote, snežne lise — vse je kot dobro uspela slika. Toda že se izgublja v daljavi. Še vedno potujemo proti jugu, svet se niža, široka ravnina v ozadju silhuete gora — Komovi. Že smo nad Titogradom, spuščamo se — pristajamo.

Na letališču zehi vročina, znojimo se. Velika temperaturna razlika nas opozori, da smo daleč na jugu. Pomagamo pri prekladanju naše prtljage iz aviona na posebni avtobus, ki nam ga organizira upravnik Jata — Slovenec.

Kmalu nato se vozimo udobno nazaj proti severu skozi slikovito črnogorsko krajino. Zadovoljni smo, ker nam je šlo vse tako »po maslu«, saj smo že toliko slišali o črnogorskih prometnih zvezah. Ozka, zvijugana cesta se vije nad dolino reke Zete vsevdilj v nikšičko kotlino. V Nikšiču pokramljamo z našimi rojaki, ki sodelujejo pri izgradnji velike železarne. Pa spet dalje! Cesta se dviguje, svet postaja vse bolj gorski, bolj domač. Po neštetihih serpentinah prispemo v Šavnik, kjer nas pozdravi reka Piva. In nato sami ovinki vse do Zabljaka, kjer se naša vožnja konča ob hotelu Durmitor. Kar za 1400 metrov smo se dvignili iz Titograda. Ni čudno, če je avtobus toliko sopol po ustrojeni cesti. Dolgo traja, preden nam uspe dobiti v hotelu depozirane zaboje naše glavne prtljage, ki smo jo poslali naprej. Sedemnajst parov rok krepko prenaša težko breme na bližnji travnik, kjer bomo prenočili. Noči se! Ni časa niti volje za postavljanje šotorov — napolnimo gumijaste blazine, zlezemo v spalne vreče in že sanjamo pod zvezdnatim črnogorskim nebom.

Zjutraj nas pozdravijo Medžed in Savin Kuk — prvi stražarji Durmitorja. Lotimo se priprav. Precej časa mine, preden je vsa naša obilna krama porazdeljena vsakemu udeležencu po njegovi zmogljivosti. Težko oprtani smo nato začeli našo neskončno dolgo pot k škrčkim jezerom, ki jih verjetno ne bo pozabil nihče od udeležencev... Ob Črnem jezeru — pravem biseru Črne gore — se skoro ne ustavimo, v gozdu srečamo nekaj šotorov, spešimo vkreber mimo romantičnega Zmijinega jezera vsevdilj do Crjepulne poljane. Počivamo, naši pogledi pa iščejo prehode v divjem ostenju Crvene grede. Nadaljujemo pot, ki se vsebolj napenja, naši tovari pa postajajo vse težji. Kako prav je imel nek pisun

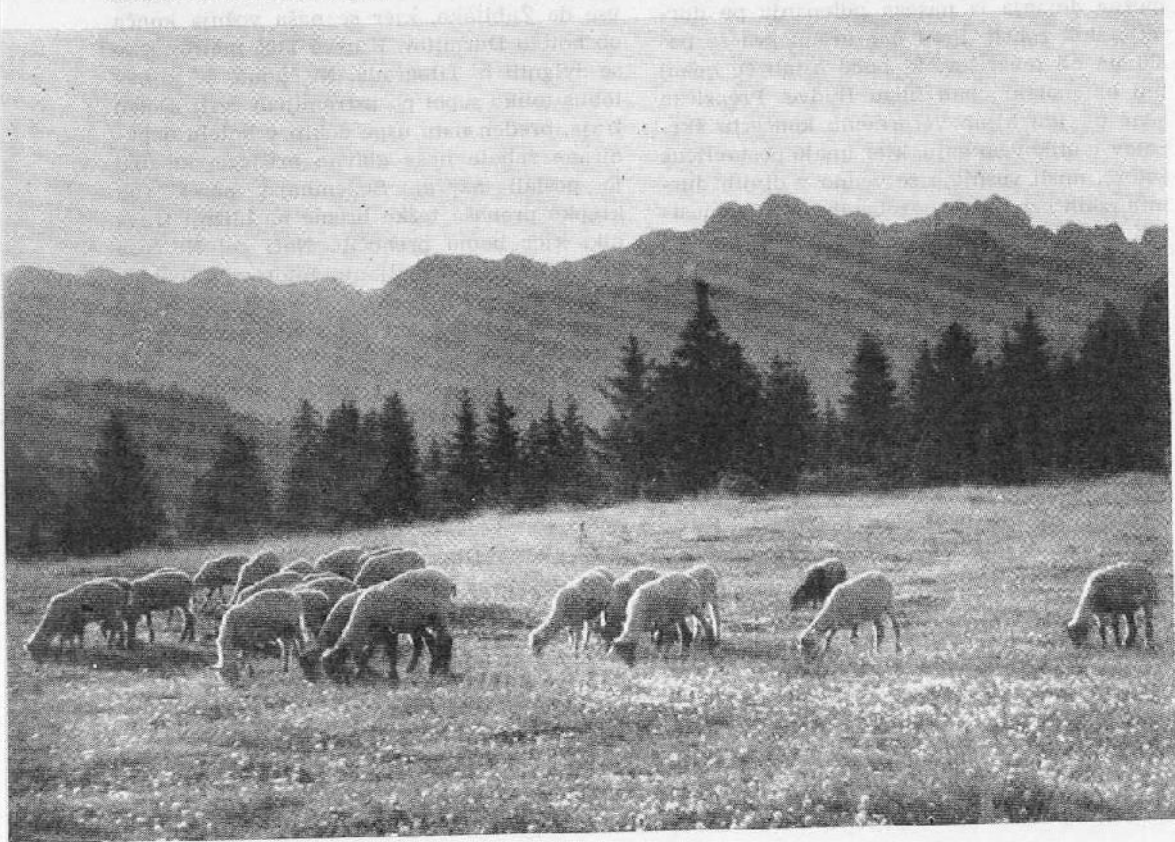

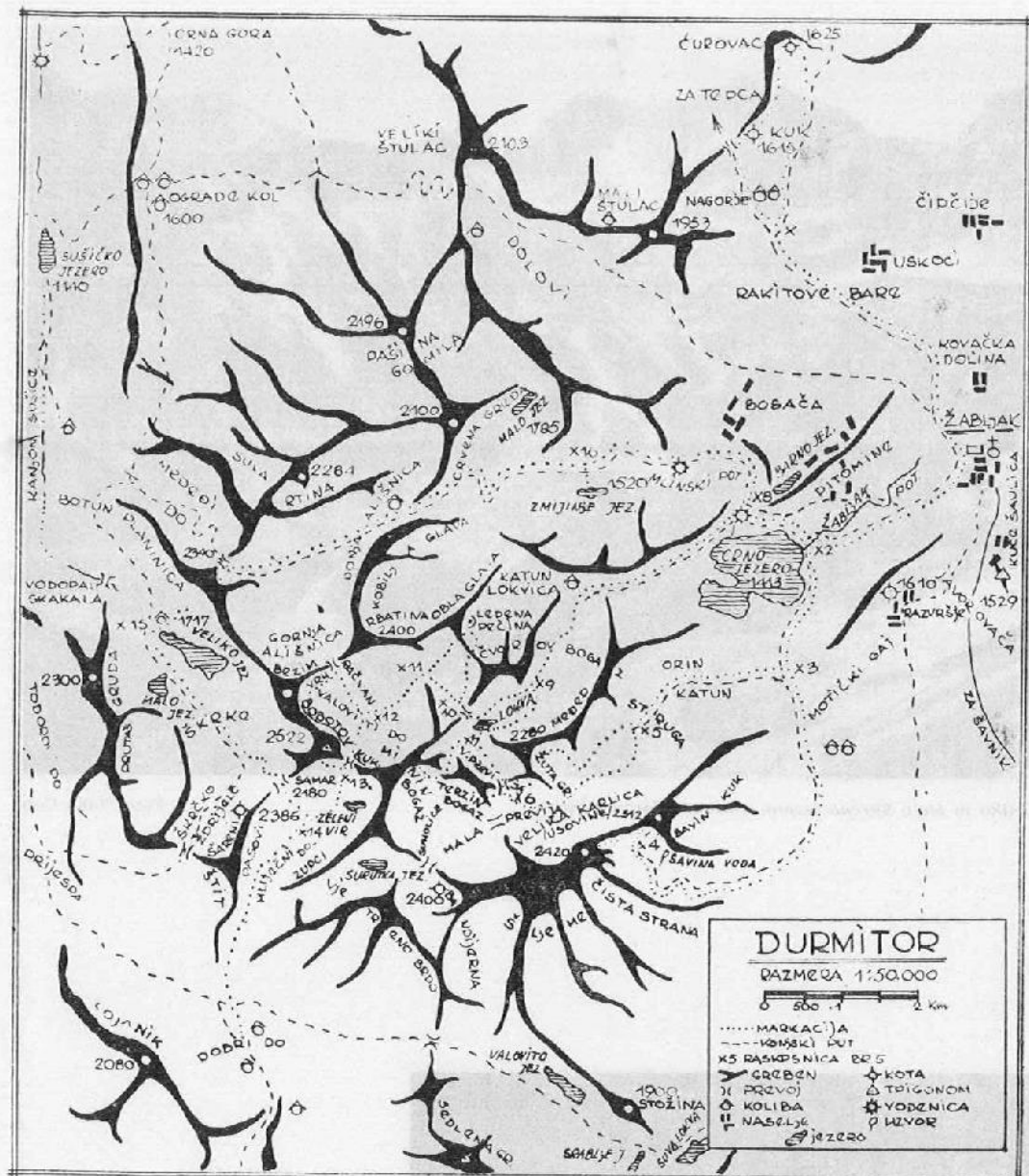
Člani odprave Alpinist. odseka PD Jesenice v Durmitor 1. 1956 – Ob Črnem jezeru, v ozadju Hedžed

Foto: Jaka Cop

Silhueta durmitorske skupine

Foto: Jaka Cop

pozneje v »Pavlihi«, ki je naš prenos pozneje satirično opredelil v »težko atletiko«. Škoda, ker ga ni bilo zraven. Čudil sem se vedremu razporeditvi in tovarištvu vseh udeležencev, saj smo od najmlajšega pa do Čopovega Jože nosili kot mule. Toda kjer je volja, tam je pot, čeprav polti kar ni hotelo zmanjkati. Prešli smo Donjo, nato še Gornjo Ališnico, kjer smo srečavali črde konj in govedi in nekaj čobanov. O kakem planincu ne duha ne

sluha! Lep je okrešelj Gornje Ališnice, ki ga obkrožajo divje nažagani gorski grebeni. Morda bi bilo tu še bolj primerno taborišče kot ob Škrkah — koliko truda in znoja bi si prihranili. S skrajnim naporom smo končno le pritovorili na greben nad Škrkami, od koder smo zagledali globoko pod seboj obe jezera — naš cilj. A kje je možnost sestopa po tej strmi, skrotasti in travnati vesini? Ta sestop je bil za mnoge še težji kot vzpon.

Veliko in Malo Škrčko jezero, v ozadju Šareni pasovi

Foto: Jaka Cop

Taborišče ob Škrčkem jezeru

Foto: Jaka Cop

Lojzetu se je izmuznil hleb kruha iz oprtnika in se veselo odkotalil v globel. Nikoli več ga nismo videli... Pozno popoldne po celodnevem maršu smo prispeli do jezera, ki spokojno šumi v vencu samotnih, divje raztreskanih gorah. Ves trud, vsi napori so bili pozabljeni. Hiteli smo s postavljanjem šotorov, ker se je jelo mračiti — toda Čopovega Jožeta in dveh fantov pa še od nikoder. Klicali smo. Odzvali so se še nekje visoko v strmalih. Verjetno je bilo le malo preveč za Jožo, čeprav je še vedno klenu gorenjska korenina. Nekaj nas je odšlo pomagat zapoznelim tovaršem. Našli smo jih počivajoče v melch. Prevzeli smo tovor, nakar smo bili kar hitro v taborišču. Kaj kmalu je tudi zadnje neugnanje premagala utrujenost — in v malem taborišču je nastal mir.

Svetel dan nas je šele spravil iz ležišč. Šele po osvežujočem umivanju v hladnem jezeru smo bili spet dovzetni za vse prirodne lepote, ki nam jih je nudil ta kameniti svet tako radodarno. Bezimeni vrh, Bobotov Kuk, Šareni pasovi, Prutaš, Gruda — vsi so nas vabili. Podjetnost in želja po iskanju neznanih poti in prehodov je vse bolj naraščala. Toda ta dan je bil namenjen počivanju, dokončni ureditvi taborišča in krajšim izletom za proučevanje vzponov.

Večina se je z vso vnemo lotila del v taborišču. Nad šotori pa je zaplapolala naša planinska zastava. Kruleči želodci pa so nas opozorili, da na gradnjo »kuhinje« ne smemo pozabiti. Najbolj navdušeni pa so preizkušali svoje plavalne in potapljaške sposobnosti v kristalno čistem jezeru. Kljub trmi pa v hladni vodi nihče ni dolgo zdržal...

Po obilnem kosilu in počitku smo si popoldne ogledali obe jezerci, nato pa odšli na razgledno planinico Botun. Tu smo temeljito preštudirali možnosti plezalnih vzponov v ostenju Grude in Prutaša. Zvečer smo se ob tabornem ognju nasmejali duhovitim Joževim šalam, saj mu jih nikoli ne zmanjka. Oglasili sta se harmonika in kitara, bolj ali manj ubrani glasovi. Slovenske pesmi so zvene v tiho noč, se odbijale od rajde strmo-lečih gora ter se nato utopile v rahlo vzvalovani jezerski gladini pod nami, ki se je srebrno lesketala v polni mesečini.

Jutro se še ni dobro zazorilo, ko nas je Joža — naš taborni vodja, že zdramil iz sladkega sna. Zaupana mu je bila tudi prijetna dolžnost buditi vse udeležence in jim skuhati zajtrk. In to je izvrševal očetovsko temeljito.

Smeri, razpored navez, priprava opreme — vse to je bilo pripravljeno in urejeno že prejšnji dan, da smo lahko krenili brez posebnih oklevanj. S Tepinom, Silarjem, Makovcem in Varlom smo imeli v načrtu dve smeri v zapadnem delu severnega ostenja Grude, dve smeri v severni steni Prutaša pa Koblar, Burnik, Zalokar in Dimitrov, v zapadno ostenje Bobotovega Kuka so šli Ferjan, Krapež, Juvan in Butinar. Torej kar šest samostojnih navez v različnih smereh. Dela smo se lotili sistematično, saj je bil ta kameniti svet doslej plezalno tako malo obdelan. Stene tu seveda niso tako mogočne kot v naših Julijskih, vendar pa zelo zanimive, saj naletiš v njih na vse mogoče in nemogoče formacije in presenečenja. S Tonetom sva pričakovala večje težkoče v steni, kot sva nanje dejansko naletela. Kar prehitro sva bila na vrhu. Z grebenske škrbine sva opazovala Janika s tovarišema, ki v izstopnem kaminu niso imeli lahkega posla. Skupaj smo nato splezali na glavni vrh Grude ter nadaljevali po grebenu na vrh Prutaša. Obe navezi, ki sta plezali v Prutašu, sta že izstopili in odšli v taborišče. Ni se nam mudilo nikamor — zato smo se razgledovali po zanimivi gorski planoti, ki se širi proti jugu. Pod nami na Todorovem dolu so se pasle številne črede govedi. V žehteči opoldanski vročini pa so vse bolj silile v zadnje zaplate gnijočega snega pod južno steno Prutaša in druge zasnježene konte. Radovednost nas je gnala iz vrha prav na rob značilne stene Prutaša, ki po svoji formaciji nima primere v gorah. Navpičen zid z razjedenimi luknjami v plateg in ozke skalne kulise, ki tvorijo navpične kamince, spominjajo bolj na mogočne razvaline ogromnega ajdovskega gradu kot na goro. Plezalnih možnosti vsaj iz našega opazovališča nismo našli. Po jugovzhodnem drnastem pobočju Prutaša preko Škrčkega Ždrijela smo se vrnili nazaj v zatrep Škrk. Med obema jezeroma smo odkrili zapuščeno, precej demolirano kočo, ki ji nismo mogli določiti porekla: planinska ali planšarska? Naj bo že kakorkoli, kljub novejšemu izvoru ne služi svojemu namenu.

Tudi tovariši so se iz Bobotovega Kuka vrnili na večer mimo Zelenega vira in preko sedla Samar v tabor. Čopov Jakec je ta dan s Cilko slikaril na Prutašu in Dobrem dolu. Ob naši »kuhinji« nam je Milena postregla z izdatno večerjo, ki je bila hkrati tudi kosilo. Joža je čez dan lovil kače okrog taborišča in s skrbjo

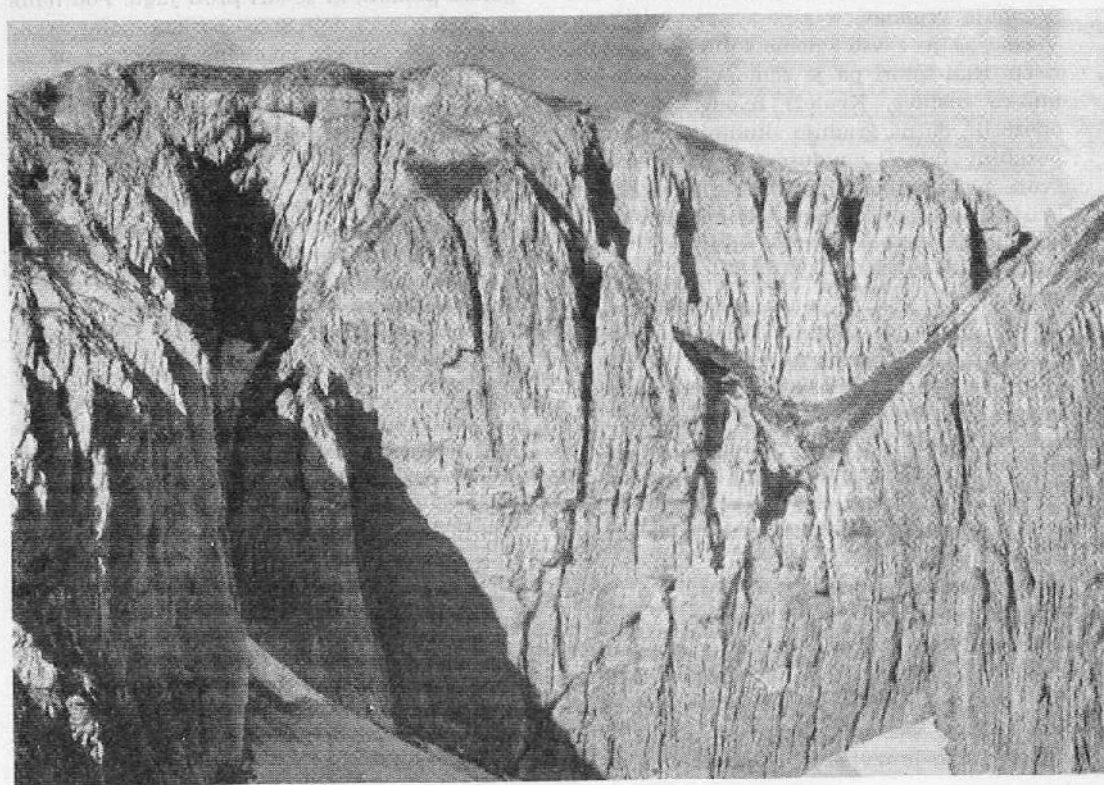

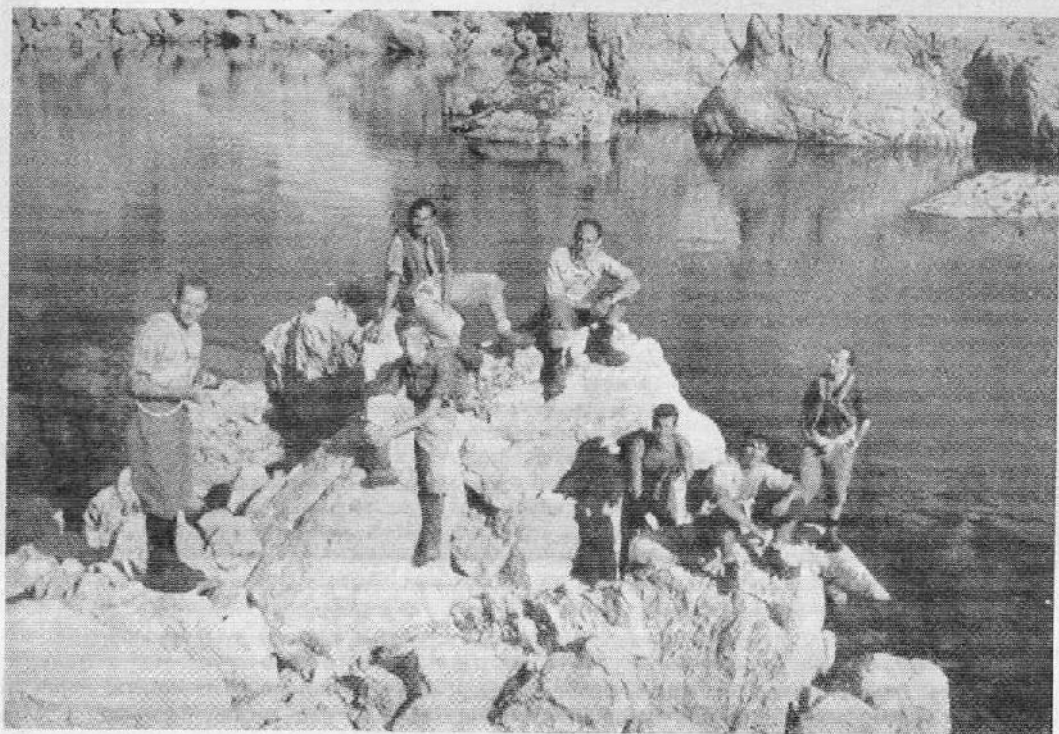
Značilne kulle v južnem ostenju Prutaša

Foto: Jaka Čop

Svet vertikale – Južna ostenje Prutaša

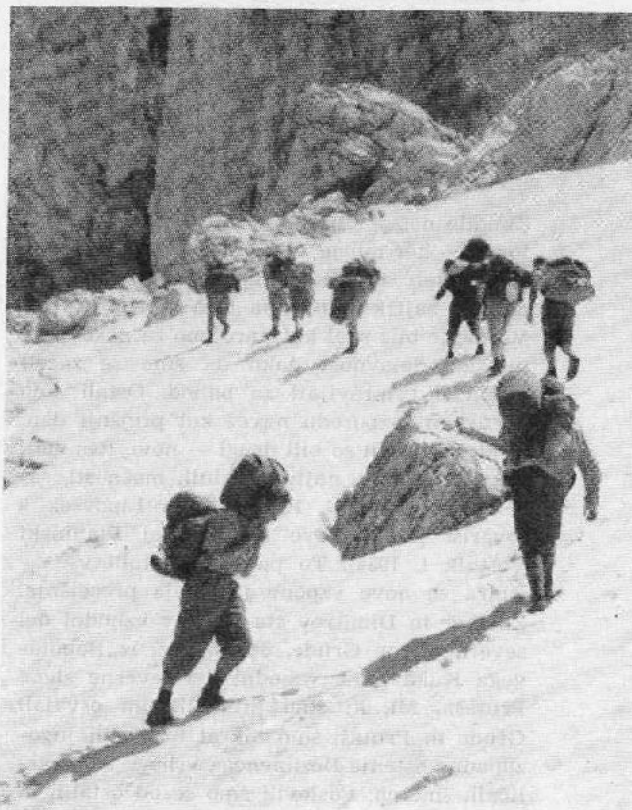
Foto: Jaka Čop

Po plezalni turi ob Zelenem viru

Foto: Jaka Cop

Prečenje snežišč v Gornji Ališnici
Naporni prenos prtljage

Foto: Jaka Cop

Večer ob Škrčkem jezeru

Foto: Jaka Čop

prisluškoval udarcem kladiv in našim klicem iz sten. V mislih je bil ves čas z nami. Sele ko smo bili na večer spet vsi zbrani ob tabornem ognju, se mu je razvezal jezik. Res, bil nam je pravi oče! Mi pa smo si imeli toliko povedati o doživetjih, ki so nam jih nudile durmitorske gore. Prvi uspešni dan našega gorniškega udejstvovanja je ugašal...

Sreda, 18. julija.

Zbudilo nas je Jožev razburjanje okrog šotorov — ker mu je »mladina« zapravila sekirico. Kljub »uzbuni in smotri« sekirice nismo našli — zajtrk nam je pa Joža vseeno skuhal. Vreme je bilo spet kot naročeno za našo alpinistično dejavnost, tako da smo se začeli mrzlično pripravljati za odhod. Ostali smo pri istem razporedu navez kot prejšnji dan, le plezalni cilji so bili drugi — novi. Res nam tu ni bilo težko najti plezalnih možnosti, saj je tod napravil l. 1933 Marjan Lipovšek s tovariši le tri nove smeri (glej Planinski Vestnik l. 1934). To pa je bilo tudi vse — izbira za nove vzpone je ostala precejšnja. Zalokar in Dimitrov sta odšla v vzhodni del severne stene Grude, obe navezi iz Bobotovega Kuka pa v vzhodni del severne stene Prutaša. Mi, ki smo prejšnji dan osvajali Grudo in Prutaš, smo tokrat naskočili jugozapadno ostenje Bezimenega vrha v treh različnih smereh. Poslovili smo se od ostalih in

si začeli grizti kolena v neskončno dolga in strma melišča pod Bezimenim vrhom. Malo nad taboriščem pa mi proti iztegnjeni roki zasika črna kača — verjetno gad. Odskočil sem kot na vzmeteh, saj s to golaznijo nimam rad opravka. Hoja po melišču je bila dolga in utrudljiva. Ko se nam je pečevje le približalo, smo se ločili po navezah in nadaljevali proti svojim vstopom. S Tonctom sva se še malo »ohladila« in navezala na snežišču pod vstopom. S kakšno neučakanostjo sva se lotila neznanega sveta! Vrstili so se kamini žlebovi, plati, skoki, luske — včasih težji, pa spet lažji detajli, vse pa zelo zanimivo. Kar žal nama je bilo, ko sva po triurni plezi že izstopila v grebenski škrbini blizu zapadnega vrha. Tudi Jankova in Slavkova naveza sta se pojavili skoraj istočasno na grebenu. Na vrhu smo naše veselje izrazili s prešernimi vriski, ki so se izgubljali nekje v Škrkah in vračali iz Prutaša in Grude. Srečno, tovariši! Kako razgledna in zračna je grebenska pleza iz Bezimenega vrha do Bobotovega Kuka. Saj ne veš, ali bi bolj občudoval Gornjo Ališnico ali Škrčka jezera, Šarene pasove ali druge grebene. Vse je tako lepo in divje samotno.

Z najvišjega vrha Durmitorja Bobotovega Kuka smo sestopili po vzhodni strani do kristalno čistega gorskega jezera Zelenega vira. Nad njim se čredi cela rajda Zupcev, ki so

Bezimeni vrh iz prelaza nad Škrkami

Foto: Jaka Cop

jih l. 1954 osvajali graški alpinisti. Toda štiri sto ali več metrov visoko gladko, popolnoma navpično steno reže od vrha do tal ozek kamin. Delo za sedmstopnjaše! Ob jezcu smo našli tudi našega planinskega fotografa Jakca, ki je s svojo mišnico lovil motive na potovanju okrog Zupcev. Na povratku proti sedlu Samar smo naleteli na toliko različnega nam večinoma neznanega cvetja, da se kar nismo mogli nagledati. Eldorado za botanike! Sestop iz sedla Samar vede po drnastih grodinah v severozapadnem pobočju značilnih Šarenih Pasov. Gora plezalno ni zanimiva, je pa edinstvena po menjajočem se sestavu golega pečevja ter pasov rušja in trave. Na poti v zatrep smo prisluškovali udarcem kladiwa iz kamina v Prutašu, kjer sta imela verjetno Peter in Berti težko delo. V taboru nas je pozdravil ves nasmejan Joža, ki se je veselil naših plezalnih uspehov, srečnega povratka in — najdene sekire. In spet smo ob tabornem ognju prepevali in si pripovedovali doživetja iz kamenitega sveta...

Četrtek 19. julija.

Dan je bil namenjen počitku, toda neugnanca Ljubo in Marko sta ogledovala novo možnost vzpona v skrajno vzhodnem delu jugozapadne stene Bezimenega vrha in jo tudi izvedla.

Jakec je odšel slikat stene iz Botun planince, nekateri so trenirali v pečevju nad taboriščem. Vsi ostali razen kuharic pa smo odšli na ogled pod slovito južno steno Prutaša. Pot, kolikor se tu sploh lahko govori o poteh — vede preko Škrčkega Zdrijela na prostrane planote Prijespe in Todorovega dola, kjer je dovolj sončne paše za številne črede govedi in drobnice. Mi pa smo spešili dalje preko melišč prav pod južno steno Prutaša. Za »vsak slučaj« smo nosili s seboj plezalno opremo, morda pa le najdemo kje možnosti vzpona v tem svetu vertikale. Toda vse je bilo tako neizprosno gladko in odbijajoče. Morda bi izsilili edini prehod iz vrha plaznega stožca po strmi grapi, ki se višje razširi v ogromen lijak — če ne bi vanjo prižvižgal sem in tja kak oskalek iz gornjega talečega se snežišča. Nekaj časa smo še plašili ptice, ki so se vznemirjeno spreletavali iz nedosegljivih lukenj na sumljivo prislone lusk, nato pa jo ubrali, odkoder smo prišli.

Na večer je prišel z nekajdnevno zamudo še dr. Andrej Zupančič, ki je pomagal Jožu razdirati dovlope, tako da nam res nikoli ni pošla dobra volja. Čeprav smo preživeli v zatrepu Škrk in okoliških gorah dokaj lepih in prijetnih uric, smo sklenili, da se naslednji dan preselimo na Lokvo. Saj nam je skoraj primanjkovalo plezalnih smeri — vsem pa se je hotelo novih doživetij...

Zakasnelo posvetilo

Boris Režek

Vselej se bom spominjal zveste tovarišije stvari, ki so me spremljale po gorah. Vrv, kladivo, vponke in klini so mi pač drugovali; oprtnik pa me je spremljal prav vselej. Sleherno pot v gore se mi je ščeperil na hrbtu. Grede zdoma še zajeten, nekako režeč se in ošaben; potem pa ga je po malem jemalo. Samozavest se mu je unesla in na povratku je bil ves čemeran in do kraja shujšan mi je onemoglo opletal po plečih; komaj senca tega, kar je bil ob odhodu.

Splahnel je potem visel tam na kljuki, dokler ga nisem spet snel in je poželjivo odprl svoje žrelo. Naphanemu do vrha se je vrnila dobra volja, ko so popuščali šivi in je grozilo popokati jermenje. Molče je prenašal vse vzdihe in stoke ter hude besede. Le potuhnjeno se mi je režal za hrbtom in ogledoval gorski svet. Nista ga motila megla in dež, kadar ni bilo sonca, ne sneg ne mraz.

Povsod je bil priučujoč. Na vseh dolgih poteh, na vrhovih in v kočah. Med oddih je čemel ob kraju, bil za sedež in vzglavje, a ni spoznal hvaležnosti za svoje drugovanje. Kolikor bolj je bil naložen, toliko hujše očitke je moral preslišati, čeprav je radovoljno dajal iz svojih globin, kar mu je bilo zaupano. Nato je spet moral trpeti krivico, ko je jel plahneti, da je bil malomarno porinjen v kot ali potisnjen pod klopi in še besede več ne vreden. Naposled so ga zdelala neurja in dotiki s skalovjem, da je odslužil. Zavržen in pozabljen je obvisel tam na kljuki in drug, ves nov, gladek ter svetel ga je zamenjal, dokler tega ni čez nekaj let zatekla ista usoda.

Tako so se na isti kljuki nabrali trije oprtniki, ki so me dolga leta spremljali po gorah; dosluženi, ki jim je bil odkazan počitek v temnačni shrambi. Dobri znanci so bili z obrabljenimi vrvmi: skrivljeni klini, obtočeni

vponkami in skrhanim cepinom, ki je tam prav tako preždeval svoje poslednje dni.

Morda so se vse te stvari kdaj pogovarjale. Dovolj je bilo spominov, da se jim nit ni utrgala in so si lahko pripovedovale vsaka svojo zgodbo. Prišel pa je čas, ko je v zamolklost njihovih dni spet posijalo sonce.

Roke so jih obračale in izpod prahu samotnih let se je pokazala njihova stara podoba. Vse so bile še za rabo, kakor je v stiski vsaka stvar, in pričele so živeti na novo. Razdajane na vse strani se nikoli več ne bodo sešle in bodo našle svoj konec kjerkoli že.

Svoj stari oprtnik pa sem še srečal na gorski poti in ga takoj spoznal. Čeprav do kraja zdelan, pošit in pokrpan, se je prav tako ošabno ščeperil na tujih plečih in huda rana, ki jo je dobil ob padcu iz stene, ga še malo ni motila.

Ko sem hodil za fantom, ki ga je posvojil in je prav tako kot nekdanj jaz robantil nad njim, ker je bil tako naphan in težak, sem se spomnil njegove poslednje zgodbe z mano.

Že dolgo je bilo, odkar ga je mojster dal iz rok in ni več dišal po novem, temveč po vsem mogočem, kar je bilo kdaj v njem. Barva mu je že močno obledela in postal je mehak, da je opletal, če ni bil naphan do vrha. Za njim so bile hude preizkušnje; privadil se je globinam, da se ga ni več lotevala omotica. Prešel je tudi že štiritisočake, spoznal ledenike in sploh v gorah zanj ni bilo več nič novega.

Prišel pa je dan, ki mu je bil usoden. Tisto jutro se je v njem sešla nenavadna družčina, ko je dal iz sebe vrv in kup železja in je moral sprejeti v varstvo nekaj jopice in vetrovk; čutaro ter popotnjo, kakršne doslej ni bil vaju.

Nikakor se ni mogel prilagoditi tujemu hrbtu. Mož, ki ga je bil zadel, ga je pestil in suval ter ga nemalokrat preklčel, ker se mu je zatikal in ga tiščal v rebra. Tuja govornica mu je donela na uho in lahko je bil začuden, kaj je bilo sploh treba toliko besed že na preprostem skrotju.

Vstopili smo namreč v steno, v kateri še nikdar ni bil, dasi je mnogokrat šel mimo, a se mu ni zdela vredna pogleda. Sonce nas je toplo grelo; dan je bil veder in tih, da je robanteči mož kmalu pozabil na nadlogo na sebi.

Prišli smo bili že visoko pod vrh in čas je bil za oddih. Postali smo na zavetni polici; tujca sta veselo kramljala in prav ko sem

pobiral vrv v zanko, se je oprtnik naveličal tega razganjanja. Nekako iz hudobije se je nagnil z napušča, kamor je bil postavljen, se izzivaje zagugal, nato pa se je odločno poglaval v globel.

Nič ga ni motilo naše kričanje. Odsakoval je po policah in se odbijal v žlebovih in naposled ga je v mogočnem loku vrglo s poslednjega praga v steni na snežišče in je po njem veselo oddrncal in se podrsal v rušje pod njim.

Lahko smo se spogledovali, kolikor smo se hoteli. Nahrbtnik z vsem našim imetjem je ležal v dnu in se nam v pest hihital, ker je vedel, da bomo morali za njim.

Res smo šli, ker nam ni kazalo drugače, čeprav smo bili le nekaj raztežajev pod vrhom. Skoraj še enkrat toliko časa kot za vzpon, smo porabili za sestop, ker se je bilo treba spuščati po vrvi. Sonce je žgalo, usta so se nam sprijemala od žeje, razen tega pa nas je še trla skrb, kaj je z našim imetjem. Na sam oprtnik ni nihče pomislil, kaj bi tista platnena vreča. Vsebina, vsebina!

Spet smo bili krivični. Oprtnik je premeril štiri sto višinskih metrov, a zvesto obvaroval vse, kar je bilo v njem, če ne štejem sploščene čutare, strtih očal in čežane, ki je nastala iz naše popotnje.

Dolga raza mu je zijala ob strani in skoznjo je molel rokav jopice kakor za oporo hlatajoča roka, ko sem ga našel v rušju.

Vendar to srečanje ni bilo tako naglo in preprosto, kakor lahko povem. Sestop je z iskanjem vred trajal toliko časa, da smo tam sredi rušja presenečeni ugotovili, da se že mrači.

Nič bi nam ne pomagalo, če bi se tedaj kar na skok in splav pognali navzdol. Ujela bi nas noč in brez luči bi ne prišli daleč. Sicer pa se nikomur ni več kaj ljubilo. Le toliko smo se premaknili, da smo prišli na malo jaso med macesni, kjer je na gosto cvetelo cvetje.

Seveda nismo mogli ostati brez ognja. Opo-tekaje se od utrujenosti smo navlekli suhljadi in potem obždeli ob plapolajočem zublju.

Ni bil prvi bivak, ki ga je prestajal svojeglavi oprtnik. Nemara je bil ta celo najugodnejši in zato, ker sem vedel, da je zadnji, ki ga bom prebil z njim, sem z mislimi segel daleč nazaj in pod menojo je zaživela domala že pozabljena zgodba, da sem se moral zasmejati.

Tovariša sta se zadržla iz neudobnega dremeža in menila, da ni nič kaj smešno takole čepeti sredi goščavja in prezebat, čeprav nas v lica

greje ogenj, zato pa po hrbtu ovohava veter ali narobe, ko se obračamo kot na ražnju.

Zlobno sem ju podražil z veličastnostjo doživetja gorske noči. Noč pa je bila temna, nikjer zvezde in tudi muk polni dan nam res ni mogel pustiti kakšnega zavidljivega vtisa.

Taka pota zadobe pravo vrednost šele mnogo pozneje, ko mine spomin na vse, kar je bilo neprijetno, da ostane sama vedrina in se človek res lahko posmehuje samemu sebi.

S spanjem seveda ni bilo nič, pa sem začel pripovedovati, kako je bilo tedaj:

Na večer smo se odpravili iz doline vkreber. Kazalo je na dež in res se je kmalu tako stemnilo, da smo komaj še sledili stezo po gozdu. Nato je pričelo pršiti. Sem in tja smo malo povedrili in ure so tekle. Edina svetilka je komaj še mrlikala, ko pa smo prišli iz gozda na plano, je dokončno ugasnila.

Kmalu smo zašli s steze. Čeprav smo vsi dobro poznali ves svet tam pod robovi, smo tavaje ubirali pot čez rušje in mel. Tema je bila kot pod kozjim repom in dež je kar lil. Polagoma smo se porazgubili med skalovjem in po grapah, da je vsakdo od nas ostal sam zase. Na klice ni bilo več odziva, samo veter je vršal in zgoraj v ostenjih so gremeli slapovi. Najraje bi se potisnil kam pod skalo, a se ni bilo kje. Oprtnik je postajal vedno bolj težak; moči so mi že odpovedovalc, saj je moralo biti že blizu jutra. Presodil sem, da prazen morda še pridem navzgor do roba in do koče, z oprtnikom pa nikakor ne. Zato sem ga pri nekem pritlikavem macesnu vrgel razse in se zaril v strmal.

Premočen sem bil že do kraja in zdaj na noben način nisem smel več obstati, da bi ne staknil še česa hujšega, kot je prehlad. Toda strmali ni hotelo biti konca. Plazil sem se kvišku in padal, a preveč sem bil že zbit, da bi sploh kaj mislil, kaj šele preklinjal.

Pričelo se je svetliti in dež je ponehaval. Veter je zabril čez rob, razcefral megle in tedaj sem globoko pod seboj ogledal kočo, ki sem jo tako čakal.

Ostala dva sta se vsak zase podobno prebijala in za dne smo se srečno sešli ob toplem štedilniku in se sušili. Tovariša, ki sta bila privlekla svoji bisagi s seboj, sta se lahko preoblekla in se okrepčala, jaz pa sem se šele tedaj spomnil na svoj oprtnik.

Dan se je bil že kar naredil. Onadva sta se za kočo potegnili na sonce in zaspala kakor ubita, jaz pa sem kakor vso preteklo noč taval doli pod robovi. Čuda je bilo tistih pri-

tlikovih macesnov, samo mojega preklicanega oprtnika ni bilo pod nobenim. Obupal sem, da bi ga še kdaj našel, in jezen na ves svet ter še posebej nase sem se vračal proti koči. Kar sem precej daleč stran opazil sredi grušča neko rjavo pego. Pogledal sem malo bolj in kar zdrvel tja čez ruše in skalovje. Oprtnik je čemel tam na melu in se mi ves premočen režal. Saj! Tičal je le dober lučaj pod kočo in zlodej vedi, od kje se je bil tja skotalil, ker nad njim ni bilo nobenega macesna. Toda, kaj bi premišljeval o tem. Pozdravil sem ga s krepko brco, namesto da bi mu bil hvaležen, ker se je dal najti.

Poslej ga nisem nikdar več kje pustil, toda nesrečna navada kotaljenja mu je za vedno ostala. Še nekajkrat sem ga namreč lovil po bregovih. No, takrat pa je bilo poslednjič. In spet ga je obenem z brco doletela huda beseda, ki jo tujca k sreči nista razumela. Naposled smo pričakali svit. Dan je bil spet veder in sonce nas je naglo ogrelo. Visoko z roba smo z vriskom opozorili oskrbnico, da se vračamo. Ne dolgo zatem pa smo sedli za obloženo mizo in ponesrečena tura je zadobila svoj mik. Le preparani oprtnik se nam je potuhnjeno režal tam s klopi.

Na oddihu med potjo sem potem vprašal onega fanta, ki ga je bil posvojil, kako se mu kaj obnaša. Pohvalil ga je, da še kar gre. Unesel se je pač; mladostna objestnost ga je minila in nemara se vdaja samo šc spominom, ko s poti gleda v steno, v katerih se je kdaj mudil, in potem spravljen v drugem okolju domotožno pripoveduje svoje zgodbe in se škodoželjno hihita ob norčijah, ki jih je bil zganjal.

LEOPOLD STANEK

Sledi

*Gozd, gozd,
gost luči in senc,
gost sem tvoj
vsak dan.*

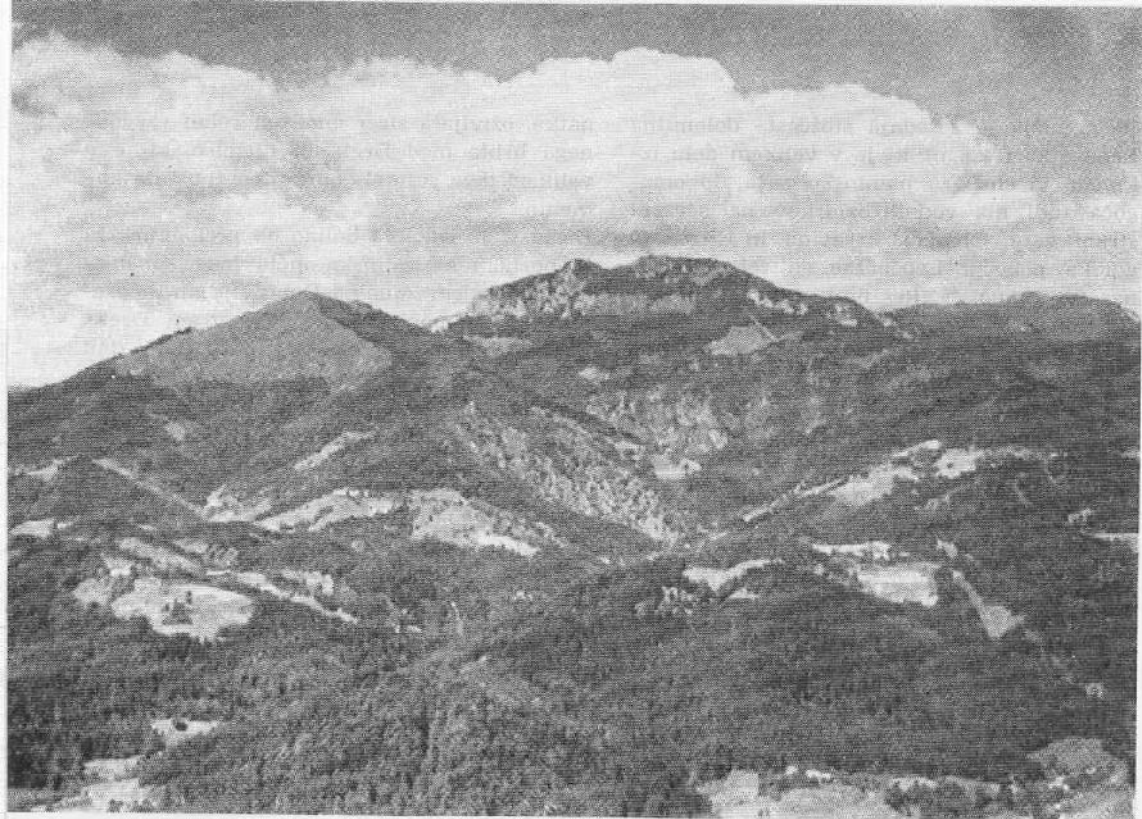
*Izgubljen biti,
sredi bitij
pozabiti
prostor in čas.*

*Jagod kri povsod
na pot roši, v les
grede sledi, vez
drži vanj in nazaj.*

Po gorah in dolinah porečja Drete

Drago Meze

Dolina ob Dreti, med domačini imenovana Zadréčka dolina, je lepa, slikovita in polna kontrastov. Da je tako, opazimo že, ko se spustimo skozi gozd izpod 902 m visokega Črnelca do prve jase ob cesti, s katere se odpre širok razgled po dolini, kjer se pod nami gnetejo domovi v Šmiklavžu, v Novi Stifiti in Tiroseku pa so razmetani daleč na okrog po gričevju in hribovju. V dalji se odpirajo visoke Gölte in Paški Kozjak, za njim pa se kažejo obrisi Pohorja. Z leve in desne strani doline udarjata v oči dva izrazita pokrajinska kontrasta: na desni, to je na južni strani, mrko, močno gozdnato, visoko in strmo pobočje Menine, ki se podaljšuje s Krašico in Tolstim vrhom v Dobroveljsko planoto, s prisojne leve strani pa valovito hribovje, s prostranimi, bolj ravnimi ploskvami, ki je na gosto posejano s svetlimi jaskami sredi lepih gozdov, na katerih se košatijo samotne kmečke domačije in nad njimi planine. Desna stran je skoraj nerazčlenjena, v nasprotju z levo, ki jo režejo številne vode, pritoki Drete, tako Mačková, Rogáčnica, Kanólsčica in Priprna ali Šókatnica; te odmakajo prostrano pogorje Kranjske rebri in njeno nadaljevanje z Lepenátko in Rogatcem. Nadzemski pritoki z desne, predvsem izpod Menine, so redki. Skoraj vsa voda iz pogorja Menina-Dobrovlje priteka v Dreto pod zemljo v obliki mnogih kraških izvirkov: od Stúdenca pri Šmiklavžu in bližnjega Zrela, preko izredno vodnate Kroke, kjer vre voda na dan v 8 močnih izvirkih, in manjše Litošce pri Šmartnem do lepega kraškega spodmola v Kókarjah, imenovanega Zijalka, iz katere priteka močnejši kraški izvir, ki se steka po ravnini proti Dreti v strugi, ki je višja od ravnine in obdana z nasipom (izgon). To pa so le večji in stalni kraški izviri. Ve-

Dolomitna Lepenatka (levo) in apnenčasti Veliki Rogatec (desno) oživljata sicer enolični razvodni hrbet med Dreto in Lučnico. Po rebreh pred njima so na krčevinah samotne kmetije v Sentlenartu in Sentflorjanu in v višjih delih, zlasti na Lepenatki, planinski pašniki; tik pod Vel. Rogatecem je na krčevini najvišji kmet nad Zadréčko dolino, Zg. Speh (1165 m). Na desni zadaj je Dleskóvška planota.

Foto: D. Meze

liko je manjših in kar brez števila periodičnih izvirkov, ki oživijo, kadar se podzemske votline ob obilni moči napolnijo z vodo, ki sili na površje. Kristalno čista in hladna voda (med 7 in 8°C) izvirkov, za njimi pa ponekod strme in gladke stene so privlačnost sicer mrke Menine. Po osojni severni strani Menine imenujejo domačini tudi vode, ki od tam pritekajo v Dreto, »senčne vode.«

Kontrastom v pokrajini je vzrok različnost kamenin. Levo stran sestavljajo neprepustni vulkanski tufi, laporji, peščenjaki in drugi, v katerih se je lahko razvila gosta rečna mreža, ki je relief živahno razčlenila z globokimi dolinami in strmimi grapami, med katerimi se širijo plečata slemena in ostanki starih uravnjav. Menina in Dobrovlje pa sta v pretežnem delu iz prepustnih apnencev in deloma tudi dolomitov, ki vodo požirajo, zato na njih ni razvita nadzemska rečna mreža, kar ustvarja nerazčlenjen relief, le na večjih uravnanih površinah je obilo kraških globeli, največ vrtač in brezen, v območju Dobro-

veljske planote pa tudi več kraških jam. Izjema so tu posamični vložki neprepustnih kamenin, na katerih so se razvile tekoče vode, ki so sicer enolično apneniško gmoto Menino-Dobrovlje na nekaj mestih močneje razčlenile. Tako je predvsem na meji med obema, v Velikem Rovtu, kjer je potok Vólažnica ustvaril živahno razrezan relief, dostopen tudi človeku za naselitev, pa ob Bočnici nad Bočno, ob Mostnem grabnu nad Potokom in v manjši meri tudi ob Hudovincu v Malem Rovtu. Nerazčlenjenost in okorna gorska gmota stopa posebej do izraza v Menini, ki jo sestavljajo, zlasti na vrheh, čistejši dachsteinski apnenci, v katerih je intenzivno razvit sredogorski kras.

Tudi leva pobočja nad Dreto niso brez apnencev in dolomitov. Iz apnenca je štrleči Veliki Rogatec (1557 m), ki se s strmimi pečmi visoko vzpenja nad nižji neprepustni svet. Viden je daleč naokoli. Drevje, ki ga prekriva tudi na vrhu, zastira pogled, ki bi bil sicer zelo mikaven. Če bi turistično zaživel, bi kazalo na njem postaviti stolp. Dobrih

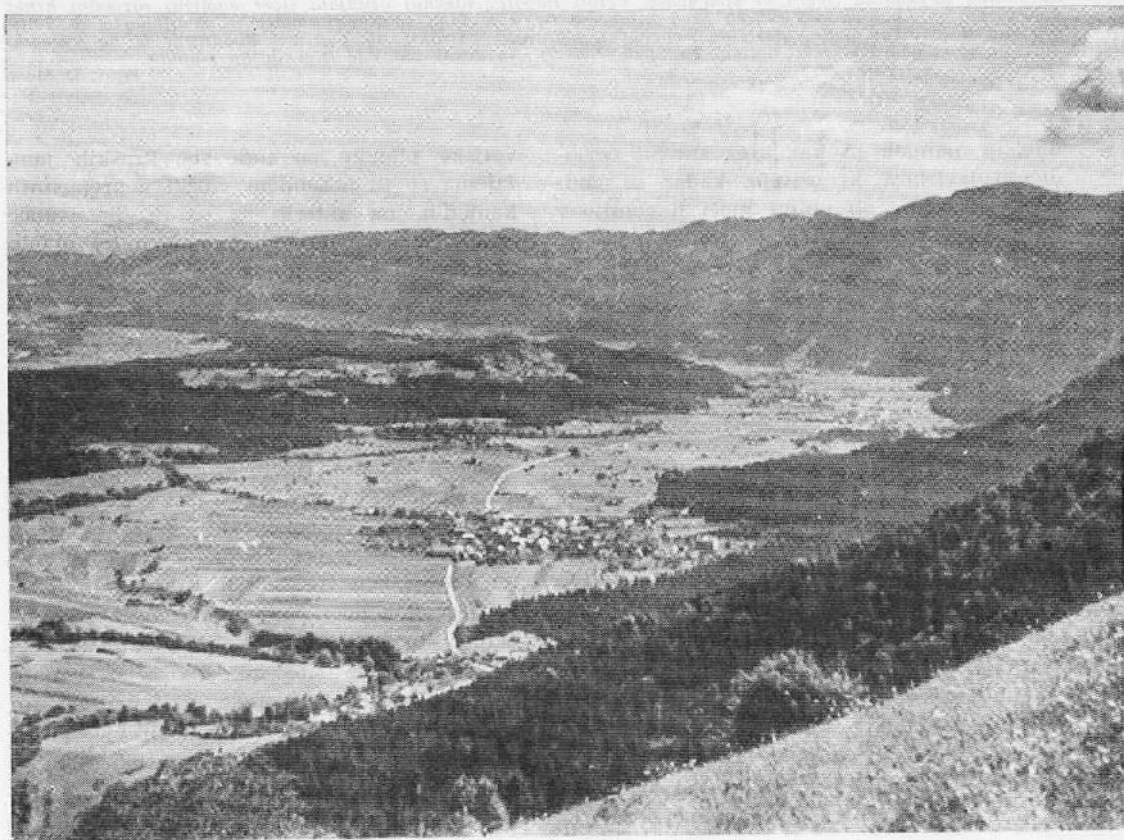
100 m nižja je sosednja stožčasta dolomitna Lepenátka (1426 m), ki je v velikem delu izkrčena in služi za planinsko pašo; to omogoča tudi niz vodnih izvirkov na severni strani gore. Obsežna krčevina in strma, a gladka pobočja Lepenátke so zelo ugodna naravna smučišča. Res ne bi bilo napak misliti na postavitve planinskega doma nekje v območju med Rogatcem in Kranjsko rebrijo, saj so kraji tod primerni ne samo za poletni turizem, marveč tudi za zimskega; ker Zgornji Špeh kmetijo opušča, bi bila preureditev te v planinski dom zelo primerna, saj je na izredno lepem mestu, zaščiten je pred severnimi vetrovi, do nje je speljana vozna pot, je pod Vel. Rogatcem in prav blizu Lepenátke. Z njo bi veliko pridobilo celotno razvodno pogorje, ki se vleče med Dreto in Lučnico, s katerega so zelo lepi razgledi. — Oba vrhova, tako Veliki Rogatec kot Lepe-

nátka, oživljata sicer enoličen relief razvodnega hrbta med Dreto in Lučnico, ki je v velikem delu sestavljeno iz neprepustnih kamenin.

Dreta si je izdolbla dolino ob prelomnici, ki je obenem kameninska meja med apneniškim pogorjem Menina-Dobrovlje in neprepustnimi kameninami na levi strani Drete. Ubrala je torej pot manjšega odpora. V dnu je zarezana v mehke plasti, ki so se odložile vanjo, ko je bila dolina že izdelana; te so najbolj razširjene v spodnjem delu doline niže Kroke, kjer sestavljajo gričevnato razvodje med Savinjo in Dreto. V njih je močna Dreta izdelala široko dolino, tako že v povirnem delu med Smiklavžem in Novo Štifo, zlasti pa od Kroke oziroma Bočne navzdol do izliva v Savinjo pri Názarjah. V dolini so se narnestila večja in manjša naselja, ki se v gručah tišče na bolj napetih delih doline,

Spodnja Zadrebčka dolina je široka zelena ravan, posejana s prijaznimi vasicami (spredaj Bočna), nad katero se z desne pne visoka Menina z Dobroveljsko planoto, na levi pa nizko razvodno gričevje med Dreto in Savinjo.

Foto: D. Meze

Gornji grad je središče velikega dela Zadravke doline. Velika cerkev, ki je sredi skromnega naselja, spominja na pretekle čase, ko so imeli v Gornjem gradu sedež ljubljanski škofje, takratni fevdni gospodje skoraj celotne Gornje Savinjske doline

Foto: D. Mezc

katere pogostne poplave Drete ne dosegaajo. Največji je Gornji grad, v srednjem veku gospodarsko, politično in upravno središče obsežnega fevda, ki je zajemal skoraj celotno Gornjo Savinjsko dolino, kasneje nekaj časa s statusom mesta, danes pa le eden od lokalnih središč Gornje Savinjske doline. Skupaj z bližnjim Šokatom, kjer je prijazno camping naselje, se skuša v zadnjih letih turistično uveljaviti. Danes živi v njem ca. 720 ljudi, že leta 1854 pa jih je imel 741! Zanimiva privlačnost v njem je velika baročna cerkev, zgrajena v času, ko je bil v Gornjem gradu sedež ljubljanskih škofov; v njej so poleg ostalih umetnostnozgodovinskih vrednosti tudi znamenite slike Kremser-Schmidta, Layerja in Künla. Danes ima Gornji grad značaj trga le v osrednjem delu, zunaj tega pa ima popolnoma kmečko lice.

Dreta je burna reka, čeprav ji tega ni videti. Ob visoki vodi sili čez korito, trga bregove, reče vijuge in poplavlja nižje dele ravnice ob njej; ta proces je čedalje intenzivnejši, to pa zato, ker jezovi pri opuščeni žagah popuščajo in deroča reka vali s seboj za jezovi

naložen prod, s čimer se ji rušilna moč podvoji. Zato ne preseneča, da je ravnica v velikem delu v travnikih, le na napetih delih ravnine in na terasah ter vršajih so njive in naselja. Do prvih let po zadnji vojni so po njej spravljali les iz obsežnih gozdov Menine, Krašice, Tolstega vrha, Kranjske rebri in drugih; do Kroke so plavili hlude, od tu naprej, kjer se Dreta po močnem kraškem dotoku, Kropi, zelo okrepi, pa so splavarili. Danes so prevoz lesa prevzeli kamioni, ki so tudi cesto po Zadravki dolini, ki pelje k lesno-industrijskemu podjetju v Nazarjah, močno razrahljali.

Temperatura Drete ne raste v smeri toka, marveč se močno spreminja. Ker ne prihaja z visokih gora in ima razmeroma dolg tok, bi pričakovali, da se poleti precej segreje. Pa ni tako. Sproti jo hladijo močni pritoki podzemske kraške vode izpod Menine in Dobrovlja, tako, da ima na sotočju hladnejšo vodo kot Savinja, ki je izrazita alpska reka (poleti za ca. 1,5° C; Savinja 18° C, Dreta 16,5° C), in ne mnogo višjo od povirja, kjer ima pri Podbrežniku nad Novo Štifo 13,2° C; na

nekaterih vmesnih odsekih je znatno toplejša, tako n. pr. v Gornjem gradu 18,5° C, nad izlivom Stúdenca ima 18° C, pod njim pa le še 15° C (vse meritve so z dne 15. avgusta 1958). Podobni hitri skoki so tudi v ostalem toku. Do vasice Kroke priteče poleti že precej segreta, tu pa jo močno shladi mrzla Kropa (7,2° C), kar učinkuje na Dreto do njenega izliva v Savinjo. Hitri skoki v temperaturi Drete poleti ne bi vplivali ugodno na eventualni razmah poletnega turizma v Zadrecki dolini, saj za kopanje ni najboljše, ima pa zato druge prednosti, zlasti to, da je bogata z ribami (postrvi, lipani, krapji in razne belice) in pa, da je narava ob nji zelo slikovita. Glede stalnega segrevanja ima Savinja pred Dreto prednosti, zlasti od Luč navzdol, ker vanjo ne dotekajo več kraške vode; nasprotno, z Lučnico in Ljubnico dobiva velike množine toplejše vode, kar bo lahko ob razširjenem turizmu imelo pomembno vlogo zlasti niže Ljubnega.

Po dosedanjem znanju sodeč smemo reči, da je človek kasno poselil dolino in pobočja Drete. Sledi vodijo v ero naseljevanja naših prednikov, predslovanska naselitev, ki jo je mogoče spremljati ob Savinji do Radmirja, pa v Zadrecko dolino ni segla. Nanjo bi morda kazalo le Gradišče v Bočni, to je ime hribočka, na katerem sta šola in cerkev, in apnenčasti grič z enakim imenom pod Gornjim gradom, ki ga je Dreta ločila od Menine. Naši predniki, ki so morali krčiti verjetno še nedotaknjene gozdove, so v dolini ustvarili dve večji naselitveni središči: eno okrog Gornjega grada, drugo pa okrog Nove Stifte, odkoder so prodirali naprej proti Črnelcu, kjer so se združili z naseljenci ob Črni. Najprej so poselili ravnine z vasmimi in zaselki in šele nato višji hriboviti svet s kmetijami.

Tudi tu se je v hribovitem svetu nad Dreto povzpela naselitev precej visoko, vendar v vsej Gornji Savinjski dolini v splošnem najniže. Na prisojnem levem bregu so kmetije bolj skupaj in tudi više sežejo kot na nasprotnem, desnem osovju pobočju. Med vsemi je daleč najvišji Zgornji Špeh pod Velikim Rogatcem, ki si je postavil veliko domačijo na lepem, položnem in plečatem razvodju Kanolščice in Rogačnika 1165 m visoko. Upravno spada že na lučko stran. Malo pod njim, v višini 1095 m, je na majhnem prevalu kmetija Spodnji Špeh, ki pa je že nekaj let opuščena in spremenjena v planino. Med ostalimi kmetijami, ki pa so vse pod 1000 m, se

vzpno najviše tri v Citriji (Sentflorijan): Slémšek, Budna in Górněk. Vse tri so med vojno požgali Nemci, po vojni pa jo je obnovil le Budna. V Šentlenartu sega visoko še Mežnija pri cerkvi Sv. Lenarta, ca. 930 m, v Mačkinem kotu, to je v povirju potoka Mačkovca, Zg. Lazník, 915 m, medtem ko je najvišji v Tiroseku, na levi strani Drete, Zg. Črnevšek, le še 840 m visoko. — Na osovni strani Menine se je vzpel najviše Póglédník nad Šmiklavcem, 920 m, za njim pa Jese-nátkar in Toman, ca. 820 m. V Rovtu, med Menino in Dobroveljsko planoto, je najvišji Slopník na Slopéh, 945 m, v območju Dobroveljske planote na zadrecki strani pa je visoko nad vsemi idilična vasica Čreta s Krápletom, 910 m, kot najvišjim kmetom in ne mnogo nižjim Jegóvnikom, 885 m. Na južni strani Dobrovlja segajo posamične kmetije še nekaj više, tako Planinc nad Sv. Joštom, 1020 m, ki je najvišja kmetija na Dobroveljski planoti, in edina, ki presega 1000 m; ca. 30 m nižja je kmetija Ptica, ki leži v bližini Planinca. Med te smemo šteti končno tudi Mežnarja pri Sv. Joštu, 937 m, ki je prav tako na zgornjem južnem pobočju planote, spada pa upravno pod naselje Rovt, torej k Zadrecki dolini, kamor tudi naravno gravitira. V veliki večini so tudi vse kmetije, tako tudi najvišje, na apnenčasti Menini in Dobrovlju na dolomitu in na vložkih neprepustnih kamenin, največ vulkanskih keratofirjih. Izjema so le redke kmetije v Tiroseku (najbolj znana Tomanova), v Malem Rovtu, v Zavodících, v Nadbočni in nekatere na Braslovškem in Vranskem Dobrovlju, ki so na apnencu, medtem ko so kmetije na Mozirskem Dobrovlju na keratofirju ali na dolomitu.

Tudi Zadrecki dolini in krajem nad njo vojna ni prizanašala. Vendar so podivjane nemške horde naredile tu manj škode kot n. pr. na Solčavskem. Požigali so v Šmartnem in Bočni, upepelili pa so tudi nekaj hribovskih kmetij, med njimi že imenovane v Citriji in nekatere v Tiroseku. Vse požgane domove v dolinskih vaseh so po vojni postavili na novo ali obnovili, enako tudi večino požganih hribovskih kmetij, le nekatere, kot: Górněk, Slémšek, Skrlóvšník in Sp. Vrtačník so še danes v ruševinah, in ne kaže, da bi še kdaj zaživele. Kmetija Píkl v Rovtu nad Slopníkom v rebri pod Šavnicami pa je opuščena že iz predvojnih časov.

Kot drugi izrazito agrarni kraji, tako tudi ti v porečju Drete preživljajo že nekaj deset-

letij gospodarsko krizo. Ta se je zlasti razrasla v povojnem razdobju in še prav posebej v zadnjih nekaj letih. Nje odsev je v upadanju števila prebivalstva, ki gre na račun kmečkega življa, medtem ko se je v industriji zaposlilo le malo ljudi. Prebivalstvo torej ne beži s kmetij v industrijo bližnjih krajev, ker te skorajda ni, marveč v oddaljenejši industrijske in sploh urbane kraje; prebivalci iz spodnje Zadrečke doline v bližini Nazarij si pomagajo z zaposlitvijo v nekaj večjem lesno-industrijskem podjetju v Nazarjah, iz zgornje Zadrečke doline, vključujoč tudi del spodnje, med Šmartnim in Bočno, pa od jeseni leta 1960 v Litostroju — oboje pa za prebivalce hribovskih kmetij ne pride v poštev. Delovne sile na kmetijah je v splošnem premalo, pa še v tej čedalje bolj prevladujejo starejši ljudje. Toda kljub temu so,

zlasti hribovski kraji, agrarno prenaseljeni. Primanjkuje predvsem obdelovalne zemlje, ki je iz leta v leto manj. Da je tako, je vzrok v pomanjkanju delovne sile, ki ne more obdelati vse zemlje, strojev, ki bi delo olajšali, pa za težaven hribovski svet skorajda ni; izjema so motorne ročne kosilnice, katerih brnenje se sem in tja sliši tudi že v teh hribih. Njive se spreminjajo v travnike, ti v pašnike in končno v gozdove. Zaradi pomanjkanja delovne sile močno peša tudi živinoreja, ki je bila še v prejšnjem stoletju pomembna, če že ne najvažnejša gospodarska panoga. Danes je glavni vir dohodkov prebivalstvu gozd. Sečnja v gozdu pa je omejena, zato tudi hribovski kmetje, ki imajo največ gozdov, ne morejo z njimi vedno kriti vseh potreb. Čeprav je po dolini že dolgo speljana cesta, se z njo neposredno lahko okoriščajo

Šmartno ob Dreti je mikavna vasica z lepo lego v dolini, kamor se čez 721 m visoko Lipo steka pešpot z Vranske. Ima ugodne osnove za turizem, ki pa danes niso še nič izkoriščane. Zadaž na desni je skrajni vzhodni del Menine — Savnice, na levi Krašica, med njima pa v ozadju 1007 m visoka Predkoviča; nižji svet zadaž je ob Volažnici, na katerem je hribovska vas Vel. Rovt

Foto: Pelikan, Celje

le dolinske vasi in znatni del Tiroseka, ne pa ostala hribovska naselja. Nekaj na boljšem so v zadnjem času kmetije v Mačkinem kotu, ob Kanolščici, ob Priprni in v Velikem Rovtu, kamor so speljali gozdne ceste, toda le po dnu dolin, drugi pa še vedno čakajo na povezavo »s svetom«. Turizma ni, čeprav so v naravi zanj dobre osnove. Nič čudnega zato, da hribovske kmetije, pa tudi dolinske, ljudje zapuščajo in si iščejo zaposlitve zunaj doma. Vprašanje je le, koliko je to smiselno. Spet se odpirajo vprašanja, ki so ob podobnih primerih povsod enaka, in ki smo jih načeli tudi že v našem glasilu.

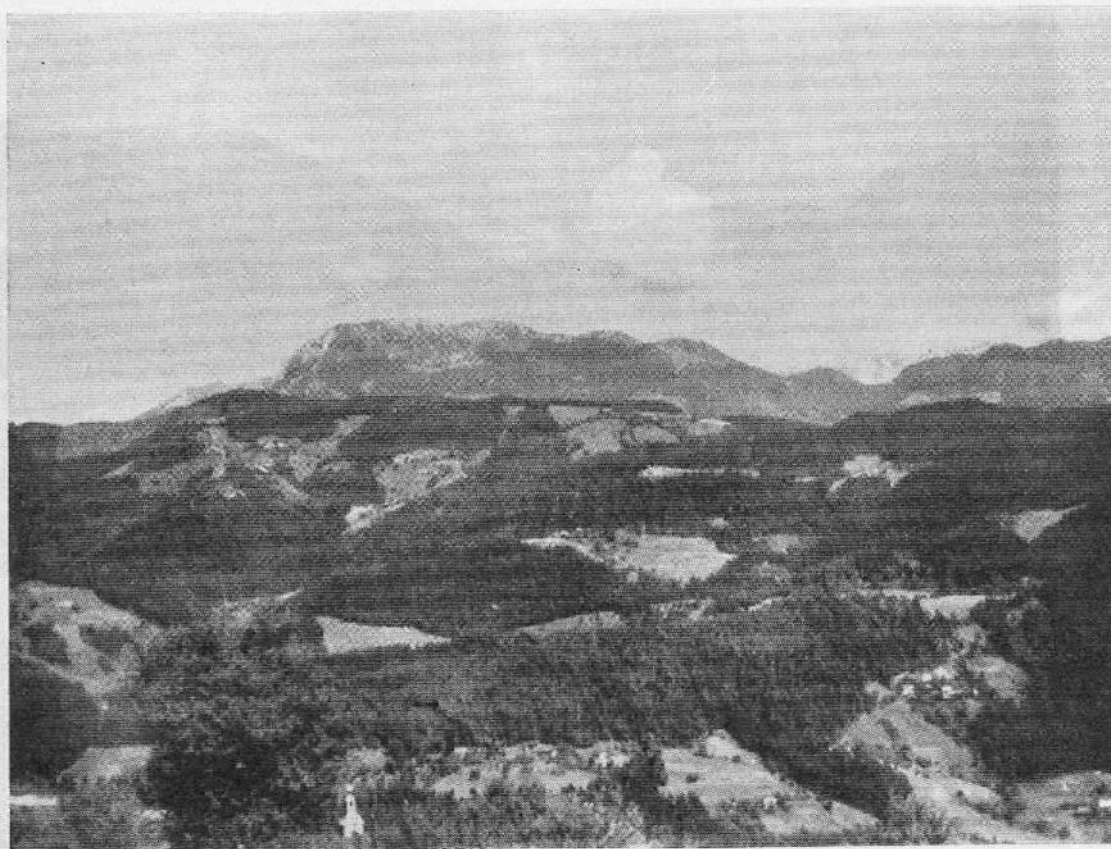
V ilustracijo samo nekaj števil: V vseh hribovskih krajih je od leta 1869 do 1961 število prebivalstva padlo od 5 do 15 %, na Mozirskem Dobrovlju celo za preko 40 %! Samo med leti 1953 in 1961 se je znižalo: v Šentflorijanu za 7,7 %, v Šentlenartu za 16 %,

v Tiroseku za 19,1 %, v Šmiklavžu za 4,5 %, na Čreti za 6,1 % in v Rovtu celo za 26 %! Kmečkega prebivalstva je bilo med leti 1953 in 1961 manj: v Tiroseku za 30,6 %!, na Čreti za 25,8 %, v Šmiklavžu za 24,1 %, v Šentlenartu za 22,2 %, v Rovtu za 21,8 % in v Šentflorijanu za 19,6 %. Profesionalnih gozdnih delavcev pa iz teh krajev skorajda ni, enako je tudi z zaposlenimi v industriji, ki je tu ni; pa tudi če bi bila, velike razdalje do hribovskih kmetij in slabe ceste onemogočajo dnevno fluktuacijo delovne sile.

Iz Zadrebčke doline se odpirajo na vse strani možnosti številnih lažjih in težjih tur. Lažje so po prijetnih tihih dolinah Dretinih pritokov, po razvodnem gričevju med Dreto in Savinjo mimo prijaznih zaselkov (Podhom, Homec, Brdo, Vrhi, Seče, Veniše, Gorica) na jasah sredi lepih iglastih gozdov, in mimo številnih hribovskih kmetij na obeh straneh

Šentflortjan je hribovska vas, sestavljena skoraj v celoti iz samotnih kmetij, ki so se namestile na večjih krčevinah sredi lepih gozdov. V sredini zadaj Raduha, desno in levo od nje Travniki v Smrekovškem pogorju

Foto: D. Meze

Tak je svet na Dobrovlju – pri Jezerniku. Planotast značaj je že močno zabrisan

Foto: D. Meze

Drete, s katerih se odpirajo lepi razgledi na dolino in čez njo. Zahtevnejši turist lahko ure in ure uživa blagodejni mir in široke razglede na dolgih sprehodih po grebenu med Dreto in Lučnico z Lepenatke, Velikega Rogatca in golih vrhov pogorja Kranjske rebri, kamor se povzpne skozi stranske doline Dretinih pritokov in mimo prijaznih kmetij. Pa tudi daljši sprehodi po samotnem gozdnatem Dobrovlju, v strokovni literaturi imenovanem Dobroveljska planota, mimo visoke Črete in čokatega Tolstega vrha in Krašice, mimo in čez neštete kraške globeli, vrtače in suhe doline, kjer se le redko odpirajo prostranejši razgledi, so posebne vrste mik miru željnemu turistu. Ljubitelji lepote podzemlja pa pridejo na Dobroveljski planoti še posebej na račun. Na ogled in proučevanje jih vabi pet kraških jam: Štubérnica na položnem južnem pobočju Tolstega vrha v bližini kmeta Ptice v višini blizu 1000 m, Hlasteva jama severovzhodno od starega Zovneškega gradu v rebri Konjšeka, Jerékov brlog zahodno od Sv. Katarine

na Čreti, Zijalka nad ponikalnico slepe doline pod Sv. Urbanom in jama istega imena ob izteku manjšega potočka v Zadrecko dolino v Kokarjah; v vseh jamah, zlasti še v Štubérnici so tudi manjši kapniki. Na južnem robu planote, malo severozahodno od Tabora nad Vranskim, v višini 505 m, pa je večje kraško brezno, imenovano Škdavnica, ki pa sliči že kraški jami, saj ima horizontalni vhod in udrti jamski strop. Med turami je zlasti lepa na Čreto skozi Potok in mimo »angleških barak« (zidali so jih med vojsko angleški ujetniki), kjer je danes udobna zidana gozdarska koča na veliki krčevini z lepim razgledom čez dolino na sever in vzhod, ali pa po globačah s Kokarij in čez Zavodice. Če imaš motorno vozilo, prideš z njim po novi gozdni cesti do angleških barak in dalje na Krašico ali proti Tolstemu vrhu, od koder je le kratek skok do Sv. Katarine na Čreti. Dolga a lepa je tudi partizanska pot, ki nas vodi po strmim vzhodnem robu planote do kmetij na Braslovškem Dobrovlju in mimo

njih na Vransko Dobrovlje, kjer se ob Sv. Janezu in Pavlu vzpnemo na Črete; po njej se lahko pelješ od Letuša do kmeta Covnika na Braslovškem Dobrovlju, do koder je zgrajena dobra in razmeroma zložna cesta, ki pa je v načrtu še naprej vse do Črete. Številni pokrajinski kontrasti na Dobrovlju, na eni strani močno zakrašen planotast svet, ki pa je v manjšini, na drugi pa prevladujoč živahno razrezan relief, ki so mu osnova vložki nepropustnih kamenin in dolomita z normalno razvito rečno mrežo, in poleg tega številne samotne kmetije, skromne, a s prijaznimi ljudmi, katerih naklonjenost so občutili brezštevilni partizanski borci, to so skrite lepote, ki nehotе pritegnejo obiskovalca, ljubitelja samote in lepote¹. Na samotnih poteh

srččas le redkega turista, tudi gozdarja in lovca le sem in tja, še redkeje divjad, le kdaj pa kdaj pretrgajo tišino pesmi žag in udarci sekir, ki redčijo bogate in goste gozdove. Kamioni, ki odvažajo les, na srččo ne motijo tišine in ne zastrupljajo čistega zraka čez vse leto, marveč le takrat, ko se nabere dovolj nasekanega lesa pod drčami in žičnicami za odvoz; potem pa je spet dolgo časa mir pred njimi. Škoda je le, da so prostrane Dobrovlje brez planinske postojanke in celo brez najskromnejšega gostišča, to pa tudi danes, ko so se jim z vseh strani odprli dohodi po poteh, ki jih zlahka zmagujejo tudi najsihibkejša motorna vozila. Sosednja dolinska planinska društva ali turistične organizacije naj bi se ob tem dejstvu nekoliko zamislile!

¹ O življenju na dobroveljskih kmetijah, zlasti onih, ki gravitirajo na Spodnjo Savinjsko dolino, je obširno in znanstveno dokumentirano pisal

Milan Natek v Celjskem zborniku 1962 z naslovom »Zemlja in človek po Dobrovljah«.

VSEM LASTNIKOM UMETNIŠKIH SLIK S PLANINSKIMI MOTIVI!

V okviru proslav ob našem planinskem jubileju bo Planinska zveza Slovenije priredila v letošnji jeseni razstavo planinskih slik z naslovom **GORA V UMETNOSTI SKOZI STOLETJA**. Na razstavi bomo skušali pokazati na posameznih primerih, kako se je pri nas v človeški zavesti spreminjala in oblikovala podoba gore in kako je našla vidno, likovno obliko v posameznih stoletjih: od naivno slikanih gričev in skalnih masivov na naših srednjeveških freskah, preko fantastičnih gorskih kulis v baroku do romantične podobe gorske pokrajine in ljudi v njej v 19. stol., preko realizma in impresionizma, ki vidi gore kot breztežno gmoto v trepetanju sončne luči, do najmodernejših pogledov na goro, ki so v posameznih primerih tudi že abstraktni. V tem okviru bomo skušali dati dostojno mesto tudi našim specifičnim alpskim slikarjem 20. stol., Valentinu Hodniku, Maksu Koželju in drugim.

Trenutno je delo za razstavo v pripravljalni fazi. Material je posebno za starejša obdobja sicer že več ali manj zbran in evidentiran, težave pa so pri novejšem gradivu (na primer pri Valentinu Hodniku), ki je raztreseno pri številnih posameznikih. Zato se obračamo na vse naše čitatelje, ki so lastniki slik ali pa vedo, kje se nahajajo za razstavo v poštev prihajajoče podobe, da sporoče naslov slike in lastnika na Planinsko zvezo Slovenije, Ljubljana, Dvorakova 9, telefon 32-553. Gradivo za razstavo zbira kustos tov. France Zupan.

COPOV VEČER

V torek 26. marca na predvečer rojstnega dneva Jože Čopa je PD Jesenice priredilo prijateljski sestanek, da počasti 70 letnico svojega uglednega člana plezalca Jože Čopa. Prišli so njegovi znanci in prijatelji in se zbrali v posebni sobi jeseniške kazine. Prvi mu je v imenu društva čestital predsednik tov. Maks Dimnik. V vznesenih besedah je povzel Joževo plezalsko delovanje in označil njegov pomen za napredek našega alpinizma. Potem mu je prisrčno čestitke vseh slovenskih planincev izročil predsednik PZS tov. Fedor Košir ter slavil njegovo osebnost, ki je prerasla čas in predstavlja simbol našega planinstva. Počastitev je dosegla svoj vrh, ko je nato zvezni poslanec univ. prof. Boris Zihnerl Joži Čopu pripel na prsi »Red dela z rdečo zastavo«, najvišje odlikovanje te vrste, s katerim je Joži Čopu predsednik maršal Tito priznal neminljive zasluge za razvoj socializma. Jeseniški delavec Joža Čop je s svojim plezalskim opusom ustvaril nekaj, kar je koristno za socialistično družbo in pomembno za socialistično kulturo. Jože Čop se je posebej zahvalil za to visoko odlikovanje in predlagal brzoglavno zahvalo predsedniku republike tov. Titu. »Ljubezen do gora me je gnala, iz ljubezni do vsega lepega, kar nam lahko dajejo samo gore, sem storil, kar sem storil,« je dejal slavljenelec, ko se je zahvaljeval za voščila in darila. V tem trenutku je prišlo tudi voščilo predsednika PZJ dr. Marijana Breclja, člana IS FLRJ, ki so ga navzoči navdušeno pozdravili.

Večera se je udeležil tudi dr. Miha Potočnik, tajnik Ljudske skupščine LR Slovenije, Copov dolgoletni plezalski tovariš, med ostalimi pa so bili navzoči tudi Janez Volkar, eden izmed Copovih plezalskih tovarišev iz Jugovih časov, plezalci univ. prof. dr. ing. France Avčin, dr. ing. Daro Dolar in Evgen Lovšin, Marjan Keršič kot zastopnik komisije za alpinizem, Janez Krušič, vodja mladih jeseniških plezalcev, tov. Edi Kržan, Tomaž Ravhekar, Dolfe Kramžar, Drago Korenini in drugi, dalje odborniki PZS tov. Bučer, Lavrič in Orel ter zastopniki planinskih društev. Intimnost večera je povzdignila tudi navzočnost Torkarjeve Mare, hčerke dolgoletnega oskrbnika Aljaževega doma v Vratih, ljubeznive priče Joževega gorniskega življenja v Vratih. Po naključju so bili navzoči tudi člani GRS iz Zagreba. Prihletli so iz Kranjske gore, ko so zvedeli za Jožev večer.

Voščilo Joži Čopu je bilo kakor priznanje blizu polstoletni slovenski in jugoslovanski plezalski zgodovini in obet za prihodnost. Obet za nadaljnji napredek našega alpinizma!

T. O.

Bilo je v veliki dvorani kina »Union« v Ljubljani 5. III. t. l. Predaval je univ. prof. Evgen Lovšin pod naslovom »Ob treh naših planinskih jubilejih« z zanj značilno čustveno prizadetostjo, z mojstrsko besedo in širokim poznavanjem zgodovinskih dejstev, duhovnega in tvarnega bivanja v planinstvu, predvsem pa njegovega kulturnega tvorstva. Predavatelja je predstavil predsednik PZS tov. Fedor Košir, javni pravobranilec LRS, z opombo, da bo PZS proslavila svoj jubilej predvsem s kulturnimi prireditvami: s koncertom, razstavo planinske literature, planinskih umetnostnih podob i. dr. Naj se tako pokaže, kako je gora služila našemu umetniku, komponistu, leposlovcu in slikarju kot navdih, snovna predloga in umetniška snov, vredna oblikovanja. »Praznujemo tri jubileje, posebej tistega, ob katerem se spominjamo sedemdeset let nepretrganega organiziranja planinstva,« je dejal preds. Košir. »Ne gre nam samo za obujanje spominov, za samohvalo, gre nam za to, da slavnostno priliko uporabimo še za bujnejše delovanje našega planinstva v raznih smereh, kulturnih, telesnovzgojnih in gospodarskih, ter tako koristimo našemu delovnemu človeku. Predavatelj Evgen Lovšin nam bo pripovedoval o motivih, ki so — da se izrazim z njegovimi besedami — burili človeku um in ogrevali srce ob pogledu na snežnike. Predavatelj je znan planinski pisatelj, saj je napisal že kar tri knjige: Triglav in njegova sosesčina, Valentin Stanič, naš prvi alpinist, in Gorski vodniki v Julijskih Alpah. S prekrasnimi diapozitivi in nekaterimi dokumentarnimi bo predavanje ponazorjeno in tem bolj zanimivo. Želim vsem, ko vas prisrčno pozdravljam, lep užitek.«

Predavanje je bilo v prvi vrsti prirejeno v proslavo matičnega ljubljanskega društva, je pa preraslo s svojo snovjo in s svojimi širokimi pogledi ožje društvene meje, zajelo s svojim zgodovinskim pregledom ves naš planinski razvoj, z estetsko obliko pa samo po sebi opozarjalo na donesk slovenskega planinstva k splošni slovenski kulturi. Diapozitive so radevolje dali za ta večer: prof. Janko Ravnik, Rinaldo Steiner, prof. dr. ing. France Avčin, prof. Mirko Kambič, ing. Bruno Bischof, akad. kipar Marjan Belač-Keršič, Tone Sazonov, Ante Mahkota, Rajko Marenčič, dr. Miha Potočnik, Egon Mihelčič, Jan Carneluti, Valter Svarc in Ferdo Premru. Ferdo Premru je izdal tudi skoraj vse dokumentarne diapozitive, od katerih so bile nekatere risanice arh. Vlasta Kopača.

Predavanje, ki je z diapozitivi vred trajalo skoro dve uri, je poslušalo čez 2000 poslušalcev. Dvorana ni mogla sprejeti vseh, ki so s svojo navzočnostjo hoteli izpričati, da jim je planinstvo in njegova organizacija pri sreč.

T. O.

V letu 1922 sem kot mlad planinec — študent — želel družbo, s katero bi hodil v naše planine. Iskal sem jo in tudi našel — bili so to mladi planinci, pa tudi starejši. Vsi smo dejansko bili materialno slabo podprti in zato skromni. Med tednom smo se sestajali, dogovarjali o bodočih skupnih izletih. Tako se nas je nabralo 12 do 15 članov in smo si postavili za cilj, da s skupno pomočjo gojimo planinstvo, smučanje, predvsem da organiziramo skupne izlete. Med tednom smo iz naših vrst določili člana — vodjo bodočega izleta, ki je imel dolžnost organizirati izlet. Vsak izlet je bil pripravljen do potankosti, izbrali smo pa tudi člana, ki je moral izlet popisati in smo njegov popis brali na skupnih sestankih. Pisanih pravil nismo imeli, pač pa so veljala nepisana pravila in to: tovarištvo, lepo vedenje, spoznvanje prirode, favne in flore, humor in predvsem planinstvo in smučanje. Vsak naš član je moral biti član SPD. Število članstva se je menjavalo, bila pa je stalna grupa 8 do 10 članov, ki je narasla tudi na 30 planincev. Vzor so nam bili stari planinci, skalaši, imeli pa smo stike s klubom »Klin«, ki ga je vzdrževal pok. Niko Rebec. Imeli smo stike tudi s smučarskim klubom SK Ljubljana, saj je bila pretežna večina naše družbe član tega kluba, poedini pa tudi odborniki. Pri prireditvah tega kluba so člani bili v pomoč kot organizatorji, propagandisti in podobno. V letu 1930 si je družba privzela ime »Planinska lavina« in izstavila članom legitimacije s fotografijo in beležnico, v katero je moral vsak član vpisati izlete in ture. Legitimacija je bila povsem interna stvar družbe, služila pa je kot moralna opora za starše, da so dovoljevali mladini hoditi na izlete in ture.

V družbi je bil tudi znani alpinist Srečko Mlakar, ki je uvažal mladino v alpinizem. V našo družbo je rad zahajal pok. Tone Kastelic, nazvan »stric«, ki je bil sicer malo čudaški, a srčno dober. Kmalu po osvoboditvi je prišel s Kamniških planin, pa se je na kolodvoru v Kamniku ponesrečil in podlegel poškodbam.

Kot že omenjeno, smo bili skromni in smo skupne izlete prirejali s skupno pomočjo. Kdor je imel kaj več, je delil z drugimi. Skupno smo kuhali enolončnice v kotlu, ki smo si ga nabavili. Priljubljeno je bilo med člani tudi bivakiranje in prenočevanje pod šotori.

Vsi člani družbe »lavinariji« so gojili smučanje, zlasti turno smučanje. Priredili so v času obstoja tri smučarske tečaje za otroke pod Rožnikom.

Z »lavinariji« se je veliko družil mladi alpinist Sandi Wisiak, ki se je 5. 5. 1933 ponesrečil na Planjavi. V nedeljo 7. novembra 1932, ko so člani trenirali plezanje na Grmadi, se je levo od Turnca ubil znani alpinist De Reggi. »Lavinariji« so mu po petih letih postavili spominsko ploščo pod Turncem. Okupacija je

novice iz mladinskih odsekov

DAN MLADOSTI bomo praznovali v letošnjem letu mladi planinci še bolj slovesno in množično kot preteklo leto. Razen tradicionalnega tekmovanja »GORE IN MLADINA« naj bi v letošnjem maju priredili tudi nekaj lokalnih štafetnih pohodov. Izhodišča za te štafete naj bi bila najmarkantnejša planinska področja in vrhovi, ki gorniško simboliko združujejo s tradicijami NOB. V počastitev Dneva mladosti naj bi poleg tega v mesecih aprilu in maju izvedli tudi vsa orientacijska predtekmovanja po koordinacijskih odborih in MO. Razen navedenih večjih planinskih prireditev bodo mladi planinci sodelovali tudi v ostalih prireditvah, ki jih pripravljajo ostale organizacije za čas, ko bo štafeta tekla skozi njihov ožji okoliš.

CELJSKA PLANINSKA MLADINA je kot vsako leto polagala račun na Celjski koči pod Tovstom. V letu 1962 so bili brez dvoma eden najboljših MO v Sloveniji, saj njihove vitrine krasita kar dva pokala. Najbolj dragocen je prehodni pokal za prvo mesto v tekmovanju »GORE IN MLADINA« pa tudi prvo mesto celjske ekipe mladincev na tekmovanju za Milovanovičev memorial je velik uspeh Celjanov. V razpravi o poročilu, ki ga je podala dosedanja načelnica Zofka Petkova, so zborovalci med drugim sklenili pomagati tudi drugim MO predvsem v Gornji Savinjski dolini. Novoizvoljeni mladinski odbor bo vodil Stane Plavštajner. Zelimo mu veliko uspehov.

Občnega zbora KRANJSKIH MLADIH PLANINCEV se je udeležilo kar 110 mladih prijateljev planin. Dosedanji odbor, ki ga je vodil tov. Emil Močilnik, je uspel v kratkem času organizacijsko zelo utrditi delo mladinskega odseka, predvsem so uspeli v utrjevanju skupin. Pripravili so tudi nekaj zelo lepih akcij, med katerimi lahko pohvalimo izvedbo pohoda 200 kranjskih mladih planincev po poteh IX. korpusa po Primorski. Novemu odboru pod vodstvom tov. Jožeta Skubica so udeleženci svetovali več sodelovanja z ostalimi odseki v društvu kot tudi z drugimi mladinskimi odseki na Gorenjskem.

T. B.

»lavinarije« razbila, nekaj jih je tudi pomrlo. Minulo je 30 in več let. Se vedno se često srečujemo »lavinariji« v naših planinah, obujamo spomine na čase zlata mladosti, na vse, kar smo preživeli od Savinjskih planin tja do skrajnih meja veličastnih Julijcev.

Vladimir Pleničar

alpinistične novice

NEKAJ OSNOVNIH NAPOTKOV ZA RAVNANJE V PLAZOVIH

A. Kdaj grozi nevarnost plaz

1. Pogoji, ki omogočajo nastanek plaz, so: *Teren.* Če se večja naklon pobočja nekako od 28 do 45°, je tudi nevarnost, da nastane plaz, večja. Pomembno je tudi, s čim so poraščena ogrožena pobočja, kako so oblikovana, kako jih obseva sonce in v katerih smereh pihajo vetrovi.

Nov sneg. Pomembna je količina novo zapadlega snega.

30 cm: nevarnost ni omembe vredna,

30—50 cm: krajevno povečanje nevarnosti,

50—80 cm: znatna nevarnost za ceste in komunikacije na sploh,

80—120 cm: velika splošna nevarnost; plazovi ogrožajo tudi izpostavljena poslopja,

nad 120 cm: skrajna splošna nevarnost za naselja.

Snežna odeja

Če je osnovna plast rahla in če so tudi vmesne plasti snega le narahlo povezane, je vsa snežna odeja nestabilna. Posebno nevarne so velike količine nanesenega snega v zavetnih krajih.

Veter. Zaradi vetra se v zavetnih krajih nabirajo ogromni zameti, ki so v veliki strmini stalen vzrok nevarnosti.

Temperatura

Vplivi so različni. Zelo nevarno je, če se poveča temperatura v trdi zimi. Stalno nizke temperature so vzrok stabilnim razmeram, pri njih se okoliščine le počasi spreminjajo. Če se na spomlad segrejejo vrhnje plasti snega, pomenijo veliko nevarnost. Nasprotno ohladitev pomeni povečanje varnosti. Toplo vreme poveča nevarnost.

Krajevni vplivi. Pogosto je določeno področje v daljšem obdobju varno. Spremembe vetra in temperature, zlasti povečanje temperature pa lahko hipoma povzroče občasno ali trajno nevarnost plaz.

Opozorila in obvestila

Ravnati se je treba po nasvetih izkušenih ljudi, zlasti domačinov, poznavalcev terena in gorskih reševalcev. Prav je, če upoštevamo ustrezne objave GRS v časopisju in radiu.

B. Kako ravnamo, kadar grozi plaz

1. Kadar je nevarnost plaz zelo očitna, ostanemo raje v zavetju (zgradbe, zavetišča, koč itd.).

2. Pobočja, ki jih očitno ogroža plaz, smemo prečkati samo tedaj, ko je to nujno potrebno

zaradi reševanja ali kake druge akcije, ki je ne smemo odložiti.

3. Če se že moramo podati v nevarnost, zaradi varnosti ukrepamo takole:

Izberemo si najbolj varno pot. Pri vzponu in sestopu se držimo kar največ varnih grebenov rober, skal, dreves, zgradb, predelov, kjer se strmina položi.

prečnice, ki se jim ni moč izogniti, prečimo čim višje,

če je mogoče, plaz miniramo ali pa ga sestrelimo z metalcem min,

če ni mogoče ukreniti česa drugega, sestopimo tamkaj, koder menimo, da bo mejno področje plaz in še zunaj nevarnosti.

Določimo, kaj nam je storiti v primeru, da se utrga plaz.

Zapomnimo si število oseb, posebnosti in vrstni red. Če so v koloni zdravnik, lavinski pes in reševalna oprema, jih namestimo na konec kolone.

postavimo opazovalca,

razvijemo lavinsko vrstico,

čepico za ušesa si navežemo prek ust in nosu,

sprostimo vezi na smučeh. Jermen, ki veže prednji del čevlja, odstranimo,

roke snamemo iz zank na smučarskih palicah,

izberemo veliko medsebojno razdaljo, tako da bo v vsakem trenutku ogrožen kvečjemu en član skupine.

C. Kaj storimo, če nas je zajel plaz

1. Zapeljemo s smučmi iz ogroženega področja.

2. Oprimemo se vej in grmičja, skalnih blokov ali česa podobnega ter se poskusimo namestiti tako, da bo plaz zdrsel mimo nas.

3. Odpnemo smuči in odvržemo palice. Če nas zajame sneg, se poskusimo obdržati na površini s plavalnimi gibi,

usta držimo zaprta,

če smo pri zavesti, telo sunkoma zravnamo, ko začutimo, da se plaz ustavlja. Roki potisnemo pred glavo.

D. Naloge tistih, ki jih plaz ni zajel

1. Zaznamovati je treba nemudoma mesta, kjer smo poslednjič videli izginule tovariše. Če groze še novi plazovi, postavimo opazovalca, da bo opozarjal reševalce.

Poskusimo določiti, kje naj bi bili ponesrečenci. Največja je verjetnost, da posamezniki ležijo v smeri plaz pod mestom, kjer so izginili.

Zelo velika je verjetnost, da so ponesrečenci ostali v isti medsebojni legi, v kakršni so bili, ko so šli preko plaz.

Če svet, ki ga je zajel plaz, ni raven, lega ponesrečencev navadno ne ostane ohranjena.

2. Izdelamo si načrt reševanja.

Najprej iščemo v plaz u od mesta, kjer je izginil ponesrečenec do izteka. Iščemo v smeri toka plaz. Če se spreminja konfiguracija tal, to upoštevamo. Posebej pazimo na tista mesta, koder se sneg zaradi reliefa terena zastavlja in nagrmadi.

Če nam ne uspe najti ponesrečencev, iščemo ob straneh najbolj sumljive iztočnice. Nazadnje preiščemo še ostale predele plaz.

3. Na površini plaz iščemo dele opreme, opazujemo, ali ni kje videti ponesrečencev ali dela telesa, ki ga sneg ni povsem zakril. Iščemo lavinske vrvice in prisluškujemo, če ni morda kje slišati pozivov na pomoč. Vsa mesta, kjer smo našli dele opreme zaznamujemo ter plaz čim prej sondiramo. Za sondiranje uporabimo sonde, če pa ni teh, sondiramo s smučmi in smučarskimi palicami, ki smo jim sneli obročke.

4. Takoj pošljemo po pomoč sla s pisanim sporočilom, v katerem opišemo kraj in čas nesreče, število zasutih. Navedemo tudi kakšno opremo imamo pri roki. Nadaljujemo z reševanjem.

5. Z vsemi sredstvi, ki so pri roki, sondiramo plaz.

6. Sondiramo načrtno, najprej grobo — reševalci razmaknjeni 75 cm, koraki po 70 cm — če ne uspemo najti zasutih, pa še podrobno — mreža sondiranja 25 cm × 30 cm. S sondami grobo sondiramo do globine 2 do 3 m.

7. Če imamo lavinskega psa, rešujemo najprej s psom.

8. Če nam ne uspe niti iskanje s psom niti sondiranje, plaz prekopljemo.

E. Prva pomoč ponesrečencem

1. Prvi ukrepi:

najprej osvobodimo glavo, iz ust, nosu in žrela odstranimo sneg, vodo in izbljuvke. Če je mogoče, takoj začnemo z umetnim dihanjem (usta na usta, usta na nos), ponesrečenca izkopljemo in po možnosti prenesemo na varen kraj.

2. Če je ponesrečenec pri zavesti:

Grejemo ga z odejami, obleko in toplimi pijačami.

Ponesrečenca preiščemo in mu v primeru poškodb nudimo prvo pomoč in nego.

Ponesrečenca odstranimo s plaz in nanj pazimo tudi med prenosom. Ker ponesrečenci radi bruhaajo in je nevarnost, da se zaduše z lastnimi izbljuvkami, jih nosimo tako, da so z obrazom in sprednjim delom telesa obrnjeni proti tlom. Dopustna je tudi bočna lega.

3. Ponesrečenec je živ, a brez zavesti

Negujemo ga tako, kot smo navedli zgoraj, toda ne damo mu pijače!

4. Ponesrečenec ne kaže znakov življenja

Če ponesrečenec ne diha ali če mu srce ne utripa, ravnamo takole:

Skrbno očistimo vse dihalne kanale — usta, nos in žrelo. Odstranimo sneg, vodo in izbljuvke.

Pričnemo z umetnim dihanjem. Najboljše je dihanje usta na usta in usta na nos.

Masiramo srce.

Ponesrečenca grejemo, ne damo mu pijače. Z umetnim dihanjem nadaljujemo, dokler se ponesrečenec ne zave ali ne prične dihati.

Če da zdravnik drugačna navodila, se ravnamo po njih. Če ponesrečenec ne pokaže znakov življenja, s pomočjo nadaljujemo, dokler se ne pojavijo povsem zanesljivi znaki smrti.

Ponesrečenca ne prenašamo, dokler ne prične dihati. Prenos je dopusten samo v primeru, če imamo pri roki naprave za umetno dihanje, ki omogočajo dihanje tudi med prenosom.

ing. P. Segula

LAVINSKI TEČAJ V ŠVICI

V dneh od 10.—15. I. 1963 je Švicarski alpski klub priredil tečaj za vodnike lavinskih psov v Trübssee pri Engelbergu. Vabilu sva se odzvala preko komisije za GRS tudi s tov. Hrovatom Nacetom. Po 22 letnih izkušnjah je dokazano, da je še najbolj uspešen za iskanje ponesrečenca v plaz in zametih dober lavinski pes.

V Švici imajo trenutno registriranih preko 140 lavinskih psov, elitnih iz B in C kategorije preko 90, in so razdeljeni po vseh kantoni. Sistem iskanja v snegu s psi v Švici se od našega razlikuje v tem, da vodnik lavinskega psa dirigira v levo in desno, pri tem pa se vodnik pomika po sredini plaz navzgor. Mi prepuščamo iskanje psu, pri tem pa moramo paziti na predele, kjer pes ni iskal. Kateri sistem je boljši, bi prepustil izkušnjam. Sodim pa, da ostanemo za enkrat pri našem sistemu.

Tečaja se je udeležilo 35 vodnikov lavinskih psov B in C kategorije iz alpskih dežel, to je iz Švice, Italije, Francije, Avstrije in Jugoslavije.

Vsak vodnik lahko opravi izpit za višji razred po enem letu in sicer:

Za kategorijo A morata vodnik in pes najti v odrejenem kompleksu lavine improviziranega ponesrečenca do 60 cm pod snegom. Po enem letu lahko opravi izpit za B kategorijo in se mu prizna, če najde na večjem plaz ponesrečenca in njegov predmet npr. nahrbtnik. Zadnje leto pride C kategorija, ko mora poiskati dva ponesrečenca in njihova predmeta. Pri tem ocenjujejo, kako se vodnik loti akcije, in celotni njen potek.

Činč in Črt sta nalogi kaj hitro opravila. Ponesrečenca in predmete sta našla v pičlih desetih minutah.

Od SAC sva z vodnikom Hrovatom prejela izkaznici Švicarske lavinske službe za B kategorijo. Lahko trdim, da je to lep uspeh naše lavinske službe.

V tečaju je bilo tudi nekaj predavanj o negi psov, transportu, nudenju prve pomoči itd. Vse pridobljeno znanje in lastne izkušnje bova s tov. Hrovatom skušala prenesti na naš lavinski tečaj, ki se bo vršil še letos, ostalim mladim lavincem ter članom GRS, JLA in LM.

Cveto Jakelj

Iz planinske literature

M. LIPOVŠEK. STEZE, SKALE IN SMUČISKA. Uredil Vlado Vodopivec. Izdala Mladinska knjiga. Ljubljana 1963.

Avtorja knjige sem imel zmeraj visoko v časteh. Kot umetnika-glasbenika in umetnika tudi v napisani, nežno občuteni pa vendar moški in močni besedi. So preproste besede, ki prav zaradi preprostosti mnogo povejo. Zakaj umetnik jih je pisal. Včasih zapoje Lipovška beseda kar po kugyjevsko. Vsi pa vemo, kdo je bil Kugy in kaj pomeni v planinskem pisanju.

Ne manj cenim Lipovška kot človeka — skromnega planinca in alpinista, ki se nikoli ni postavljajl s svojimi dejanji v gorah in jih bahato razkazoval, čeprav je bil nanje lahko po vsej pravici ponosen. Včasih kar nekam preveč skromno pripoveduje o njih in o sebi. Saj je opravil Lipovšek pri letih, ko je že prenekaterega minilo veselje do alpinističnega delovanja, tudi nekaj plezarij, ki segajo pod sam alpinistični vrh. Ostal je »s srcem ujet v lepote nepozabnih gor«. Eden od tistih, ki so jih poklicale gore, ki so jim ostali zvesti in jim bodo vse do kraja.

Zato sem, še preden sem dobil Lipovškovo knjigo v roke in samo v spominih na njegove članke v Planinskem Vestniku, obljubil glavnemu uredniku, da na kratko ocenim knjigo. Sedaj pa, ko sem jo prebral, sem v nemajhní zadregi, kako naj napišem oceno, da bo vsaj nekoliko dostojna lepoti gorskega in hribovskega sveta, ki ga opisuje Lipovšek, pa še njegovih klenih in tehtnih misli, katere vpleta med opise. Lipovšek je pokazal, kako je treba živeti v prirodi in z njo in kako jo je treba znati opisati.

Pa saj moje skromno in okorno pisanje ne bo ocena. Bo le nekaj misli, ki so se mi utrnile, ko sem obujal ob knjigi spomine za več kakor 40 let nazaj in v duhu spremljal Lipovška po hribih in gorah in tudi »po stezah gamsov in divjih lovcev«. Dobro vem, da nisem sam in ne bom sam, ampak mu bodo sledili še drugi s podobnimi spoštljivimi občutki po njegovih poteh hrepenenja nemirnega srca, vročih želja in neugnanih misli. Morda bo tudi ta ali oni samotni romar po uhojenih in neuhojenih stezah našel v knjigi »svojo« goro, goro svoje mladostne ljubezni in svojega srca. Lipovškove članke iz poslednjih tridesetih letnikov Planinskega Vestnika je izbral in uredil njegov prijatelj Vlado Vodopivec, ki je napisal tudi spremno besedo. Omejil je izbor na slovenski hribovski in gorski svet, tako da so izpadli »Durmitor«, »Olimp«, »Angleške in škotske gore« ter »Avstrijske Alpe« pa še kolesarski izlet na morje preko Kočevske in Gorskega Kotarja. Tako je bržčas

narekoval osnutek in morda tudi prostorni okvir knjige.

Vendarle ne razumem prav, zakaj so izpadle »Gore« (ki) »so bele« (PV 1934). To ni bil besedni »prospekt«, ampak so bile prirsčne, lepe spremne besede k slikam naše zimske gorske pokrajine. Toliko bolj pomembne danes, ko tako (in upravičeno) tarnamo, da propada turno smučanje, da ga prav za prav ni več. Pogrešam tudi »Pravljico o treh drevesih« (PV 1940) in lepi uvod v spis o avstrijskih gorah (PV 1962).

Vrednost Lipovškove knjige cenim ob vsem njenem bogastvu posebej po tem, da nam odkriva svet, ki ga pozna le bolj malo naših planincev in (po večini že bivših) turnih smučarjev, kakor je to samosvoj in po svoje lep svet Menišije in Bloške planote, kakor so to horjulski griči in Pasja ravan, hribovski svet med Borovnico in Zlebičem, pokrajina okrog Meniha ali pa tudi nekaj bolj znani vrhovi Menine, Pece in Olševce. Svet tudi danes še skoraj docela nedotaknjen in samotni, v katerega zlepa ne zaide noga gorskega popotnika. Ali Cemšeniška planina, »mirna, močna, kremenita gora, v katero je rod, bivajoč pod njo, upiral oči v veselih in žalostnih dneh.« Ali Menina planina »ta svet samotnih pragozdov, cvetočih jas, prepreženih z rdečim slečem, ta svet kraških jam, okroglih kalov, blatnih planin s ščavjem preraslilih, ta svet zamotanih poti in steza.« Je to še zimski Vogel s prečudno lepim in zapeljivim muškim svetom, ki danes skoraj docela sameva. Kje si mladina smučarska, ki se prerivaš okrog žičnic in vlečnic, pa zamujaš najlepšo in najbolj skrito lepoto zimskih gora!

Drugo ne manj bogato spoznanje, ki se nam odkrije ob Lipovškovi knjigi, je to, da Lipovšek ni samo alpinist. Prav tako pobožno kakor divjno prepadnih sten sprejema vase prelest barvnih simfonij na ljubljanskem Barju, skrito lepoto pogledov na Blejsko jezero, pomladansko razkošje cvetočih česenj v zasavskih hribih in stmi nad tiho lepoto slovenskega hribovja ali bohinjske pokrajine. Prava pesem je opis slutnje prihajajoče pomladi, »blaženega časa pričakovanja«, ki je tako lep, kakor še toliko drugega v prirodi. Za Lipovška značilna je misel, da pomeni južni raz Skute ne samo četrto težavnostno stopnjo plezanja, ampak tudi šesto, najvišjo stopnjo lepote. Pa nadaljnja, da je »vsa veličina gorskih dejanj majhna v primeri z vrednostjo človeškega srca in značaja«. V gorah pa je našel Lipovšek ne samo njihovo lepoto ampak tudi spoznanje pravega tovarništva med ljudmi. Že pred več kakor četrt stoletja je napisal, da »lepota, ki sije čez gore tu in onstran meja, lepota, ki je različna in enako močna v jutru, poldnevu ali večeru, pripoveduje o bodočem bratstvu in ljubezni.«

Urednik knjige je prikazal v spremni besedi sliko generacije, iz katere je zrasel Lipovšek in mladina njegovih let, poiskal je sociološke, nacionalne, kulturne in estetske korenine njenega iskanja, snovanja in doživljanja gorskega sveta. Čeprav Vodopivčeve besede

niso napisane samo razumsko, je vendarle podal sliko takratne mlade generacije še bolj pristržno Lipovšek sam. Ne samo v uvodni besedi nam je odkril svoja pota iz skromne, temačne domače kuhinje, iz pravljичnega sveta, ki mu ga je pričarala njegova dobra mati in ki mu je rasel iz knjig in Vandotovih povesti izpod Prisojnika, v najprej zasanjane in kasneje resnične gore, ki so bile tudi njemu »zatočišče pred spoznanjem, kako težko je življenje«. Tudi v kasnejših letih je umeval Lipovšek z umetniško dušo »ta čudežni, širni pravljичni svet, ki ga prepletajo sanje in resnica, katerih nihče ne razloči iz njih temnega objema.«

Ne bom dejal, da je po naključju izdala knjigo prav Mladinska založba. Samo v korist bo današnji mladi generaciji, če izve za dejanja in občutja prejšnje, če si prebere tudi opis polnočnega smučanja z Velike planine, trudne poti po cesti v Kamnik mimo pijanih parčkov smrdečih po tabaku in vinu pustne noči ter dremlja med dolgočasno latinsko uro v sledečem dopoldnevu.

Daleč sem od tega, da bi bil nekakšen »laudator temporis acti«, da bi samo hvalo pel preteklim časom in dogajanjem v gorah. Lahko pa rečem, da naj bo Lipovškova knjiga starim lep spomin, mladim pa vzpodbuda in opomin, da je še kaj boljšega in lepšega na svetu kakor twist ali kakšen še bolj moderen ples na zadimljenem plesišču, kakor posedanje v kavarni in pohajkovanje po sprehajališču. Da jih čakajo gore tudi na njihovih obzorjih. Gore, ki jim bodo dale več kakor kratko opojnost, če bodo našli pravo pot do njih in se dokopali do trajnega in bogatega doživ-

ljanja gorske prirode, ki jih bo napravila boljše in notranje bolj bogate. Gora terja mnogo, pa daje še več. Skriti, toda bogati so njeni darovi. Stanko Hribar

V septembrski številki 1962 revije »TRAIL AND TIMBERLINE«, glasila koloradskega planinskega društva (CMC), je od člankov pomembnejše samo nadaljevanje »Sage v gorovja Sangre de Cristo«. Tu opisujeta L. A. Michel in Arnold pot preko vrhov Spring Mountain in Comanche Peak na Mt. Adams (čez 4000 m) in to večinoma v dežju. Preden pa so trije plezalci dosegli Kit Carson Peak, jih je zajela huda nevihta, da so morali v steni dalj časa bivakirati. Precej naporov so zahtevali Crestone Peak, Crestone Needle, Milwauke Peak in Marole Mountain, tako da so plezalci na Music Passu po devetih dneh svojo turo, bolj mokro kot suho, dokončali in prepustili grebenko prečkanje gorovja do sedla La Veta prihodnosti. Treba pa je pristaviti, da je opisovanje ture dokaj lagodno ter vsebuje le dogodke, medtem ko o težavah plezanja prav za prav iz opisa ne izvemo nič.

Isto velja tudi za čisto plezalne vzpone: notica o prvi ponovitvi vzpona na Diamant (na Longs Peaku) vsebuje le golo dejstvo in na naslovni strani vidimo detajl iz stene — to je vse.

Posebej bi lahko omenili samo še članek Archa Whita, ki poroča o graditvi planinske steze, nekake transverzale skozi Skalnato gorovje, pri čemer omenja, da je dan predlog, da bi stezo tako podaljšali, da bi segala od Mehike do Kanade. Dušan Čop

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

Clanarina za čas od 1. 1. — 31. 3. 1963	23 600 din
Vpisnina za leto 1962	11 620 din
Prispevki od prirediteljev	10 660 din
3 % obresti vezane vloge od 10. 10. — 31. 12. 1962	41 000 din
Radovan Cvetković, Valjevo	1 030 din
Štefi Rebec, Ljubljana, Beljaška 20	500 din
Dr. Maksimiljan Derževnik, Maribor	100 din
Černe Olga, Ljubljana	100 din
Stefan Vivod, Otočec	100 din
Ivan Kocjančič, Ljubljana, Zarnikova 3	1 000 din
	89 680 din

STROŠKI VZDRŽEVANJA UPRAVNE ZGRADBE

V času od 1. 1. — 31. 3. 1963	107 760 din
---	-------------

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada 31. 12. 1962	9 101 627 din
Zbrano do 31. 3. 1963	89 680 din
Stroški vzdrževanja do 31. 3. 1963	107 760 din
	9 086 547 din

razgled po svetu

V INFORMACIJO NAŠIM ALPINISTKAM: Mednarodna ženska ekspedicija »Sto žena na Mt. Blancu« (Cento donne sul Monte Bianco), ki si jo je zamislila in ki jo bo vodil žurnalista — alpinist Fulvio Campiotti, bo odšla iz Milana v ponedeljek 1. julija 1963. Ekspedicijo organizira sekcija Menaggio CAI v sodelovanju s Chamonixom in Courmayeurom s podporo centralnega odbora CAI. Z ekspedicijo bodo počastili 100-letnico CAI in spomin angleške alpinistke Isabelle Stratton, ki je 31. jan. 1876 kot prva ženska pozimi stopila na Mt. Blanc z vodnikom Jeanom Charletom, s katerim se je kasneje poročila.

Udeleženke se bodo zbrale v Milanu, na občini bodo slovesno sprejete (Villa comunale, Via Palestro), nato pa s pulmani v Courmayeur v najkomfortnejši hotel, 2. julija pa z vzpenjačo v Chamonix, bazo ekspedicije. Start bo šele takrat, če bo vremenska napoved jamčila vsaj dva lepa dneva. Tehnično vodstvo sta prevzela Camille Tournier iz Chamonixa, predsednik vodniške organizacije, in Enrico Rey iz Courmayeura. Razdelila bosta družbo v dve grupi: prva bo šla preko Grands Mulets, druga preko Aiguille du Gôûter, ker bi sicer v obeh višinskih zavetiščih zmanjkalo postelj. Obe skupini se bosta združili na Col du Dôme in nato skupaj odšli proti vrhu. Sestop: Col della Brenva — Grand Corridor — Grand Plateau — Grands Mulets, ker je tu manj nevarnosti. Tournier in Rey bosta vzela s seboj po pet vodnikov, Michel Monnier pa bo v pomoč s svojo specialno gorsko policijo, predvsem zaradi radijskih zvez in reševalne službe. Dva prostovoljca zdravnika iz Bergama Quattrini in Freddi bosta tvorila zdravniško navezo, poleg njiju pa bo tu še dr. Camerini s Cosimom Zappellijem, ki je z Bonattijem prvi preplezal Pointe Walker pozimi, pet reševalnih navsez, ki bodo poskrbele za tiste alpinistke, ki bi iz kakršnihkoli razlogov ne mogle nadaljevati pohoda. Cela vrsta firm je darovala maso zdravil in prvih zavojev.

Po sestopu bo v Chamonixu slavnosten sprejem, nato pa bodo nadaljevale pot skozi predor pod Mt. Blancom v Courmayeur, kjer bodo deležne sprejema, na katerih bodo servirali folklorne prigrizke iz Val d'Aostee. Odtod pa s pulmani v Menaggio, verjetno pa še na sprejem k papežu. Žurnalista François Charlet in snemalec Pierre Tairraz, avtor filma »Med zemljo in nebom«, ki ga je posnel z Gastonom Rebuffatom, bosta ekspedicijo posnela.

Javilo se je že 15 Italijank, Švicarka Loulou Boulaz, ki je 1. 1962 preplezala Point Walker, dve Holandki, tri Francozinje in ena Španka. Verjetno se bo prijavilo precej Angležinj.

Prijave sprejema Enrico Clerici, predsednik CAI v Menaggio. Pripravljalni odbor izdaja redne komunikacije za dnevni tisk. Komunikacija št. 2 je bil poslan tudi nam, gotovo z namenom, da bi se ekspedicije udeležile tudi naše alpinistke.

ZIMSKA OLIMPIADA 1966 še ni locirana. Močno se poteguje zanjo Garmisch — Partenkirchen, ponuja pa se tudi Oslo, Banff v Kanadi, Sestriere, Davos, Saas-Fee, Zermatt in celo Sapporo na Japonskem. V Garmischu zato popravljajo skakalnico, Japonci pa pravijo, da je Sapporo bil na vrsti že l. 1940, pa je zaradi vojne zimska olimpiada odpadla.

HENRI OREILLER je eden od zimskih olimpijskih zmagovalcev, čigar ime se je po svetu nekaj let razglašalo. Proti koncu l. 1962 se je 36 let star smrtno ponesrečil v Montleryju pri Parizu. Brzino je imel rad in zdrvel je s svojim »ferrarijem« v avtodirki Coups des Salons v smrt. L. 1948 je zmagal v spustu in v alpski kombinaciji na olimpiadi v St. Moritzu, v slalomu je bil tedaj tretji. V pariški avtomobilski tekmi je imel pri brzini 160 km defekt, avto Ferrari GT se je dvakrat prevrgel, Oreillera je vrglo izza volana, dve uri potem je v pariški kliniki podlegel.

SMUČARSKÉ SERVISÉ bodo začeli urejati v večjem številu po alpskih turističnih deželah. To je potrebno toliko bolj, ker je smučarska oprema vedno bolj izpopolnjena, vedno bolj tehnično dovršena. Trgovine s smučarsko opremo že izdajajo za svoje blago garancijske liste, to pa pomeni spet večjo potrebo po dovršeni reparaturi in po vsem kar k reparaturi spada.

IZDELOVANJE SNEGA je iz Amerike prišlo tudi v Evropo. Novembra l. 1962 so v mestnem pomerju Lausanne, 7 km od centra, odprli snežno pisto, ki jo bodo pokrili z umetno izdelanim snegom na površini 200 × 180 m. Opremljena bo seveda z vzpenjačo. Podjetje, ki je postavilo topove za izdelovanje snega, je AMF S. A., eksponent je Jean Pierre Baumann, direktor Confort et Technique S. II., in Georges Schafer, solastnik športne hiše. Lausannski mešanec bo zdaj lahko smučal tudi ob delavnikih, kajti doslej je moral z avtom eno uro daleč na sneg in še ta ni bil vedno dober. Umetni sneg pa je vedno prvovrsten. — Umetni sneg je začela v Ameriki izdelovati družba AMF Overseas Corporation, vključena v American Machine & Foundry Company. S snežno mešanico »topovi« obstreljujejo pobočje. Topovi niso ravno težki, uporabljajo jih zaradi lahke gibljivosti tudi za »korekturo« snega na smučarskih dirkališčih. Vlažnost snega lahko popravljajo in prilagajajo vremenskim razmeram.

POLJSKI ALPINIZEM napreduje, poroča Jozef Wysoki. Visoke Tatire za Poljake ne zadostujejo, za psihične lastnosti Poljaka, da so premajhne, preozke in prenizke. Zato so

Poljaki že zgodaj posegli po lavorikah. L. 1818 je M. Malczewski prvi stopil na Aig. du Midi. L. 1931 so Birkenmajer, Dorawski in Szczepanski kot drugi preplezali južno steno La Meije. L. 1952 je Golcz preplezal Peuterey. L. 1939 so po ekspediciji na Aconcagua prišli Poljaki na Nanda Devi East (7434 m) in to Karpinski, Bernardzikiewicz, Bujak in Klarner. Tensing je po drugi svetovni vojni izjavil, da je bila partija pod vrhom Nanda Devi East zanj najtežje plezanje, kar jih ima za seboj. Po vojni smo poljske uspehe v Alpah redno zasledovali. Biel, Rubinoviez, Berbeka, Hajdukiewicz so bili sprejeti v SAC, Biel in Dlugosz v Groupe de la Haute Montagne. Poljaki so dosegli lepe uspehe v Kavkazu in v Hindukušu (Nošag 7500 m). L. 1962 sta bili v Hindukušu dve poljski ekspediciji in sta osvojili dva sedemtisočaka, po težavnosti enaka himalajskim. Vzhodni Hindukuš je še nepreiskan, zato je poljski uspeh toliko večji. — Čhi in Poljaki so na startu, da se uveljavijo v najvišjih gorstvih sveta. Pozno, a ne prepozno, meglio tardi che mai.

MATTERHORN IN EIGER. V severni steni Matterhorna so zabeležili 21 vzponov. Zanj sta wališka vodnika Derbellay in Vouilloz rabila komaj 7 ur. Otin in Daquin pa sta v 10 urah kot prva zmogla direktno smer v zahodni steni — Eiger je imel ob zaključku sezone 1961 zabeleženih 23 vzponov preko severne stene, v l. 1962 pa je bilo do konca julija še 15 navez, Švicarji, Avstrijci, Italijani, Amerikanci, Angleži. Večji del nova imena, Italijani pa so poslali renomirana (Acquistapace, Airoidi, Asta, Mellano, Perego, torej Cassinovi možje z Mont Mc. Kinley), Angleža sta bila znana Bonington in Clough, Amerikanec Harlin. Od 26. do 30. julija sta bili v steni dve ženski, Mlle Boulaz in Mme Attinger, z njima Darbellay in znameniti Michel Vaucher. Ti so imeli smolo, dobili so ozeblino prve stopnje.

PLEZALSKA SEZONA 1962 je bila glede na vreme tako lepa, kakršne od l. 1911 ni bilo. Od 15. junija do 15. septembra je vladalo v glavnem lepo vreme, bilo je le nekaj neviht. Zato je plezalska bera 1962 toliko večja. V Aig. Rouges de Chamonix so v petih dnevih preplezali vzhodno steno Aig. du Belvedere Bocianowski, James, Migno, Trivellini in Vic. Stena je visoka 125 m, porabili so 100 klinov. To gotovo ni »zadnji« problem, a omenjen je na prvem mestu. Poljaka Micholski in Gryczynski sta ponovila centralni steber Frêne, ki je s tem postal kar močno poljska zadeva. Poročilo govori že o anglo-poljskem bivaku na Chandelle, o katerem smo že poročali. Grand Capucin ima zdaj že preko 200 klinov. — Vodniški aspiranti — sama nova imena so kot prvi preplezali direktno smer v severni steni Pointe Adolphe Rey. Visoka je 350 m, rabili so 50 klinov, od tega 20 zagozd. 28 vodniških tečajnikov je pod vodstvom štirih vodnikov preplezalo ozeblnik des Cosmiques v Grands Mulets. V Grands Jorasses je bilo

mного plezalcev. Do l. 1961 je Pointe Walker štel 25 vzponov, zdaj jih ima 23 več! Skoda, da naše naveze ni vmes, vreme nam je dalo svojo šanso. Letošnje navceze so bile švicarske, francoske, angleške, ameriška (Hemming, Kendall), večji del sama nova, doslej neznana imena. V Petites Jorasses sta vzhodno steno kot prva preplezala Bonatti in Mazeaud. Aig. du Dru, zahodna in jugozahodna stena, je imela mnogo gostov, tako da jih kronika več ne našteva. Zabeležena pa sta bila s pozornostjo poljska vzpona po severnem vzponu Grande Rocheuse in po severovzhodni steni Les Droites, oboje prva ponovitve. Poljaki, ki so tu nastopili, se doslej niso pojavljali: Zy-gadlewicz (ženska), Bednarek, Krnicki, Potocki, Fermanik, Warteresewicz.

V **DOLOMITIH** je bila gneča plezalcev še hujša, kot smo že poročali. Spet je padlo nekaj »zadnjih« problemov, na priliko direktna smer v južni steni Campanile Basso, ki sta jo zmogla Stenico in Navasa v dveh dneh z enodnevnim premorom. Stena je visoka 450 m, VI+, 100 normalnih klinov, 20 svedrovcev, 10 zagozd. Znani francoski asi Lepage, Livanos, Marc Vaucher so kot prvi preplezali še eno klasično VI v Torre Gilberti, visoka je 800 m, 65 klinov, 22 ur. Livanos in Spanec Anglada sta izvršila peti vzpon po severovzhodni zajedi in Crozzon di Brenta, ki jo je prvi zmagal Aste. Livanos jo je ocenil precej nižje. S svojo ženo Sonjo je Livanos v isti gori preplezal tudi klasično smer vodnikov v severovzhodni steni in jo ocenil kot najlepše prosto plezanje. Smr je visoka 800 m.

SUPERDIRETTISIMO so v jugozahodni steni Rode di Vael speljali štirje Italijani. Poteka med Maestrijevo in Hassejevo smerjo. Plezali so štiri dni, porabili 400 klinov, od tega 70 svedrovcev. Maestrijevo smer v Rode di Vael je ponovil Livanos z ženo in M. Waucherom. Novo smer v severozahodni steni Pan di Zucchero so splezali Aiazzi, Redaelli, Pellegrinon in Taldo, 150 klinov in zagozd. Znani dolomitski samohodec Belgijec Claude de Barbier je v Civetti kot prvi sam preplezal Comicijevo smer. V zahodni Cini je 53 letni Cassin s štirimi mladimi plezalci iz Lecca preplezal svojo znano klasično smer v severni steni.

MODERNI EKSTREMIZEM v alpinizmu je zajel tudi Ameriko. V Sierr Nevada so jugozahodni steni El Capitana Frost, Pratt in Robbins v šestih dneh potegnili »šestico« s 500 klini in 13 svedrovci. Enako v severni steni Higher Cathedral Spire, 180 klinov in 6 svedrovcev.

ANGLO SOVJETSKA EKSPEDICIJA V PAMIRU je gotovo najbolj zanimiva gorniška kombinacija v l. 1962, najsi jo pogledamo z alpinistične ali s politične strani. Ruska imena, ki so se pri vzponih, o katerih smo že poročali, pojavila, so nova: Ovšinikov, Se-

vastjanov, Šalajev, Malakov, Alkutov. Slednja dva sta po georgijski smeri zmogla jugovzhodno steno in vzhodni greben Pik Komunizma (7348 m, prej Pik Stalin). Ekspedicijo je vodil Hunt, smrtno sta se ponesrečila Noyce in Smith. Nekoliko manj zanimiva, a vendar pozornost vzbujajoča je bila francosko-poljska ekspedicija v Hindukušu, ki je prišla na 7000 m visoki Mandaras-Kuh.

NEMŠKA EKSPEDICIJA NA NANGA PARBAT je sicer uspela in potrdila sloves nemškega alpinizma, pravijo pa, da je bila »južna« trojica le preveč drzna in da je zato prišlo do takih žrtev. Löw, Kinshofer in Mannhardt so naskočili vrh brez kisikovih aparatov, njihov bivač v višini 8050 m je bil več kot tvegana stvar, Löw je že na večer čutil slabost, bil je ozebel kakor tudi ostala dva. Kinshofer je pri sestopu zaspal v metcu. Ker sta morala Kinshofer in Mannhardt oskrbeti svoje hude ozeblane, je Löw ostal za zmerom v tej za Nemce usodni gori. Po tej kritiki bi rekli, da je bil tabor IV (7100 m) preizkušnja postavljena (čeprav višje kot pri znanem Buhlovem vzponu).

ZAVETIŠČE GOÛTER v višini 3817 m, ne dosti pod vrhom Aig. du Goûter, so 23. sept. 1962 slovesno odprli. Gotovo je to edinstven objekt v Evropi, zgrajen s pomočjo pravca zračnega mostu, ki so ga tvorili poleti helikopterjev. Tudi na otvoritev je prišla množica osebnosti po zračni poti. Odprl je zavetišče sam Maurice Herzog, de Gaullov visoki komisar za mladino in športe, navzoč je bil savojski princ, štabi CAF in FFM, GHM, CAI, CAS, vodniki, tehniki. Kočo oskrbuje zakonca Bochatay (da nista Bogatajeva!) Herzog in Davies sta zavetišče imenovala ponos Francije. Herzog je v imenu vlade več članov CAF odlikoval z visokimi odlikovanji za športne zasluge.

Zavetišče ima zanimivo zgodovino, povezano s prvimi vzponi na Mt. Blanc. Že l. 1785 je Saussure naročil Bourritu, naj na tem mestu postavi kamnito zavetišče. Do l. 1844 so našli 34 vzponov na Mt. Blanc preko Grands Mulets. Po l. 1847 so našli po 8 do 10 vzponov na sezono, a nobenega iz Saint Gervaisa. L. 1853 je tu poskusil Hudson, brez uspeha. L. 1854 je poskusil njegov rival dr. Loiseau priti na Mt. Blanc preko Aig. du Goûter. To se mu 70 let po Saussuru ni posrečilo, gre mu pa za sluzga, da je v višini 3817 m nastalo zavetišče, ki pomeni ključ za vzpon na streho Evrope. L. 1858—1859 so zgradili tu kočico, ki je zdržala vse do l. 1936. Postavili so jo nosači in vodniki iz Saint Gervaisa. L. 1882 so jo prvič popravljali, vsaj toliko, da se vanjo ni naphal sneg. Rivalstvo med Saint Gervaisom in Chamonixom je zavetišče naredilo popularno, tako da so morali na istem mestu l. 1906 postaviti novo, večje, 4,20 × 3,20, visoko 1,80 m, za 7 oseb. Še vedno ga je prepihal veter, tudi sneg je našel pot, kaj šele mraz. L. 1936 so postavili že kar lepo zavetišče s 30 ležišči, pa se je takoj videlo,

da niso bili dovolj velikopotezni. Že l. 1942 je CAF začel zbirati sredstva za nove adaptacije. L. 1957 je CAF naredil petletni plan za modernizacijo teh znamenitih zavetišč: Albert I., Grands Mulets in Goûter. S temi je francoska stran Mt. Blanca dovolj oskrbljena, posebno če štejemo zraven še zavetišče Réquin, Tête Rousse, Argentiére in Charpoua. Zapisano je, da je za zavetišče Goûter iz l. 1858 bilo potrebnih 86 nošenj in je bilo dovolj za kočo s 4 ležišči. Lahko si mislimo, koliko materiala je bilo treba za koč s 76 ležišči! Vse to je opravila družba Gyrfrance s svojimi helikopterji, ki so štartali s heliporta na Bellevue. Ni bilo lahko: Letenje med grebeni, slabo vreme, bariere oblakov, megla, vse to je vplivalo na delovni načrt in večalo stroške, zidavo samo in vezanje so ovirali nenadni snežni meteži in mrazovi. Zato so stavbo postavili s čim bolj modernimi elementi, iz lahkega materiala, čim več izdelanega že v dolini, vendar precizno, da bi se stavba lahko upirala vetru, ki stakne najmanjšo površnost pri vezanju. Streha je morala biti taka, da je oskrbela vodo. Vso stavbo so najprej sestavili v tovarni z vso opremo, na mestu pa so jo stavili v dveh etapah. Zavetišče iz l. 1936 je moralo služiti delavcem, šle nato, ko je bilo dol nove stavbe postavljene, so ga podrli. Skelet stavbe je jeklen, preračunan za preobtežitev 1 t snega na 1 m² in za veter 150 kmh na fasado. Zunaj je ves obit z duralinoxom, znotraj pa ni videti nobenega kovinskega predmeta. Vse stene so obložene z lesom, termična izolacija je dovršena s pomočjo volne in mahu. Vodovodne napeljave in kanalizacija je iz plastične snovi, kurjava »centralna« z dvema radiatorjema, kroženje je omogočeno s termosifonom. Razsvetljavo daje propan. Zavetišče ima štiri spalnice, jedilnica ima 60 sedežev, vse pritlikline so vgrajene ekonomično, moderno, oprema prav tako, skratka hotel v višini 3817 m, živa priča zgodovine planinstva več kot enega stoletja.

TRIGLAVSKO STENO, bavarsko in skalaško smer ter Čopov steber, je opisala v eni od zadnjih števil »Bergsteigerja« Ingrid Aigner. Dve Gradčanki sta z avtostopom prišli do Mojstrane, tu pa sta ju prevzela Ljubljana Janez in Marjan. Opis je okviren, avtorica se Triglava spominja na počitku v južni steni Dachsteina.

ZNANSTVENE NALOGE planinskih društev so se vedno poudarjale kot značilnost planinstva, kot sestavina kulturnega značaja, ki ga ima planinstvo, alpinizem. Zato je med kriteriji za sprejem v akademске klube CA tudi znanstveno in literarno delo kandidatov, zato imajo CA in AV svoje znanstvene komiteje in odbore že od klasičnih časov. Tudi slovenska planinska organizacija je v skromnejšem obsegu temu sledila. Seveda planinske organizacije nimajo sredstev, da bi razvile samostojen znanstven program, njihova naloga je v tem, da vplivajo na znan-

stveni program s svojimi stališči, potrebami in pogledi na gorsko naravo, posebno kar se tiče gospodarjenja z njo. Pobude planinskih znanstvenih komitejev so potrebne, saj razmere v goratih predelih često niso dovolj znane ljudem, ki o znanstvenem programu odločajo.

DYHRENFURTH je v himalaistiki eno najbolj znanih imen. ÖAK (Österreichischer Alpenclub) ga je l. 1962 imenoval za svojega častnega člana za njegove znanstvene in športne zasluge, predvsem zaradi knjige »Tretji tečaj«. V hribe je začel hoditi l. 1903 kot smučar in alpinist. Od l. 1906—1913 je sodeloval pri geološki karti Engadinskih Dolomitov. L. 1930 je bil prvič v Himalaji na tromeji med Sikkimom, Nepalom in Tibetom. Tu je stopil na Jongsang Peak 7470 m in Doma 7442 m. L. 1934 je vodil ekspedicijo v Baltoro. Od l. 1933 živi v Švici v Uriju. Pravi, da se drži gesla: Ljubezen do gora je najboljša. —

EIGERJEVA SEVERNA STENA je prišla l. 1959 pred sodnijo, pravda pa se je končala šele l. 1962. Švicarja Stieger in Grünleitner sta namreč tožila Hiebelerja, da jima je storil krivico, ker jima je spodbijal vzpon čez steno. Hiebeler je pravdo zgubil, obsojen je bil na globo 300 šv. fr. Ponovna obravnava mu je kazen znižala na 150 frankov. Grünleitner bi bil pravdo rad peljal še naprej, toda sodniki so odločili, da nima pravice, češ da so njegovi dokazi prav tako šibki kakor protidokazi Hiebelerjevi. Mnogi menijo, da gre pri obeh pravačih najraje za senzacijo in za komercialni alpinizem.

JAN DLUGOSZ je bil znan poljski alpinist, član CPHM, krakovske sekcije. 3. julija 1962 se je smrtno ponesrečil na grebenu Zadni Koscielec v Visoki Tatri. Dlugosz je užival mednarodno reputacijo, za seboj je imel zahodno steno Druja, Grand Capucin, steber Fréney in najtežje vzpone v Kavkazu, predvsem v masivu Bezingi.

PLAZ V HUASCARANU 10. jan. 1962, o katerem so poročali po vsem svetu, je bil iz samega snega in ledu, ni bil kamenit, kakor so nekateri trdili. Plaz se je spustil po jugovzhodni strani ob šestih zvečer, ob uri torej, ko je v tem predelu zemeljske oble zaradi zahajajočega sonca sneg najbolj gnil, posebno na južnih in zahodnih straneh. Ne ve se, ali so ga sprožili seraki ali se je odkrnila snežna kloža, sodijo pa, da je bila snežna masa težka milijone ton in je drla na daljavo 5 km, v širino 1 km, debelina pa je znašala povprečno 1 m. Danes je lahko slediti plazu. Začel se je pod zahodnim vrhom Huascarana (6655 m), najvišje gore v Cordilieri Blanci, se spustil preko ledenika na jugozahodni strani in dosegel brzino 150 km na uro. Od tu se je gostil že z gruščem in skalami in dosegel dolino Šakša v višini 3200 m in pokopal ca. 700 vaščanov. Samo

osem jih je nesrečo preživelo, ker so bili takrat zunaj vasi. Nato je plaz dosegel reko Santa v višini 2500 m, dolino, ki se imenuje Zeleni koridor med Cordillero Blanco in Nero. Tu se je vsa ta masa snega, ledu, blata, gruša in skalovja razširila v pošastno delto, ki je pokrila štiri vasi in del mesta Ranrahirca. 2700 prebivalcev je našlo smrt pod grmado teh materialov, visoko 10 do 20 m. Končno se je plaz ustavil v reki, potem ko je v 7 do 8 minutah premagal 4000 m višinske razlike. Ranjencev ni bilo. Tu je šlo samo za življenje ali smrt. Po nesreči je bila glavna naloga očistiti reko in cesto ter preprečiti izbruh tifusa, saj se je v materialu razkrajalo poleg 3500 ljudi še najmanj 10 000 govedi.

NEMŠKO-AVSTRIJSKA EKSPEDICIJA na Nanga Parbat, ki jo je l. 1962 vodil spet dr. Herrligkoffer, je uspela in spada med večje himalajske uspehe, ker je premagala pobočje Diamir. Pri sestopu se je smrtno ponesrečil Siegfried Löw, eden od zmagovalcev direttissime v Cini. O ekspediciji bomo še poročali.

JAPONSKO-PAKISTANSKA EKSPEDICIJA, zanimiv himalajski »anšlus« je stopila 24. julija 1962 na Saltorokangi 7650 m zahodno od doline Nubru in ledenika Siačen. Tu so bili že l. 1909 Tom Longstaff, Arthur Neve in A. M. Slingby. L. 1960 sta Anderl in Senn tu imenovala Mount Depak 7150 m.

ÖAV je lani praznoval 100-letnico. Ima 265 koč, ki so v l. 1961 zabeležile 713 124 obiskovalcev in 440 000 nočitev.

JANNU 7710 m imenujejo največjo dose-danjo storitev v Himalaji. Francoski alpinisti so se nanj povzpeli 27. aprila 1962 in sicer Paul Keller, René Desmaison, Robert Paragot in Gyalzen Mičung. Naslednji dan so prišli na vrh še Jean Bouvier, Pierre Leroux, Yves Pollat-Villard, André Bertrand, Lionel Terray, Jean Ravier in Sirdar Wangdhi. Francoze je Jannu držal v šahu celih šest let. O vzponu bomo še natančneje poročali.

ŽELEZNICO NA VRHI JUNGFRAU bi radi zgradili švicarski turistični magnati. Železnica na Jungfrau ni dovolj, za turistično industrijo je treba vedno novih velesenzacij. Seveda se je temu uprl SAC, vsaj več njegovih sekcij in tudi UIAA. Zelo je ogrožen tudi Matterhorn, na katerega so namravali narediti vzpenjačo že l. 1891, nato l. 1907 in 1950. Misel seveda ni zaspala, zato ljubitelji prirodnega Matterhorna praznujejo »100 let Matterhorna« v strahu, da bi v drugo stoletje svoje planinske zgodovine utegnil stopiti močno spremenjen. Saj ga že zdaj močno oblegajo mnoge zračne prometne naprave, v bok pa se mu je zarila mogočna sled železnice na Gornergrat (3152 m).

DIVJAČINO v švicarskem nacionalnem parku skrbno goje. Stalež v l. 1961 je 265 kozorogov, 1040 jelenov, 1220 gamsov. Stalež je od l. 1961 narasel za povprečno 15 %. Nacionalni park je močno obiskan, v l. 1961 so na dan našli povprečno po 1200 avtomobilov.

SIEGFRIED LÖW, eden od štirih Nemcev, ki so l. 1917 v Cinah začeli z novimi plezalnimi metodami, se je, kakor smo že poročali, smrtno ponesrečil na Nanga Parbatu. V gore je začel hoditi l. 1948 kot vrtnarski vajenec z Jörgom Lehnejem. L. 1950 je že imel za seboj najtežje ture v Wilder Kaiser. L. 1957 se je priselil v Salzburg in ponovil vse najtežje smeri v Wettersteinu in Dolomitih. L. 1955 je ponovil kot deveti direktissimo v Predigtstuhlu, kot sedmi vzhodno steno Grand Capucina, kot trinajsti zahodno steno Aig. Noire. Tu je prišel v stik s Hermanom Buhlom in z njim plezal v zahodni steni Druja. L. 1956 prepleza severovzhodno steno Badile, probije se skozi vihar, izpleza težko ranjen. Isto leto kljub poškodbam na menisku kot peti ponovi zahodno steno Druja. Tu ga je s Schmuckom došel in prehitel Buhl. L. 1957 je plezal v Zahodnih Alpah, zaradi slabega vremena pa se je umaknil v Dolomite in tu preplezal vrsto najtežjih smeri. Tu se je pridružil Lehneju, Hasseju in Brandlerju. L. 1957 niso uspeli, pretokli so le težak bivač v stremenih v snežnem metežu. L. 1958 so od 6. do 10. julija speljali svojo direktno v severni steni Velike Cine. Prepira, ki se je potem razvnel, se Löw ni udeleževal. L. 1959 je bila četvorica spet združena v smeri, ki jo je posvetila Hermannu Buhlu (Rotwand). L. 1960 je Löw preplezal južni greben Aig. Noire, Via Oppio (južno steno v Croz dell'Altissimo), Schmuckov kamin, Dachl. L. 1961 se je izkazal v pobočju Diamir in se zato l. 1962 udeležil Herrligkofferjeve ekspedicije na Nanga Parbat. S Kinshoferjem in Mannhardtom je stal na Buhlovem vrhu, v senci te gore je v rokah obih prijateljev tudi izdihnil.

LEDENIŠKE ŽRTVE pridejo na dan včasih več let po nesreči. Današnji glaciologi, če vedo za čas in mesto nesreče, zračunajo, kdaj bo mrlič z gibanjem ledenika odkrit. L. 1854 je Francoz Bacon de la Vilaneuf skušal priti na Aletschhorn. Njega in oba vodnika je vzel plaz, ledenik pa jih je odkril 33 let po nesreči. Rhônski ledenik je vrgel na dan zakonski par iz Milana pa 25 letih. Ledenik pod Matterhornom je lorda Douglasa vozil s seboj 50 let, od l. 1865. Novica o tem se je izgubila v kanonadah prve svetovne vojne. Islandski ledenik Vatnajökull je skrival žrtve od l. 1783 do l. 1876. 15 oseb se je zateklo pred vulkanskimi plini na ledeniška polja in našlo tu smrt. Potovali so z ledenikom s hitrostjo 2 cm na dan.

LEDNI SVEDER NARVA se je v zadnjih dveh letih v strmih ledenih vesinah povsem uveljavil. Je 12 cm dolg, 6 mm v premeru, teža 60 g, zdrži 2200 kp, torej ekstremno

obremenitev. So pa tudi 8 cm dolgi, s premerom 5 mm, lomno breme 1300 kp, tehta 27 g. Ta drugi se rabi za vmesno varovanje, v ledenih previsih in vertikalih, prihrani počasno sekanje stopov in oprimkov. Z njim lahko prideš iz ledeniške razpoke brez cepina in vrvi! Uporabni so brez kladiva in zato sila koristni tudi za vse klasične ledeniške ture, pa tudi v stenah s požledom do 8 mm debeline. Sveder ima tri zavoje v dolžini 3 cm. Če ga zavrtiš 12 do 8 krat, ga že imaš zunaj, uho svedra pa je tako praktičen držaj, da je z njim delati res lahko. Treba pa je seveda otrebiti ledno ploskev, v trhel, gnil led nima smisla vrtati, v poštevec pride le zdrav, trden led. Zavrtati ga je treba v led tako globoko, da se spodnji rob svedrovega ušesa opre ob led, preden se sveder kakorkoli obteži.

PRVO PARKIRNO STOLPNICO pri Franz-Joseph Hausu ob glocknerski cesti so že odprli. Stolpnica bo obratovala brez pristojbin. Drugo stolpnico že grade, imela bo pet nadstropij, razgled na Pasterzo in prostora za 900 osebnih avtomobilov. Podobne parkirne naprave bo imela tudi cesta na Gerloss, ki so jo začeli graditi l. 1960. Trasiral jo je graditelj glocknerske ing. Wallack in to tako, da je zajel najlepše razglede in smučarske terene. Široka bo 7,50 m (!), vzpon nikjer ne seže preko 9 %, prevozna bo vse leto. V Avstriji vedo, kaj pomeni dobra alpska cesta v dobi motorizacije. Kdor tega ne ve, zaostaja za časom.

HINDUKUŠ pomeni »morilec Hindujev«, kar naj bi pomenilo, da mnogi verniki, ki romajo iz Indije v Bamyán, umro od naporov. Bamyán je kraj blizu Kabula v Afganistanu, Hindukuš pa meji na sovjetsko streho sveta Pamir in na Pakistan. Zadržna leta je bilo tu precej ekspedicij. O njih smo na kratko poročali, tu še dve tri drobne iz švicarsko-nemške ekspedicije v Hindukuš l. 1961. Od Hamburga do Kabula so s volkswagni potrcbovali en mesec, od Kabula do Gubaharja in doline Panšir pa en teden. Pri orientaciji na terenu jim je šel na roko švicarski geolog v službi OZN Hunger, imeli so angleške karte 1:1 milij., pa z njimi niso bili zadovoljni. Lokalne guvernerske oblasti so bile zelo gostoljubne in so jim šle povsod na roke. Na sedlu Anjuman so jim dali za spremstvo celo štiri oborožene može, vendar na »sovražnika« niso nikjer naleteli. Kjer so tu polja, jih umetno namakajo. Če ni vode, je puščava. Naleteli so na Danca, študenta globe-trotterja, ki ni imel urejenih papirjev. Policija ga je zavrnila na »dovoljeno« ozemlje, vendar s pripombo, da ne more naprej, ker ni nobenih mostov. To seveda ni bilo res, Švicarji in Nemci, ki so imeli dovoljenje, so zlahka napredovali in bili spet gostje lokalnih oblasti. Ko so prišli do težjega sveta, so se jim nosači uprli in morali so jih izplačati. Naprej so jim pomagali gonjači, vojaki in policaji. Bazo so si postavili v višini 3950 m

nad dolino Hrebek. Stene tam okoli so izredno krušljive. Za vajo so se povzpeli od tu na neimеноvani petticočak, nato pa so bazo prenesli na višino 4500 m na breg ledeniškega jezera ob vznožju 6800 m visokega Koh-i-Bandakorja, ki so mu prvi stopili na teme Berlinčani l. 1960. Nato so dosegli koto 6250 m in uživali z nje lep razgled na Tirič-Mir (7700 m) in Noshag (7510 m). Bilo je precej hladno (-17°C), vendar kaj hujšega niso doživeli. »Bil je le zahtevnejši ledeniški izlet«. Vrnili so se po isti poti v izhodišče. Ze naslednji dan so se s svojimi avtomobili odpeljali iz Kabula v SZ preko Moskve v Kopenhagen in Hamburg. Potovanje je trajalo od 17. julija do 9. septembra. — Lep circuit!

LESLIE STEPHEN imenuje Rousseauja »Krištofa Kolumba Alp« in »Lutra nove gorniške vere«. Hladni Stephen je tu nekoliko pretiraval, saj Rousseau ni bil alpinist, pač pa literarni pionir. Res je bil na Chasseralu v Juri, vendar je za planinstvo največ storil v »Emilom« in »Novo Heloizo«. Purtscheller je l. 1892 pisal v Zeitschrift des Du ÖAV, da je Rousseau naučil meščana, kako naj se približa naravi, vzpostavil pravo »počitniško filozofijo«, ki je mnogi ne obvladajo, ker žive vedno na en način in jim je zato vedno dolg čas. Osem let po Rousseaujevi smrti sta stala Balmat in Paccard na Mt. Blancu, Rousseaujeve ideje so šle v cvetje tudi tu. Ogenj grmade, na kateri so l. 1762 sežgali »Emila«, je rasvetlil svet in ga vsega zajel.

SMUČARSKI JUBILEJ, bi lahko rekli ob 80-letnici dr. Carla Luthra. Dr. Luther je eden od pionirjev smuškega športa, avtor temeljitih del o smučanju, avtor smuške šole, sam strokovnjak v slalomu, spustu, teku in skoku, izumitelj boljših smuči, palic itd. Ukvarjal pa se je tudi z vsemi vodnimi športi, mnogo potoval, taboril, se učil. Velja za poliglota, ima sijajno knjižnico, posebno stvari o kitajski kulturi, je velik fotist in slikar v več tehnikah, muzik, pesnik, govornik, vsestranski, da malo takih. Pravijo pa, da je rad trdih besedi. Rodil se je 1882, začel pisati že kot gimnazijec, začel s smuškimi tečaji kot akademik in publiciral svoje članke o smučanju, ki so šli v vse časopise po svetu, celo na Japonsko. L. 1906 je ustanovil revijo »Der Winter« in ji bil desetletja urednik. L. 1908 je bil najboljši nemški smuški skakalec, l. 1913 in 1914 je skakal v Holmenkollenu, bil do l. 1949 eden od najbolj čislanih strokovnjakov za gradnjo skakalnic. Vse honorarje, ki so mu dotekali iz tega naslova, je dal nemški smučarski organizaciji. Do l. 1914 je izdal čez 40 knjig, »Šola smuškega teka« je izšla v 100 000 izvodih. Danes ima najboljšo zbirko smučarske literature na svetu. Nedvomno ima Cil (C. J. L., Carl Jos. Luther) velike zasluge zato, da pomeni smučanje velik pojem tudi za turistično gospodarstvo. Kaj bi zimska turistična sezona počela brez igre in norčij v snegu! To podčrtajmo, saj

pri nas nimamo niti »Cila« niti njegove revije »Zime«, ki bi nas spominjala na smučarske radosti z besedo, sliko in reklamo!

TEŽAVNOSTNE STOPNJE za smučarje še niso določene tako sistematično, kakor je to že dalj časa za alpiniste. Znani alpinistični avtor Heinrich Klier razmišlja o tem in pravi, da je to »skalo« treba čimprej urediti in smučarjem ob vstopu na žičnico navesti, kakšnih težavnosti spuste žičnica omogoča. Nekatere žičnice so pri spodnji in zgornji postaji že opremljene s tablami, na katerih so spusti kategorizirani. Vendar sistema v določanju težavnosti še ni. Ker je danes tempo življenja nagel, mora biti sistem praktičen in jasn. Elementi težavnosti naj bi bili: strmina v ‰, povprečna in v detajlih, širina trase ali piste, narava tal (valovita, gladka, travnata, gruč, bolvani), posebne nevarnosti (pragovi, plazovi, opasti, jarki, plotovi, požled), prisojnost ali osojnost, bližina človeških bivališč (samotnost, možnost pomoči). Kakovost snega stopnjo lahko spremeni, vendar naj bi se težavnostna skala ozirala na povprečne, prerezne snežne in vremenske razmere. Če se te poslabšajo, se težavnost poviša, II postane III i. p.

Po Klieru je strmina za I 10 do 20 ‰ in se označuje kot »netežka«. Zmerno težko (II) postane smučanje pri strmini nad 20 ‰, težko III pri 35 ‰, zelo težko (IV) pri 45 ‰, izredno težko (V) pa pri strminah nad 45 ‰. V. stopnja bo najbrž za vselej rezervirana smučarskim ekstremistom, velja pa naj pravilo, da se podaj začetnik iz I na II šele, ko postane mojster I stopnje. V tem pogledu se lahko učimo od učnih metod v SZ. Dr. Heinrich Klier je, tako kaže, precej odločno presedlal iz alpinistične publicistike v svet panegirikov na zimsko veselje.

ZMAGO MANAGERJA nad goro imenuje Ernst Senn, vodja alpinistične šole na Tirolskem in član v štirih himalajskih ekspedicijah, početje nemških alpinistov v severni steni Velike Cine, v kateri so l. 1963 rebili tri tedne pri -30°C , ob spremljavi novinarjev in široke javnosti, delčni precejšnje publicitete. Senn trdi, da v tem početju ni prav nič alpinizma, vsaj njegovih klasičnih vrednot ne. Stanovitna povezanost med plezalci in bazo v vznožju ponižuje alpinizem v »bitko materiala«, pri kateri zmaga tisti, ki ima boljšo organizacijo preskrbe in tehničnega materiala. Alpinizem postane delo, plezanje orodna telovadba, plezalci pa objekt planerja bitke, managerja. Tudi objektivne nevarnosti skoraj ni več, saj je pri roki reševanje v bazi. Predvsem pa senzacionalni filmi, ki so jih posneli med tem početjem, so bili razviti, še preden so plezalci prišli na vrh, bulvarski listi pa so jih razgrabili. In seveda denar! Tak alpinizem, ki ne pozna več drugega kot denar, ni več alpinizem. V ozadju take ture je manager, plezalec njegov maneken. Spričo ponižanja nad njim in nad lepo stvarjo, ki gre na ta način v nič!

Novi plezalni vzponi članov AO-PD Jesenice v gorski skupini Durmitorja v mesecu juliju 1956

(Tehnični opisi k članku Janeza Krušica
»Plezanje v Durmitorju«)

Foto: Jaka Cop

I. VZPONI IN ZATREPA SKRIV

A) V SEVERNEM OSTENJU GRUDE — 2300 M

1. SEVERNA STENA GRUDE — SMER V ZAPAD-
NI GLAVI

Plezala: Krušic, Tepina

Dne: 17. 7. 1956

Čas plezanja: 2½ ure

Težavnost: III in IV

Višina stene: ca. 250 m

TEHNIČNI OPIS: Od Malega Škrčkega jezera po pastirski stezi desno pod spodnjimi skoki Grude. Po melišču v vpadnico vrha zapadne glave Grude (1 ura).

Vstop v žlambor v vpadnici desne strani markantnega stolpa v steni. Za razčlenjeno lusko poševno desno navzgor. Dalje po poči na levi, krušljivi mejni rob in neroden prestop desno nad preveso ter po kratkem žlebičku na gredino, ki je prav tam skoro prekinjena. Dalje je vidna možnost po kaminu na desni za stolpom. Toda prečila iz kamina in levo 1 dolžino vrvi na rušnato gredino na levi strani stolpa. Dalje 3½ vrve dolžine naravnost po drnastem, krušljivem terenu na levi strani stolpa.

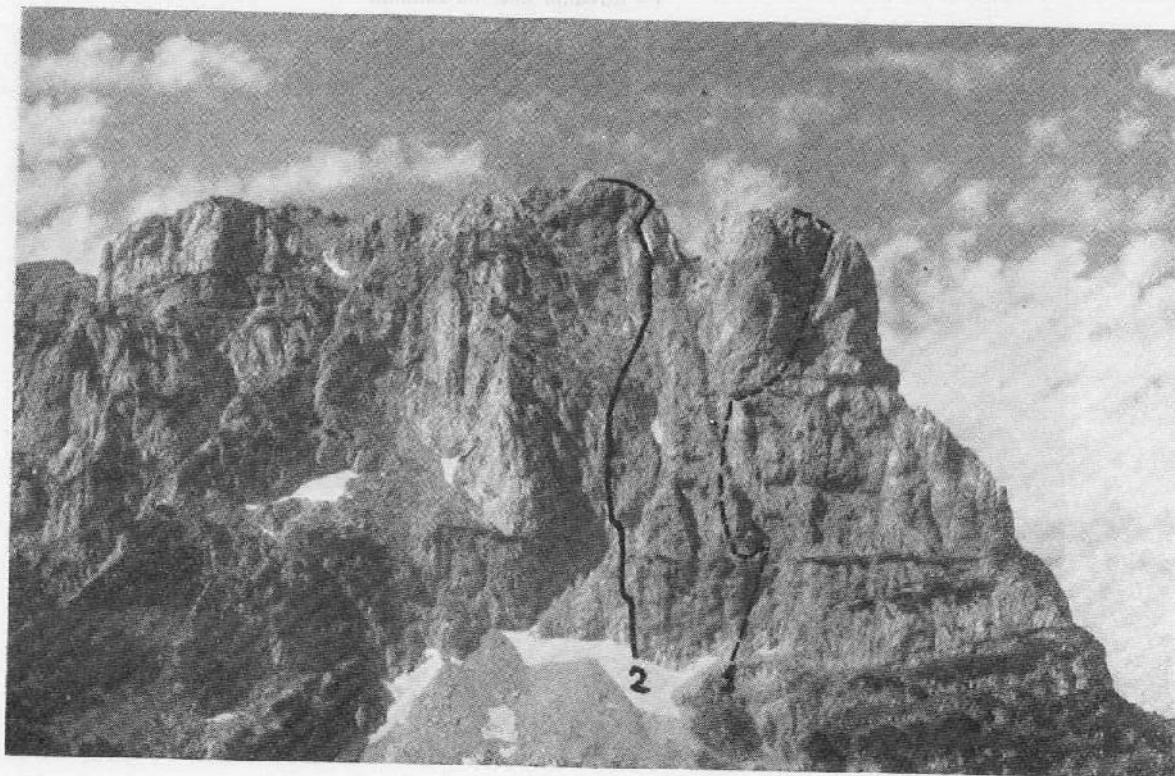
Po strmem kaminčku (prag) do lopice za stolpom (možic) in na vrh stolpa. Odtod po rušju in drnu ca. 25 m na gornjo rušnato gredino (možic z imeni). Ca. 15 m desno po gredini, nato v žleb, ki je dobro razčlenjen. Po njem dve dolžini vrvi. Čez kratko preveso do plitve votline levo od kamina, ki vede proti desni navzgor (možic). Pleza po kaminu krasna (masivna skala, dobri oprimki). IV. ca. 50 m po kaminu do škrbine v vrhu glave. Se 20 m po grebenu levo na najvišjo točko glave (možic).

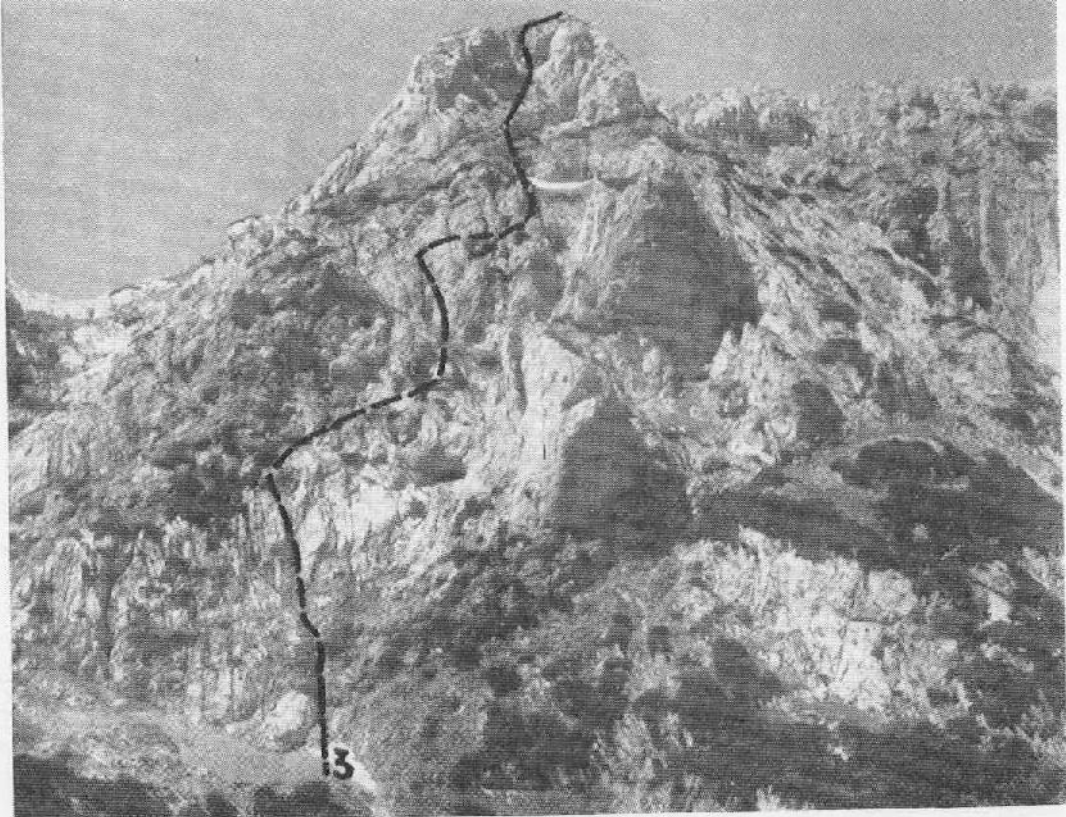
Iz glave po rušju v škrbino in ca. 3 dolžine na glavni vrh Grude. Najprej po poči za ogromno prislunjeno lusko (30 m). Nato po razčlenjenem pečevju na vrh.

Severno ostenje Grude (2300 m)

1 — smer v zapadni Glavi

2 — smer levo ob zapadni Glavi

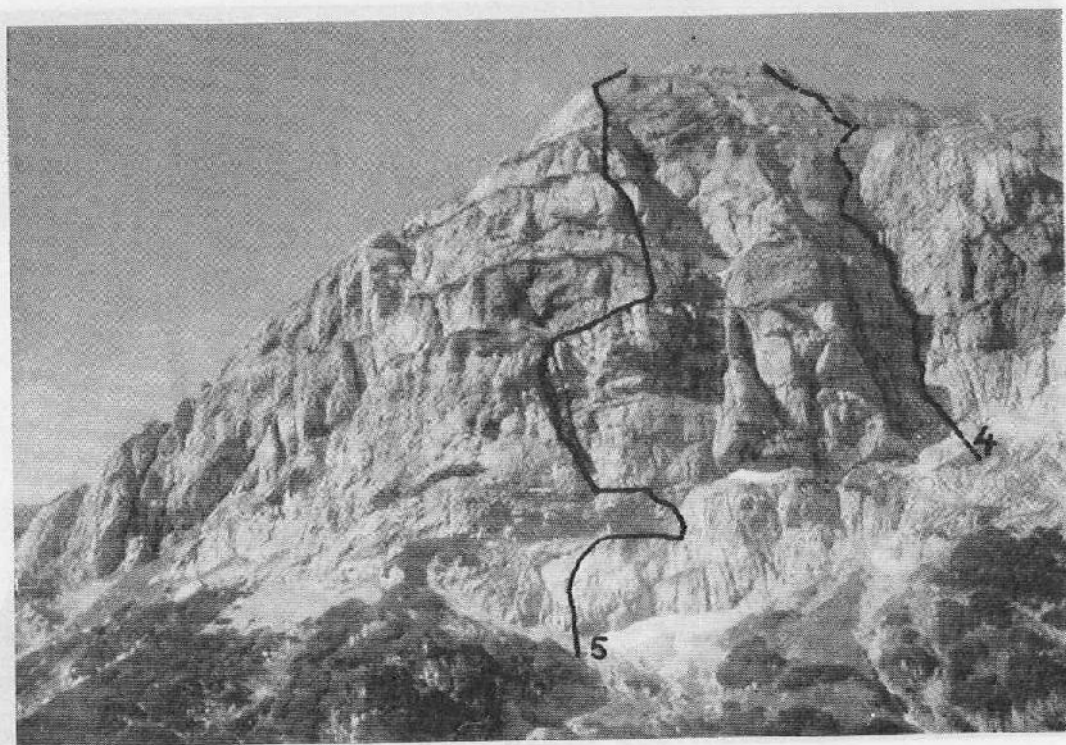

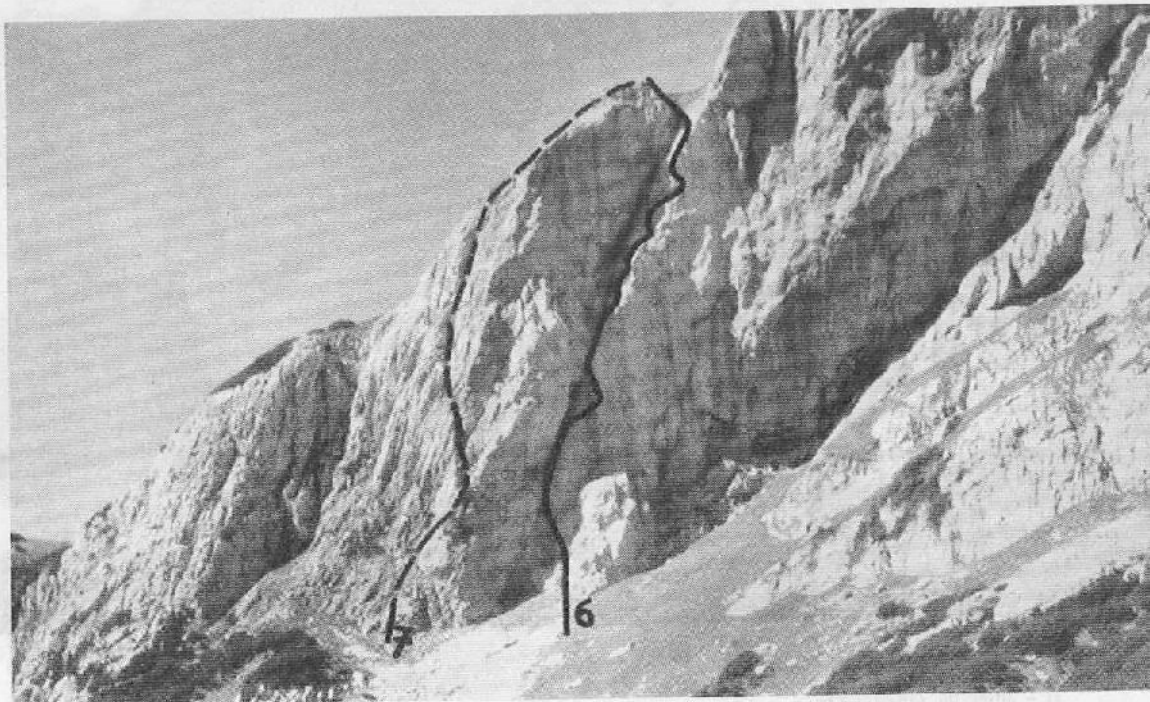
Severna stena Grude (2300 m)

3 – vzhodna smer

Severna stena Prutaša

4 – smer v zapadnem delu
5 – osrednja smer ob kaminih

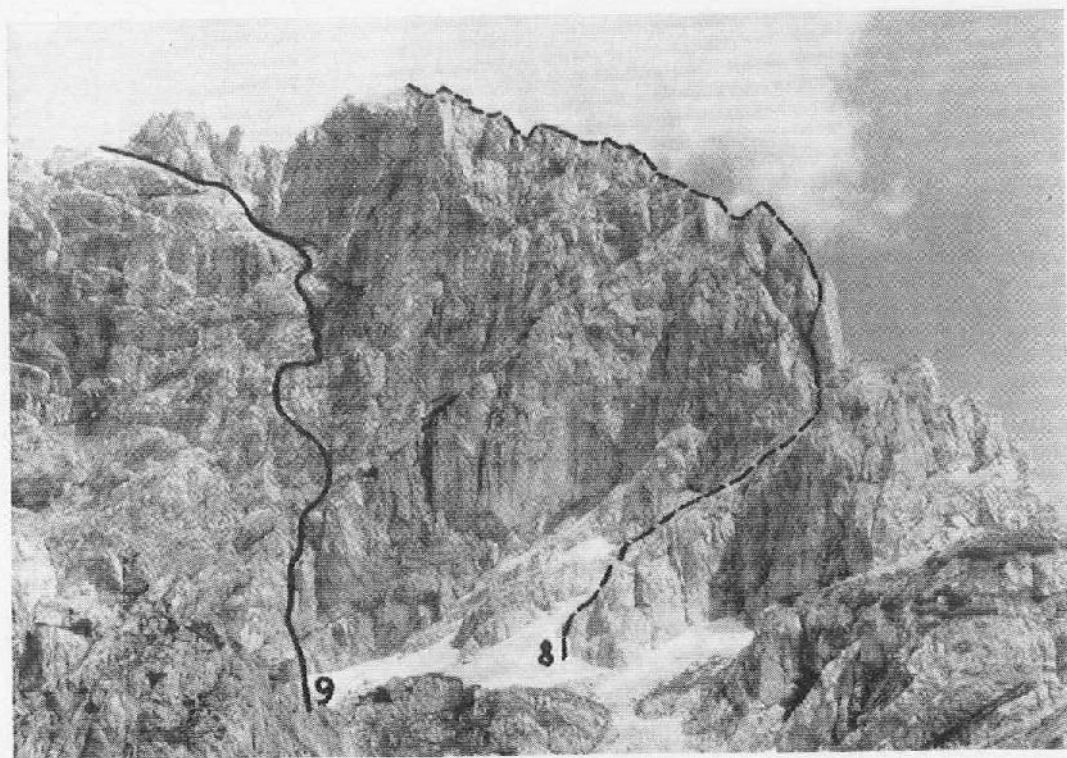

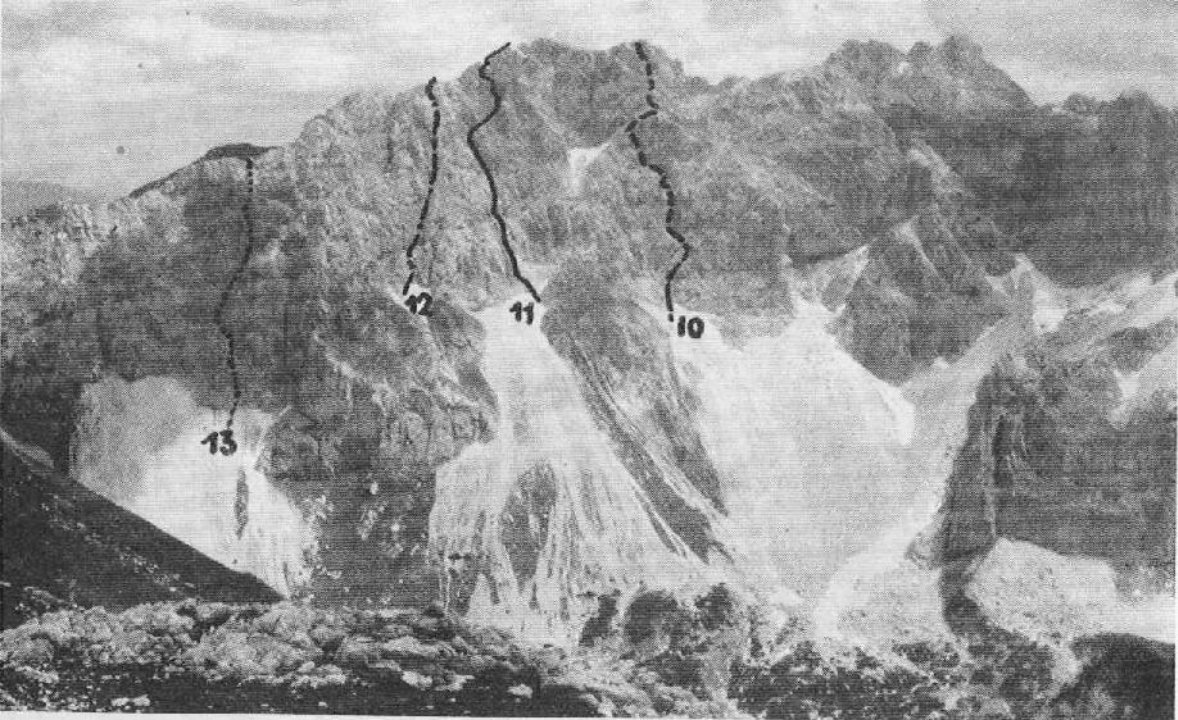
Severna stena Prutaša

- 6 – kaminska smer v vzhodnem delu
- 7 – skrajno vzhodna smer

Jugozahodno ostenje Dobotovega Kuka (2522 m)

- 8 – smer po južnem grebenu Dobotovega Kuka
- 9 – smer v zapadni steni

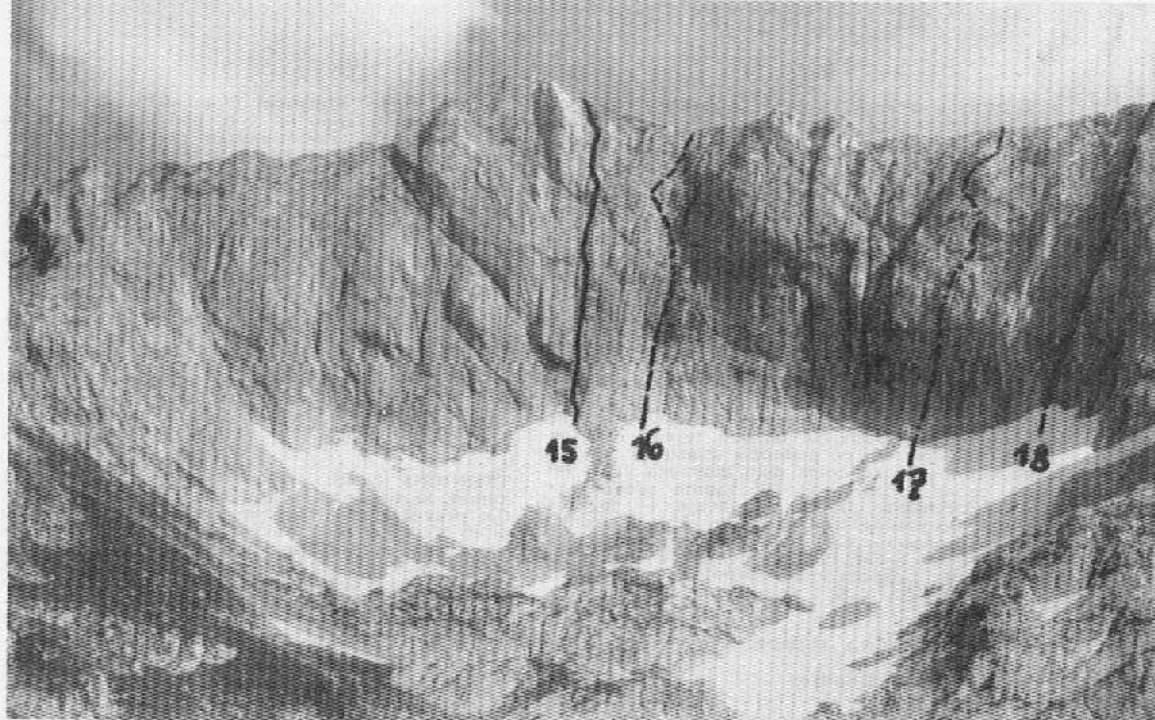

Jugozahodno ostenje Bezimenega Vrh

- 10 – skrajno vzhodna smer
- 11 – smer na zapadni vrh
- 12 – smer iz »Zelene ploščadi«
- 13 – zapadna smer

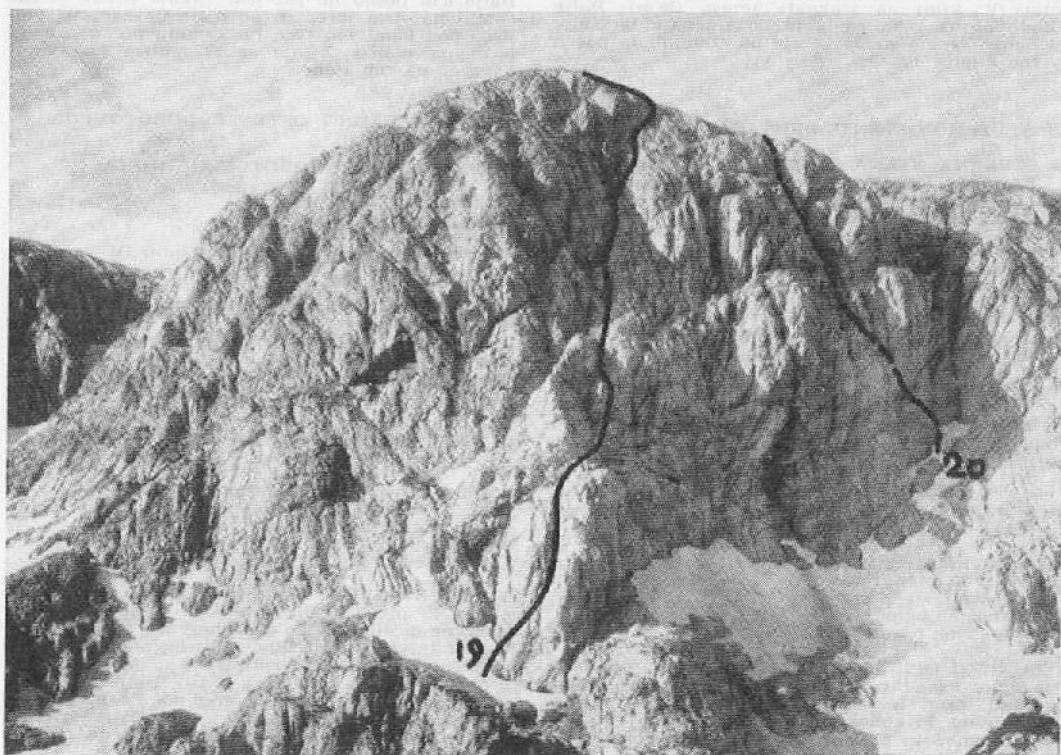
Terzin Bogar – 14 – SZ steber

Severno ostenje Stjemena – zapadni del (celotno ostenje)

Severno ostenje Bandjerne

19 – leva smer
20 – desna smer

2. SEVERNA STENA GRUDE — SMER LEVO OB ZAPADNI GLAVI

Plezala: Šilar, Makovec, Varl

Dne: 17. 7. 1956

Čas plezanja: 4 ure

Težavnost: III—IV in izstopni kamin V.

Višina stene: 270 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop iz snežišča v vpadnici škrbine med glavnim vrhom in zapadno glavo Grude. Smer poteka v spodnjem delu v glavnem po odprti steni, zlizani in zbiti od zimskih plazov in vpadnega kamenja. Vstop iz snega preko krajne poti v vpadnici levega stebra zapadne glave. V spodnjem delu so razčlemba zglajene od kamenja (—IV.) ca. 30 m. Nato prečka levo in naravnost navzgor po lažjem terenu ca. 2 dolžine. Dalje po kaminu ob značilni plitvi lopi na desni strani (1 dolžina) — IV. Dalje po lahkem terenu levo ob grapi (snežišče) vse do podnožja izrazitega navpičnega kamina v zapadnem delu glavnega vrha. Po njem ca. 2 dolžini vrvi IV. Kamin prevlečen s dvema strehama. Dobro gvozdjenje — sigurni oprinki. Do votline, kjer se kamin zapre in izoblikuje v prevesno rebro. Težavno gvozdjenje čez rebro (V) ca. 4—5 m do položne police. Po polici ca. 25 m do predruha. Nato desno po polički na greben vršne glave. Se 1 raztežaj na vrh.

3. SEVERNA STENA GRUDE — VZHODNI DEL

Plezala: Zalokar, Dimitrov

Dne: 18. 7. 1956

Čas plezanja: 4 1/2 ure

Težavnostna stopnja: III in IV., zajeda V.

Višina stene: ca. 330 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop iz snežišča v kamin. Po njem ca. 50 m do skalovja poraslega s travo (1 raztežaj naravnost navzgor). Prestop 10 m v desno. Dalje navzgor (klin; +IV.) v lahek kaminček in dalje v lažji prodnati svet pod veliko steno (ca. 60 m). Po travnatem, strmem svetu 1 raztežaj desno za rob do poševne zajede vidne v steni. Po njej (V. klin) na travnato teraso (30 m). Dalje desno okrog roba (ca. 60 m do travnate terase v podnožju vršne stene. Iz nje po kaminih in počeh vršne kupole na vrh.

B. SEVERNO OSTENJE PRUTAŠA

4. SEVERNA STENA PRUTAŠA — SMER V ZAPADNEM DELU

Plezala: Zalokar, Dimitrov

Dne: 17. 7. 1956

Čas plezanja: 2 uri

Težavnostna stopnja: III. mestoma — IV.

Višina stene: ca. 250 m

TEHNIČNI OPIS: Od Malega Škrčkega jezera po plazni grapi do podnožja stene (1/4 ure). Vstop iz snežišča levo za širokim bolvanom čez krušljivi skok. Dalje po grapi (ca. 90 m). Naprej preko mokrega skoka (—IV) in nadaljevanje vzpona po grapi do široke travnate gredine, ki preči vso steno. 10 metrov nad njo je okno (možic). Skozi in desno navzgor na travnato pobočje, ki te privede na vrh Prutaša.

5. SEVERNA STENA PRUTAŠA — OSREDNJA SMER OB KAMINIH

Plezala: Koblar Slavko, Burnik

Dne: 17. 7. 1956

Čas plezanja: 2 1/2 ure

Težavnostna stopnja: III. —IV.

Višina stene: ca. 320 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop iz levega dela prodišča v vpadnici vzhodnega vrha. Po kaminu, zarezanem v plati, proti levi do prve travnate gredine. Po njej desno do konca (lopa). Nato prestop v desno v razčlembi in po njih proti levi navzgor. Preko položnih plati proti levi do roba. Dva metra

navzgor in po odklanem bloku (IV) okrog roba na travnato gredino, ki vodi pod kamine. Od tu levo ob desnem kaminu navzgor do pričetka levega kamina (lopa, možic). Dalje po levem rebro levega kamina navpično navzgor (zelo težavno, izpostavljeno 80°) do markantne bele skale vidne iz doline. Preko nje v zadnji del levega kamina in po njem navzgor ter po travnatem pobočju na gredino. Po gredini ca. 2 raztežaja desno do roba. Nato naravnost navzgor v smeri odprte grape. Po njej dalje po skalnem rebro do vrha.

6. SEVERNA STENA PRUTAŠA — KAMINSKA SMER V VZHODNEM DELU

Plezala: Ferjan, Krapež

Dne: 18. 7. 1956

Čas plezanja: 5 ur

Težavnostna stopnja: V. in VI.

Višina stene: 120 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop v markantni poševni kamin, ki seka ves skrajni levi del severne stene. Čez previsno krušljivo stopnjo (klin —V.). Nato po desni steni kamina 1 raztežaj navzgor do previsne stene. Pet metrov desno iz kamina in preko previsa (4 m; klini, +VI.) nazaj v kamin. Nato zopet po desni steni kamina (1 raztežaj). Prečka na rob kamina 16 m, zelo krušljivo, V.) in po ploščah naravnost navzgor na vrh kamina. Nato po travnatem lijaku na rob stene.

7. SEVERNA STENA PRUTAŠA — SKRAJNO VZHODNI DEL

Plezala: Juvan Ljubo, Butinar

Dne: 18. 7. 1956

Čas plezanja: 1 1/2 ure

Težavnostna stopnja: +IV, streha —VI.

Višina stene: 100 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop 1 raztežaj levo od poševnega kamina, ki reže ves vzhodni del stene. Približno 30 m navzgor po travnati steni do stojšča. Dalje 6 m desno na raz pod streho. Preko strehe (—VI.) na strm teren in po njem navzgor na stojšče pod kaminom (V.). Po kaminu preko previsa (—V) na polico. Z nje še 30 metrov naravnost navzgor na rob stene.

C) JUGOZAPADNO OSTENJE BOBOTOVEGA KUKA (2522 m)

8. JUŽNI GREBEN BOBOTOVEGA KUKA

Plezala: Ferjan, Krapež

Dne: 17. 7. 1956

Čas plezanja: 3 ure

Težavnostna stopnja: težavno, kamin IV.

TEHNIČNI OPIS: Vstop s prodišča v škrbino pod značilnim stolpom. Nato po kaminu (IV.) naravnost navzgor. Dalje v škrbino za stolpom. Najprej po levi strani grebena na južni grebenški vrh Bobotovega Kuka. Odtod pretežno po desni strani grebena vršne kupole čez strmo stopnjo (30 m, IV.) na vrh Bobotovega Kuka.

9. JUŽNI GREBENSKI VRH BOBOTOVEGA KUKA — SMER V ZAPADNI STENI

Plezala: Juvan Ljubo, Butinar

Dne: 17. 7. 1956

Čas plezanja: 3 ure

Težavnostna stopnja: III. in +IV.

Višina stene: 250 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop iz snežišča na poševno gredo, ki preči steno od leve proti desni navzgor (4 vrhne dolžine). Nato naravnost navzgor po krušljivem terenu na gredino (2 raztežaja). Desno po strmi steni (ca. 30 m) pod streho (+IV.). Levo 2 m v oporni drži na vrh luske (+IV). Dalje 30 metrov po polici navzgor levo na gredino. Po njej desno navzgor v kot pod vršno kupolo. Dalje levo na južni greben. Po njem na pot, ki vede na vrh Bobotovega Kuka.

D) JUGOZAPADNO OSTENJE BEZIMENEGA VRHA

10. JUGOZAPADNA STENA BEZIMENEGA VRHA — SKRAJNO VZHODNA SMER

Plezala: Juvan Ljubo, Butinar

Dne: 18. 7. 1956

Čas plezanja: 4 ure

Težavnostna stopnja: IV., mestoma I., IV.

Višina stene: ca. 400 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop iz najvišje točke melišča desno od stebra, na katerem poteka smer Lipovška in tovarišev. Iz kota ca. 50 m levo navzgor v kamin. Po njem 2 dolžini vrvi do razcepa. Po desnem razcepu navzgor do konca. Preko gladkih plošč desno navzgor pod rdeč skrajno krušljiv kamin. Po njem pod velike strehe. Levo navzgor 2 raztežaja na gredino v gornji tretjini stene. Po gredi desno navzgor do vrha. Skozi gladek gvozden kamin. Dalje še 30 m navzgor na polico. Po njej levo na rob stene 20 m vzhodno od najvišje točke Bezimenega Vrh.

11. JUGOZAPADNA STENA BEZIMENEGA VRHA — SMER NA ZAPADNI VRH

Plezala: Krušič, Tepina

Dne: 18. 7. 1956

Čas plezanja: 3 ure

Težavnostna stopnja: III., IV. in IV. +

Višina stene: ca. 350 m

TEHNIČNI OPIS: Smer poteka iz snežišča nad najdaljšim meliščem v vpadnici zapadne glave Bezimenega vrha. Vstop isti kot za smer »Lipovšek« čez vstopni skok nad snežiščem. Takoj proti levi navzgor za gladkim stolpičem. Nato naravnost navzgor po sistemu gladkih, masivnih kaminov in žlebov. Včasih umik na gladka rebra desno ob žlebovih. Po 3 dolžinah kaminske pleze se kamin prevesi, zato desno preko gladke plošče IV. v lažji teren. Po ca. 20 m krušljivega terena pod značilno rumeno, prevesno steno (ca. 30 m), desno votlina s travo (kapelica). Pod steno možic. Levo ob steni navzgor po drnastem, razdrapanem svetu $3\frac{1}{2}$ dolžine navzgor (rahlo desno) paralelno z nizko stopnjo na desni čez navpičen prag (gvozdenje v kaminu) IV. na zaprodno zeleno polico, ki vede desno poševno navzgor. Po polici ca. 3 dolžine vrvi do plitve, visoke, s travo porasle lope. Desno na pomolu možic. Pod lopo levo navzgor preko mizastega skoka skozi navpični 4 m kamin (klin) na drugo mizo IV. — odtod za odklano lusko gvozdenje (navpično, izpostavljeno (IV.+) ca. 6–8 m) v kamin zagvozdena skala na tretji mizasti odstavci. Varovalni klin ostal na polici (možic), še kratek prag proti levi in po malem kaminčku v skrbino v grebenu. Nato še 2–3 raztežaja na levi (zapadni) vrh.

12. JUGOZAPADNA STENA BEZIMENEGA VRHA — SMER IZ »ZELENE PLOŠČADI«

Plezali: Šilar, Makovec in Varl

Dne: 18. 7. 1956

Čas plezanja: 3 ure

Težavnostna stopnja: III. in —IV. in kamin IV.

TEHNIČNI OPIS: Vstop iz snežišča na desni strani »Zelene ploščadi«. Smer poteka po razu desno od značilnih gladkih plati v srednjem delu in izstopa na levem grebenskem vrhu ob beli plošči, dobro vidni iz doline.

Vstop po krušljivem kaminu, ki drži proti desni. Nato proti levi navzgor po zlizanih plateg (2 dolžini). Dalje v grapo levo ob razu in nato po prvi gredini desno na raz. Po njem ves čas, dokler se ne izgubi v drnastem s travo poraslem terenu. V drnu se izoblikuje krajša stezica, katero je možno obiti levo ali desno. Plezalci so stezico preplezali direktno po navpičnem kaminu 6–8 m (IV.), nato po drnastem terenu na grebenški vrh ob belih plateg. Dalje po grebenu 5 dolžin vrvi na zapadni vrh Bezimenega vrha.

13. JUGOZAPADNA STENA BEZIMENEGA VRHA — ZAPADNA SMER

Plezala: Koblar, Burnik

Dne: 18. 7. 1956

Čas plezanja: 3 ure

Težavnostna stopnja: III., v spodnjem delu +IV.

Višina stene: ca. 300 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop levo (zap.) ob »Zeleni ploščadi«. Po navpičnem kaminu 1 dolžino vrvi navzgor (IV.) težavno. Nato prečka 20 m levo in navzgor v črno lopo. Iz lope preko roba desno (izpostavljeno) in navzgor v dno kamina. Po njem zelo težavno 30 m navzgor. Nato ca. 10 m levo in strmo navzgor na široko gredino. Z gredine rahlo proti desni na markanten stolpič (možic). Iz njega po grebenu levo ob široki prodnati grapi do vrha stene. Po grebenu ca. 7 dolžin na zapadni vrh B. V.

II. VZPON IZ ZATREPA MED PREVALOM MALA PREVILA IN SUHOLICE

14. TERZIN BOGAZ — SEVEROZAPADNI STEBER

Plezala: Ferjan, Krapež

Dne: 21. 7. 1956

Čas plezanja: 6 ur

Težavnostna stopnja: V., zajeda VI. kompaktna skala

Višina stene: 200 m

TEHNIČNI OPIS: Pristop iz sedla na kopasto glavo. Z nje na polico, ki poteka levo, poševno navzgor (varovališče). Nato preko razčlenjenih plošč rahlo desno navzgor (varovališče). Sledi prečka preko gladkih plošč. Dalje po gladki steni 6 m navpično navzgor na polico. Po njej desno poševno navzgor. Dalje po slabo razčlenjeni zajedi navzgor na travnato gredino, ki vede v levo navzgor do stola v stebrovem razu (varovališče). Preko gladkih plošč navpično navzgor na izpostavljeno vodoravno polico (možic). Dalje do odprtega kamina in po njem navzgor do male luske (varovališče). Nato preko slabo razčlenjenih počv v zajedo med gladkimi navpičnimi ploščami (zelo izpostavljeno) VI. Po njej preko dveh kratkih previsov na vrh stebra (možic).

F. SEVERNO OSTENJE ŠLJEMENA — ZAPADNI DEL

15. SEVERNA STENA ŠLJEMENA — KAMINSKA SMER

Plezala: Juvan Ljubo, Butinar

Dne: 21. 7. 1956

Čas plezanja: 6 ur

Težavnostna stopnja: —V. s tremi mesti V. +

Višina stene: 270 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop v vpadnici vrha z najvišje točke snežišča na levi strani skalne pregrade, ki se globoko zajeda v snežišče pod steno. Naravnost navzgor pod velike strehe in prečka desno na strme plošče ob strehi; preko njih naravnost navzgor pod kamin (+V.). Po kaminu navzgor pod previsom levo in nad njim v kamin ter dalje do stojišča. Preko previsa 5 m (klin z obročkom, +V.) in dalje po kaminu navzgor preko navpičnih skokov na dobro stojišče. Po kaminu do vrha na odprt svet do stojišča. Naravnost navzgor za zgornjo gredino in dalje čez 6 m visok previs na stojišče v kaminu (+V.). Tu se kamin spremeni v položnejši žleb. Po njem še 3 raztežaje naravnost navzgor na rob stene.

16. SEVERNA STENA ŠLJEMENA — ZAPADNI DEL — SMER I

Plezala: Krušič, Tepina

Dne: 21. 7. 1956

Čas plezanja: 6 ur

Višina stene: 230 metrov

Težavnostna stopnja: III., prevesna zajeda —VI.

TEHNIČNI OPIS: Smer poteka iz snežne krnice med Malo Previjo in Bandjerno. Vstop iz snežišča desno ob skalnatem hrbitišču, ki sega globoko v snežno krnico. Po podnožnih, zlizanih od vpadnega kamenja, zlepljenih platch (III) (sistemi žlebiča) v vpadnici lope, iz katere se vleče v $\frac{1}{4}$ stene markanten žleb, porasel z mahom. Po navpični, prevesni zajedi (zelo krušljivo) uporaba stopnih zank; (3 klini ostali v zajedi), 1 vršno dolžino do stojišča (—VI). Dalje po razčlenjenem grebenčku na polico, ki posevno reže vso steno. Dalje po strmem gladkem žlebu do začetka žleba poraslega z mahom. V levi žleb, nato prečka levo navzgor čez plato. Po kratkem kaminčku nad previsno ploščo in po zelo krušljivem, lažjem terenu proti desni. Izstop levo od škrbine v grebenu.

17. SEVERNA STENA SLJEMENA — ZAPADNI DEL — SMER II.

Plezala: Šilar, Varl
Dne: 21. 7. 1956
Čas plezanja: 9 ur
Višina stene: 200 m
Težavnostna stopnja: + V

TEHNIČNI OPIS: Vstop desno od rumenih prevess, kjer se oblikujeta dve počli. Po desni dobro razčlenjeni počli ca. 35 m, ki je nagnjena nekoliko proti desni. V drugi dolžini vrvi poč preide v previs, preko njega v strme gladke plati. Levo ob njih do vrha plati. Od tam prestop 2 m desno pod krušljiv, kaminast previs, preko njega desno v žleb v bolj razčlenjen krušljiv kamen, kjer preide po 1 dolžini v drnasto gredo. Naravnost navzgor 10 m, nato levo po skrajno krušljivi polici 15 m. Nato v dobro razčlenjen kamin, ki poteka proti desni in preide po 30 m v kratek previs. Preko njega in nato po lahkem terenu 1 dolžino na greben.

18. SEVERNA STENA SLJEMENA — ZAPADNA KAMINSKA SMER:

Plezala: Koblar Slavko, Kavčičeva
Dne: 21. 7. 1956
Čas plezanja: 4 ure
Težavnostna stopnja: IV in V.
Višina stene: 200 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop v vznožju izrazitega kamina v skrajno desnem delu stene. Po kaminu navzgor 1 dolžino vrvi do markantne navpične luknje (sneg). Naprej po odprtem kaminu (težavno) do mesta, kjer se kamin razdeli v dva rokava. Po levem navzgor do varovališča pod previsnim delom kamina. Od tam rahlo proti desni — zelo strmo in krušljivo, slabi stopi in oprinki. Približno 30 m do majhnega pomočnika (izredno težavno, klini). Od varovališča prečka 5 m levo, nato navzgor preko zelo krušljivega skoka. Dalje po kaminu do vrha stene.

G) SEVERNO OSTENJE BANDJERNE

19. SEVERNA STENA BANDJERNE

Plezala: Zalokar, Dimitrov
Dne: 21. 7. 1956
Čas plezanja: 2 uri
Težavnostna stopnja: III z mestom — IV.
Višina stene: ca. 200 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop v najnižjem delu raza z leve strani (hrbet), nato naravnost po njem 4 raztežaje do nerodne police in dalje do travnatega grebena. Po grebenu dalje do velike jame v levi strani raza (možic). Nato še težak kamin in po grebenu lahko na vrh.

20. SEVERNA STENA BANDJERNE (DESNA SMER)

Plezala: Ferjan, dr. Zupančič Andrej
Dne: 22. 7. 1956
Čas plezanja: 1 uro
Težavnostna stopnja: III — drugi raztežaj IV.
Višina stene: 160 m

TEHNIČNI OPIS: Vstop iz grape na najvišjem delu snežišča. Nato po polici levo navzgor do kamina. Dalje desno ob kaminu. 5 m levo v kamin in čez njega. Nato levo navzgor po dobro razčlenjenem počevju do vrha Bandjernerne.

Tone Bučer:

Ob novem statutu PZS

PD so v obdobju po osvoboditvi vkljub pomanjkanju društvenih prostorov, planinskih rekvizitov in finančnih sredstev ter ne glede na kritično stanje planinskih objektov uspela vključiti v svoje vrste številne mlade planince in so jih s pomočjo raznih tečajev, delovnih akcij, izletov, taborjenj itd. usposobila za vodilni kader v planinskih organizacijah. Organizacijsko so se društva ponekod že utrdila, izvolila so v svoja vodstva tudi mlajši kader, razširila so osnovo svoje dejavnosti in so se orientirala na vsestransko dejavnost v komunih. Zato ni naključje, da je ponekod prav planinska mladina gonilna sila krajevne mladinske dejavnosti.

Vse številne naloge, od vodstva izletov do ekonomsko — gospodarske dejavnosti, so do danes društva reševala v glavnem ob zelo tesnem sodelovanju z organi PZS. Pri tem je treba poudariti nesebično delo številnih aktivnih planincev v društvi, ki jih še vedno odlikuje amaterizem, in lahko trdimo, da profesionalizem pri nas nima podlage za svoj razvoj. Ta tesna povezava v reševanju širokih planinskih problemov ob istočasni krepitvi socialistične zavesti pa v bodoče ne more več biti le stvar društev in organov PZS, temveč tudi komune, kjer se danes ustvarjajo vsi materialni in družbeni pogoji za reševanje vseh problemov družbenih organizacij, torej tudi problemov planinskih društev. Vzdrževanje planinskih domov, obnovo planinskih potov, akcije gorske reševalne službe, množične prireditve, izlete, tečaje, ekspedicije alpinistov itd. ni mogoče uspešno izvrševati le z dohodki društev, to je z vpisnino in članarino ter dohodki planinskih domov. Vpisnina in članarina ne krije niti v celoti potrebne administracije, dohodki planinskih domov pa včasih ne dosežejo amortizacije.

PD so danes dovolj močna, da samostojno razvijajo planinsko dejavnost v kraju, oziroma v delovnem kolektivu in da birokratski — centralistični ostanki tudi v statutu PZS popolnoma odpadejo. Planinska društva kot osnovne organizacije se morajo pri svojem delu ravnati po načelu javnosti s tem, da vključujejo v delo čim širši krog članstva. Poleg sestankov raznih odsekov in komisij za opravljanje določenih nalog naj bi društva sklicovala tudi sestanke in posvetovanja z vsem članstvom, na katerih bi jih seznanjala z nalogami in z doseženimi uspehi. Članstvo bo na takih sestankih sigurno dajalo dovolj napotkov za nadaljnje delo in če bodo upravni odbori upoštevali pozitivne predloge članstva pri svojem delu, bo za take in podobne sestanke vedno večji interes. Seveda sestanki s članstvom ne smejo biti togi, saj lahko na sestanku prikazujemo planinski film, diapozitive, fotografije z izletov, predavamo itd. Tudi družabni večeri s plesom so oblika, ki bi jo moglo društvo z uspehom uporabiti. Naš cilj mora biti, da vse članstvo čim bolj aktivno sodeluje pri delu društva.

Ze precej časa poznamo koordinacijske odbore planinskih društev. Pred leti so bila prva zasavska društva, ki so čutila potrebo po združevanju. Koordinacijski odbor zasavskih društev je še danes posvetovalni organ teh društev. Sedaj imamo že koordinacijske odbore tudi na Primorskem, Stajerskem in Koroškem. Organiziranje koordinacijskih odborov, morda kdaj pozneje tudi občinskih ali celo okrajnih odborov, je in bo izhajalo iz potrebe po meddruštvenem sodelovanju, vsklajevanju dela, enotnem nastopanju pred organi uprave in oblasti itd. Izkušnje so pokazale, da je delo teh posvetovalnih organov zelo uspešno za razvoj planinstva določenega območja in da se na teh sestankih porajajo novi pogledi na delo društev in se sprejemajo predlogi, ki koristijo vsej planinski skupnosti.

Statut določa tak upravni odbor PZS, v katerem bodo poleg članov, izvoljenih na skupščini, tudi vsi predsedniki koordinacijskih odborov. Tako sestavljen upravni odbor PZS ob določilu, da je treba vsako mandatno dobo zamenjati 1/3 voljenih članov (pri tem predsedniki koordinacijskih odborov niso zajeti, ker se bodo ti verjetno vsako leto menjali in bo že s tem dosežena rotacija), daje upravičeno garancijo, da upravni odbor PZS ne bo nikdar mogel zaživeti življenja, ki bi bilo ločeno od rasti in dogajanj v planinski skupnosti.

Predsedniki koordinacijskih odborov planinskih društev bodo avtomatično člani upravnih odborov. Tu pričakujemo dvojno korist. Prvo, da bo upravni odbor pri reševanju svojih problemov vedno na tekočem z dogajanjem in pojavi na terenu, drugo pa, da bodo predsedniki sklicevali koordinacijske sestance PD in na njih informirali društva o sklepih in smernicah upravnega odbora PZS. Istočasno pa bodo predsedniki lahko ugotavljali koristnost ter umestnost sklepov in smernic pri njihovi realizaciji, bodo pa tudi posredovali mnenj, predlogov in poročil med koordinacijskimi odbori in upravnim odborom PZS.

Ta novi kontakt upravnega odbora PZS z društvi bo razbremenil sedanje administrativno poslovanje društev. Sestanki koordinacijskih odborov pa bodo s tem pridobili širšo osnovo svojega dela. Ob načelu, da so predsedniki koordinacijskih odborov avtomatično člani upravnega odbora PZS, se lahko pojavijo na terenu tendence, da bi posamezne grupe PD organizirale svoje koordinacijske odbore z ednim namenom, da imajo svojega zastopnika v upravnem odboru PZS. Take tendence bo treba že v osnovi onemogočiti. Predsedniki koordinacijskih odborov ne bodo zastopniki PD, temveč enakopravni člani upravnega odbora, sodego-

vorni za pravilno izvajanje sklepov skupščine PZS, za smotno upravljanje s skladi PZS in sploh za smotno razvojno pot planinstva.

Vsakdo ve, da društva s par tisoč člani ne morejo k svojemu delu pritegniti vsega članstva, niti ne morejo uveljaviti principa javnosti pri svojem delu. V društvu s tako velikim številom članov je treba izvesti notranjo organizacijo članov v več skupin, morda za posamezna krajevna območja ali pa pri delovnih kolektivih, šolah itd. Pri tem se bodo pojavile, posebno pri delovnih kolektivih, tendence po samostojnem delovanju. Vsem takim skupinam je treba pomagati pri organizaciji lastnega PD. Le na ta način bodo društva zmogla inobilizirati pretežni del članstva za svoje akcije. V čem naj bi bila utemeljena pravica društev z več člani, da nastopi na občnem zboru PZS z več delegati? Po osnutku statuta je zato, ker je društvu uspelo včlaniti večje število oseb. To pa je mogoče doseči le v mestih in industrijskih centrih. Zasluga za dvig članov v teh društvih pa večkrat ne gre društvu, temveč dejstvu, da se vsako leto večja števila obiskovalcev naših gora, ki s planinsko legitimacijo uživajo posebne ugodnosti v planinskih domovih.

Uspešnosti društev ne moremo meriti po številu članstva, temveč po njihovi dejavnosti, to je po doseženih uspehih z mladino, alpinistiki, pri izvedbi izletov in predavanj, sploh pri aktiviziranju članstva, pri upravljanju planinskih domov, vzdrževanju planinskih poti itd. Če naj bi bila dejavnost društva merilo za določanje števila delegatov na skupščini PZS, kar bi bil verjetno boljši kriterij kot pa število članstva, zopet ne bi bilo mogoče uporabiti objektivnih meril. Vsako društvo dela v specifičnih pogojih svojega kraja, vsako društvo želi imeti čim več uspehov in dejstvo je, da so vsa društva v Sloveniji tista osnovna žarišča, kjer je delo najtežje in da je združena lanka zagorijo v namenu, ki jih postavlja planinska skupnost.

Z novim statutom ne prerašča PZS le iz centralne organizacije planincev v skupnost planinskih društev. Statut vsebuje vse one smernice, po katerih bodo pri bodočem delu prišle do izraza spremembe v organizacijski obliki in v metodi dela. Izhajajoč iz dejstva, da morajo planinska skupnost, kakor tudi posamezna društva, pomagati pri izpolnjevanju političnih, ekonomskih in kulturnih nalog v socialistični graditvi, bo ekonomski in družbeni proces terjal višje oblike demokratičnih odnosov tudi v naši planinski skupnosti, zrasle iz sistema delavskega in družbenega samoupravljanja ter komunalne ureditve.

Upravni odbor Planinske zveze Slovenije, izvoljen 27. jan. 1963

Iz kartoteke prvenstvenih vzponov

SEVERNA STENA OJSTRICE

Smer Iva Reye

Prva plezala spodnji del stene 23. septembra 1961 Dušan Kukovec in Vanó Potrč, zgornji del 28. septembra 1962 Dušan Kukovec, Drago Zagorc in Dodi Pušnik.

Dostop: Iz Logarske doline po poti preko Klemenškove planine pod steno, 2 uri.

Opis: Vstop po Ogrinovi smeri 3 dolžine pod previsni greben, iz katerega zavije Ogrinova smer v desno. Nekaj metrov niže levo po prekinjeni polici (k), ki vodi rahlo navzgor 50 m (III) na dobro stojišče. Dalje pod črnimi previsi po lažjem svetu rahlo desno navzgor do kotanje (k). Iz kotanje desno (IV) do gladkih plati 40 m na dobro stojišče. Levo navzgor pod črni previs (stojišče). Nato prečnica desno (k, k) in 2 m navzdol v tegu pod previsni prag (k). Preko praga (V) na stojišče v grabnu. Dalje po njem 4 dolžine do Ogrinove votline (III-IV) in po Ogrinovi smeri 3 dolžine do druge grede (možic). Pri možici odcep od Ogrinove smeri, naravnost navzgor preko majhnega previsa in iskaje prehode rahlo levo in desno navzgor v smeri majhne zijalke. Previsom nad zijalko se umakneš po nakazanem prehodu desno na ozko lašto (stojišče). Od tu levo navzgor v razčlenjen svet na gredo in po njej desno do značilne zajede, kjer je pri dnu na gredi značilen odklan kvader (k, stojišče). Desno za robom po stebri navzgor rahlo v levo 6 m (k, k), prečnica 3 m levo in naravnost navzgor po previsni zajedi (k, k, slabo stojišče). Preko previsa v plitvo poč in na dobro stojišče (k). Po poč naravnost navzgor do gladke plati, od tam levo na majhen stebriček. Z leve strani stebrička po poč in plati naravnost pod izrazito streho (slabo stojišče). Od tu preko previsa na polico in po njej v lažji svet, proti Kopinškovi poti. Po njej na vrh.

Ocena: Smer je bila preplezana v spomin pokojnemu ing. Ivu Reyi. Spodnji del IV do V, zgornji del V in V+.

Sestop: po Kopinškovi poti 1 uro pod steno in dalje kot pri dostopu v Logarsko dolino.

SEVERNA STENA KRIŠKEGA ROBA

Prva plezala 12. avgusta 1962 Lojze Šteblaj in Ljubo Juvan.

Dostop: Iz Krnice po poti proti Kriški steni in desno do podnožja stene, 2 uri.

Opis: Vstop s snežišča levo od vpadnice izrazite zajede, ki prereže vso steno, 5 m levo navzgor v kamin in po njem 20 m na dobro stojišče. Dalje še raztežaj po kaminu in prestop desno v sosednji kamin. Po njem na gruščnato gredino. Z nje po počeh poldrug raztežaj na položnejši teren in v zajedo. Po poč navzgor pod previs in desno po naravnih prehodih (k) pod previsen kamin. Po kaminu 2 raztežaja (v začetku V+, nato lažje), kamin zelo ozek. Dalje po razu desno od zajede, ki se tu že spremeni v žleb. Stena se položi, le mestoma jo prekinjajo krajši strni odstavki. Izstop desno okrog stolpa in preko žlebov na rob stene.

Ocena: IV, mestoma V.

Sestop: Po grebenu na Križ in po poti čez Kriško steno v Krnico 3 ure.

SEVERNA STENA PEŠTI BRDA (2040) (ČVRSNICA — BOSNA) V SREDNJEM DELU

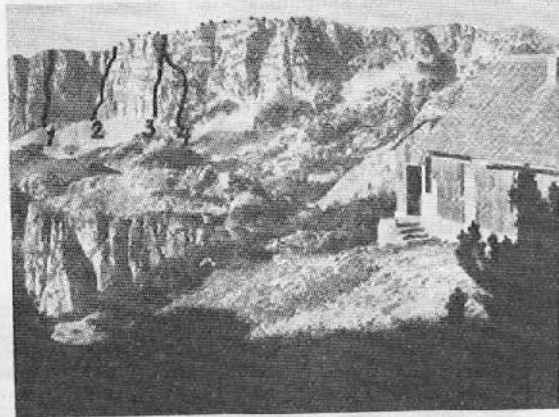
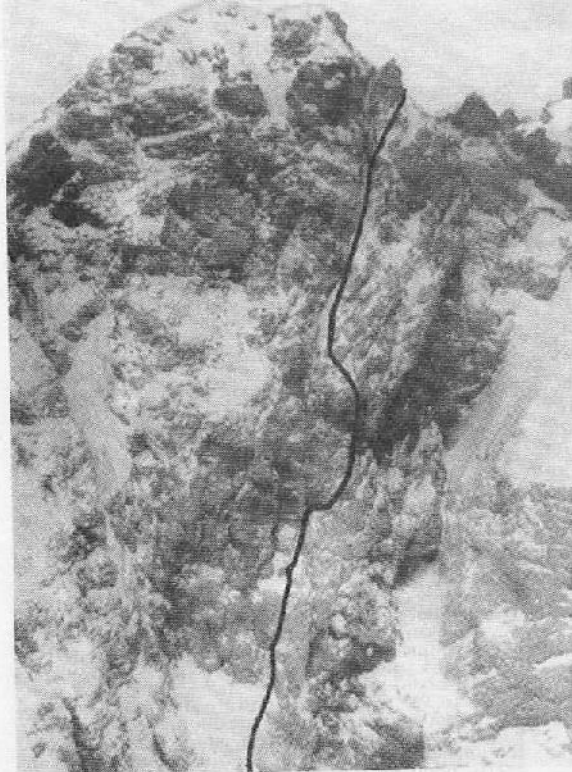
Datum: 21. junij 1949

Vzhodna smer (1) Medja Maks, Zupan Tone, Vertelj Janez.

Srednja smer (2) Krušic Janez, Šilar Janko, Ažman Alojz.

Zapadna smer (3) More Andrej, Koblar Stane, Suligoj Vera.

Zapadni del-čez drn (4) Frelj Jancz — Ferjan Peter.

Tehnični opis srednje smeri (2)

Od koč pod Velikim Vilincem preko visoke planote ca. 2 uri do prodišča pod osrednjim delom Pešti Brda. Ta del tvori nekaj zatrep.

Vstop iz levega dela zatropa v podnožje desne grape, ki se hitro izgubi v strehastih prevesah. Po algasti krhliji grapi ca. 50 m naravnost navzgor. Nato prečenje po izpostavljeni, krhliji polici (bloki), desno iz strehaste votline. Za robom se izoblikuje skoro navpičen odprt žlambor ca. 8 do 10 m visoko. Po njem (klini — 1 klin ostal v žlamborju). Izpostavljeno mestoma V. tež. stopnja. Dalje se teren položi in izoblikuje v grapo. Samo 10 m po njej, nato desno v izrazitejšo grapo. Po njej dalje. Pragovi. Naravna okna!

Zanimivo: Iz grape desno po široki gredini, ki se vleče preko vsega Pešti Brda. Takoj spet naravnost navzgor, čez kratke strne pragove do roba stene. Mestoma v zgornjem delu rušje. Skala masivna.

Čas plezanja 2 uri. Novo! Pretežno dobra skala. Žlambor V. tež. stopnje, ostalo III.

Zanimivi naravni detajli.

Mavrica

**grosistično trgovsko podjetje
z barvami in laki**

Ljubljana, Resljeva 1

s svojimi trgovinami:

Orient • Titova cesta 22

Harmin • Resljeva cesta 1

Plavica • Wolfova 12

čestita vsem svojim cenjenim odjemalcem k prazniku dela 1. maju in nudi v nakup po solidnih cenah vse vrste oljnatih in suhih barv, laneni firnež, terpentini, razne kleje za mizarje in avtomobilske ličarje, vse vrste ščetarskih proizvodov in gospodinskih potrebščin. Priporočamo sel

BOMBAŽNA PREDILNICA IN TKALNICA TRŽIČ

PREDILNICA

SUKANČARNA

TKALNICA

BELILNICA

BARVARNA

APRETURA

P r o i z v a j a

kvalitetne bombažne tkanine: surove in beljene v širini od 70 do 200 cm, industrijsko prejo do številke Nm 50, prejo za domačo obrt in sicer mulle, double, knitting in hardwater.

tovarna usnja v šošanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

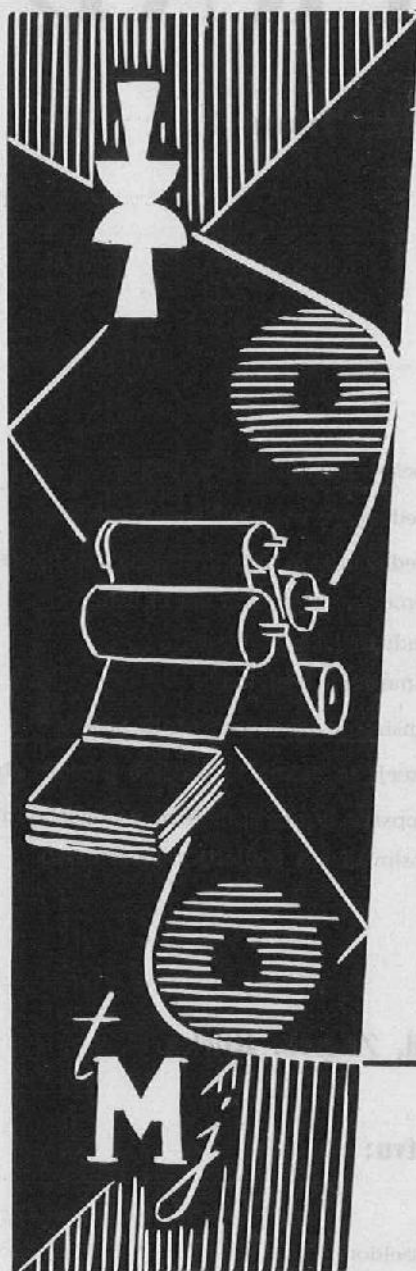
in nekrisplovano kravino

ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šoštanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

TISKARNA

Jože Moškrič

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin, katalogov,
časopisov, revij in knjig

KLIŠARNA

izdelava vseh vrst eno- in večbarvnih
klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in luksuzno
opremljenih del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov, pečatov in
knjigoveških črk

ETIKETE

v vseh barvah in barvnih folijah

LJUBLJANA, NAZORJEVA 6

TELEFON: 21-296

**Priporočamo se podjetjem in
ustanovam za cenjena naročila!**

čestita vsem planincem k 1. maju

INTERTRADE

LJUBLJANA, Titova 1

PODJETJE ZA MEDNARODNO TRGOVINO

- pospeševanje zunanje trgovine
- posredovanje uvozno-izvoznih poslov
- posredovanje in organizacija izvoza industrijske opreme, investicijskih del in uslug in industrijska kooperacija
- mednarodna trgovina
- finansiranje izvozno-uvoznih poslov
- brokerji za nakup in prodajo plovnih objektov
- zastopstva inozemskih firm v Jugoslaviji in jugoslovanskih podjetij v inozemstvu

Predstavništva v Jugoslaviji: Beograd, Zagreb, Rijeka

Predstavništva in podjetja v inozemstvu:

ZAH. NEMČIJA	— Düsseldorf
ITALIJA	— Milano
SEV. AMERIKA	— New York
JUŽ. AMERIKA	— Buenos Aires in Bogota
ZAR (EGIPT)	— Cairo in Alexandria
SUDAN	— Khartoum
INDIJA	— Bombay, New Delhi, Calcutta, Madras

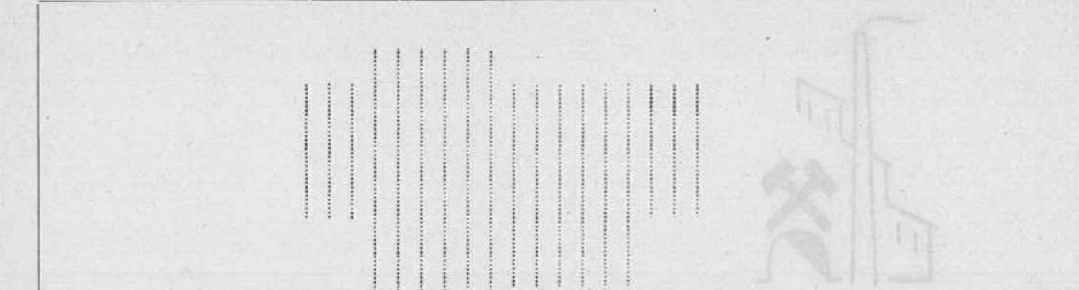

RUDNIKI SVINCA IN TOPILNICA MEŽICA

z obratoma: **LITIJA** in
»VESNA« Maribor

proizvajajo:

rafinirani svinec Mežica 99,99 %
svinčeno pločevino, cevi, mehke, trde
in specialno trde šibre, litine, cinkov
koncentrat in akumulatorje »VESNA« za
avtomobile

Ľavarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal — Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in aceten — dissousplin

za rezanje in varjenje kovin

Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzjavni naslov: AZOT MARIBOR — Telefon: 80-108 — Teleprinter: 033-12
Železniška postaja: Ruše — Ind. tir

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950

Tekoči račun pri NB Trbovlje 600-29/1-11

Brzjavi: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

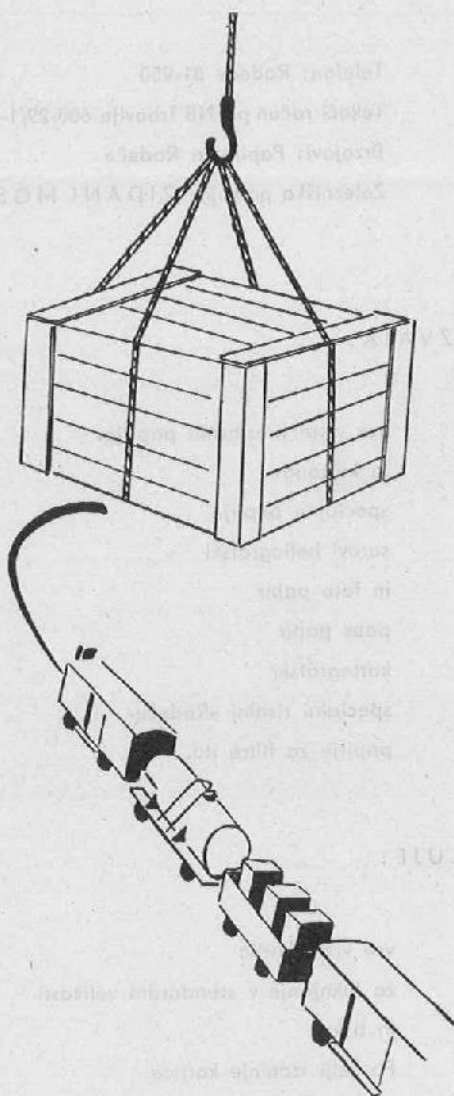
vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

MEDNARODNA ŠPEDICIJA,
TRANSPORTI IN SKLADIŠČA

»Intertrans – Globus«

LJUBLJANA, SMARTINSKA CESTA 152 A

— telefon: h. c. 33-662
— telex: 03-107

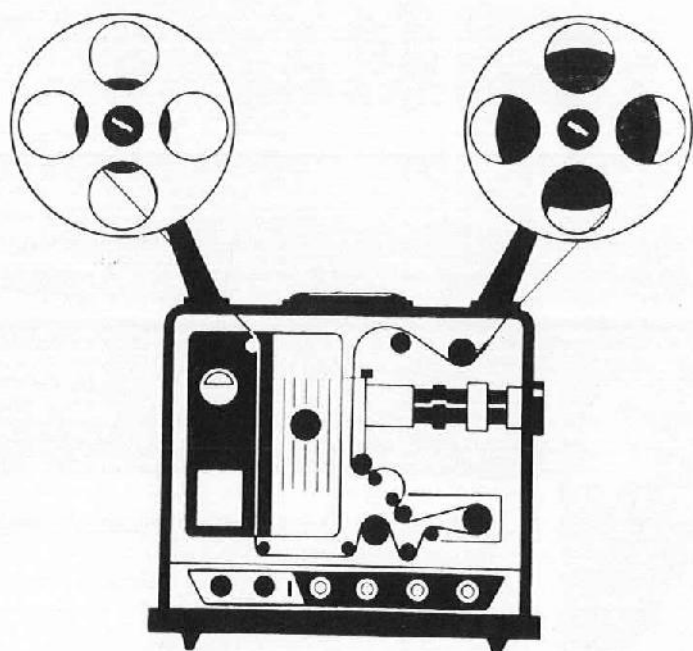
opravlja

KVALITETNO,
POCENI
IN HITRO

- vse špeditorske usluge v zvezi s tuzemsko in mednarodno blagovno menjavo ne glede na vrsto in količino blaga;
- vse carinsko posredniške posle pri uvozi in izvoznih pošiljkah;
- kvalitetni in kvantitetni pregled blaga;
- prevoz blaga s tovornimi avtomobili v tuzemstvu in inozemstvu, sejemske usluge z lastno mehanizacijo;
- nakladanje, prekladanje, skladiščenje, hranjenje in zavarovanje blaga.

INTERESENTI ZAHTEVAJTE INFORMACIJE IN PONUDBE OD CENTRALE
PODJETJA IN PODRUŽNIC: BEOGRAD, ZAGREB, RIJEKA, MARIBOR,
CELJE, JESENICE, KOPER, NOVA GORICA, SEŽANA, NOVI SAD, SU-
BOTICA.

S POSLOVNIM SODELOVANJEM SE BOSTE O SOLIDNOSTI OPRAVLJE-
NIH USLUG SAMI PREPRIČALI.

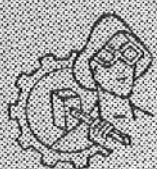
Na predavanjih, tečajih, v šolah, kolektivih . . . boste najlepše prikazali
neizmerne lepote narave s predvajanjem filmov s

KINOPROJEKTORJEM za ozki film - KO-6

**ISKRA
KRANJ**

Informacije in prodaja: Prodajno servisna
organizacija ISKRA, Ljubljana, Linhartova c.
35/I ali po industrijskih prodajalnah ISKRA
v vseh večjih mestih države

ŽELEZARNA JESENICE

SLOVENIJA

dobavlja vse od gradlja

okroglo, polokroglo, kvadratno, ploščato, šestoglato, osemoglato in tračno jeklo
debelo, srednje, tanko in fino pločevino
vlačeno, luščeno in brušeno jeklo
debelo, srednjo, tanko in fino žico
hladno valjane trakove — od zelo širokih do finih cevi od 1/8"—3"
bodečo žico in pohištveno vzmeti
žičnike
elektrode za avtogeno in elektro varjenje

do plemenitih jekel